

Korupcja polityczna

Agnieszka Turska-Kawa

Waldemar Wojtasik

Fundacja Akademska IPSO ORDO
Katowice 2017

Recenzent: prof. dr hab. Małgorzata Podolak

Wydawca: Fundacja Akademicka IPSO ORDO (www.ipsoordo.org)

Rada naukowa Fundacji:

prof. dr hab. Magdalena Musiał-Karg (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

prof. dr hab. Danuta Plecka (Uniwersytet Zielonogórski)

prof. dr hab. Małgorzata Podolak (Uniwersytet im. Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie)

prof. dr hab. Robert Alberski (Uniwersytet Wrocławski)

prof. dr hab. Mikołaj Cześnik (Uniwersytet SWPS w Warszawie)

prof. dr hab. Adam Hołub (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie)

prof. dr hab. Jarosław Nocoń (Uniwersytet Gdański)

prof. dr hab. Jarosław Szymanek (Uniwersytet Warszawski)

Copyright © 2017 by Fundacja Akademicka IPSO ORDO

Korekta: Agata Olszanecka-Marmola

Projekt okładki: REMAR

Skład komputerowy: Maciej Marmola

ISBN: 978-83-950044-0-7

Publikacja wydana na licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa 4.0 (CC BY 4.0) – Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie pod warunkiem oznaczenia autorstwa. Jest to licencja gwarantująca najszerze swobody licencjobiorcy.

SPIS TREŚCI

<i>Wstęp.....</i>	5
<i>Korupcja polityczna – charakterystyka zjawiska.....</i>	8
<i>Poczucie bezpieczeństwa jako czynnik przyzwolenia na korupcję polityczną.....</i>	21
<i>Postawy wobec korupcji politycznej – raport z badania.....</i>	35
<i>Projekt ustawy o jawności życia publicznego – analiza proponowanych regulacji....</i>	74
<i>Spis tabel i wykresów.....</i>	82
 Aneks	
<i>Załącznik 1. Statystyki w przeprowadzonym badaniu.....</i>	84
<i>Załącznik 2. Projekt ustawy o jawności życia publicznego.....</i>	95

WSTĘP

Przekazujemy do rąk Czytelnika raport analityczno-badawczy podejmujący problematykę korupcji politycznej. Jest to trzecia część z serii badań prowadzonych przez Fundację Akademicką IPSO ORDO. Pierwsza prezentowała diagnozę stanu wiedzy, świadomości oraz postaw antykorupcyjnych w środowisku samorządu terytorialnego. Druga zwracała uwagę na problem korupcji w administracji, przedstawiając interdyscyplinarne i wielowymiarowe spojrzenie na ten problem, zarówno w kontekście jej uwarunkowań, przebiegu, jak i konsekwencji. Nasze zamierzenia badawcze zmierzają w kierunku diagnozy pomagającej w tworzeniu prewencji antykorupcyjnej na wszystkich płaszczyznach jej występowania, od polityki i sfery władzy publicznej po biznes i relacje gospodarcze. Uważamy bowiem, że zmiana świadomości jest pierwszym krokiem w zakresie podejmowania działań prewencyjnych.

Przedmiotową osią badań zaprezentowanych w tym tomie jest kwestia korupcji politycznej. Samo zjawisko, badawczo rozpoznane w literaturze światowej, występuje jako pewien wytrych dla różnego poziomu symplifikacji patologii korupcyjnych w Polsce. Z tego względu w badaniach CBOS to właśnie sfera polityki i politycy są wskazywani jako najbardziej narażeni na wystąpienia korupcji. Powszechne społeczne mniemanie o przeżarciu sfery polityki przez praktyki korupcyjne wynika z medialnej nośności takich spraw, o których środki masowego przekazu rozpisują się z ogromną lubością. Często wręcz ferują wyroki na podstawie pomówień, niepewnych poszlak czy chęci większej medialnej ekspozycji. Korupcja polityczna

jest wygodnym kontekstem wyjaśniania obywatelom kryminalnych meandrów polityki, czy generalnego kryzysu demokracji.

Oczywistym wymiarem korupcji politycznej jest płaszczyzna ekonomii. To styk tych dwóch sfer aktywności społecznej w naturalny sposób jest miejscem kreowania sytuacji korupcyjnych. Polityka jest regulatorem procesów gospodarczych, w ramach których dokonywane są transfery zasobów na podstawie politycznych przesłanek. Często jednak, podmioty gospodarcze chcą wpłynąć na kierunek alokacji tych transferów. Mogą to robić w sposób transparentny i legalny (np. poprzez lobbing) lub w sposób łamiący prawo i zasady współżycia społecznego. Nasze doświadczenia wskazują, że posiadanie właściwych kompetencji przez podmioty polityki i gospodarki wpływa na legalny charakter takiej kooperacji. Przedstawiane badania mają służyć także określeniu możliwych obszarów stymulowania rozwoju takich kompetencji.

Niniejsza praca w założeniu ma charakter diagnostyczny i profilaktyczny. Przedstawiliśmy w niej wyniki badań własnych, ukierunkowanych na diagnozę postaw wobec korupcji politycznej. Analizę tę sprowadziliśmy do czterech odrębnych modułów, z których każdy odnosi się do innego wymiaru postawy. Pierwszy - **percepcja władzy** - podejmował problem postrzegania władzy politycznej w kontekście jej uczciwości i radzenia sobie z patologiami społecznymi takimi jak nepotyzm, faworyzowanie polityków i ich rodzin, nieprawidłowości w wydatkowaniu publicznych pieniędzy i przekazywanie zbyt dużej ilości środków na imprezy publiczne. Moduł drugi - **ogólne przekonania o korupcji** - diagnozował generalne zapatrywanie się respondentów na kwestię korupcji. Pytaliśmy w nim o to, czy możliwe jest wyeliminowanie korupcji ze świata polityki, czy można przekupić każdego urzędnika, czy według badanych urzędnicy cenią wyżej własny interes niż dobro wspólne oraz o zdanie w zakresie kar za przestępstwa korupcyjne. Kolejny moduł - **moje przyzwolenie na korupcję** - diagnozował generalną gotowość do reagowania w sytuacji korupcyjnej. Ostatni moduł - **poczucie bezpieczeństwa** - odnosił się do różnych wymiarów poczucia bezpieczeństwa badanych w ich otoczeniu, odczuwanego wsparcia ze strony bliskich, zaufania do policji oraz samoskuteczności. Wymiary te potraktowano odrębnie, jednak w analizie zwrócono uwagę na relacje między nimi i możliwe oddziaływania. Rozdział badawczy poprzedzają dwa rozdziały, stanowiące zaplecze teoretyczne przeprowadzonych badań.

Przedstawiana praca ma również cele profilaktyczne. Zainicjowane w 2015 roku monografie tworzone przez środowisko Fundacji Akademickiej IPSO ORDO mają na celu wypracowywanie zaleceń praktycznych i tworzenie programów edukacyjnych wprowadzanych w ramach współpracy Fundacji z instytucjami publicznymi. Wyrazem takich działań jest rozdział podejmujący analizę projektu Ustawy o jawności życia publicznego. W tej części książki przedstawiliśmy nie tylko założenia projektu, ale przede wszystkim zaprezentowaliśmy autorską analizę proponowanych rozwiązań.

Agnieszka Turska-Kawa i Waldemar Wojtasik

KORUPCJA POLITYCZNA

charakterystyka zjawiska

Państwa przechodzące transformację demokratyczną narażone są na wzmożone występowanie patologii politycznych i społecznych. W porównaniu do krajów cieszących się wysokim poziomem skonsolidowania demokracji, nie posiadają one bariery ochronnej w postaci mechanizmów wynikających z długotrwale zakorzenionej demokratycznej kultury. Jednym z najważniejszych zagrożeń towarzyszących procesom demokratyzacji jest wzrost zachowań korupcyjnych. Korupcja w państwach transformujących swój system polityczny i gospodarczy ma dwa podstawowe źródła: normatywne i temporalne (Płoskonka 2003: 109-110). W wymiarze normatywnym czynnikiem akcelerującym zjawiska korupcyjne jest głęboka i radykalna przebudowa systemu polityczno-gospodarczego, która ukierunkowana jest na urynkowanie relacji społeczno-ekonomicznych. Niejasności prawne i proceduralne oraz brak doświadczenia i związany z nim słaby mechanizm prospekcyjny w zakresie możliwych do zastosowania zabezpieczeń powoduje rozwój korupcji w administracji, biznesie i polityce. Drugim źródłem zjawisk korupcyjnych jest krótki okres funkcjonowania procedur demokratycznych, który nie pozwolił na wytworzenie mechanizmów proceduralnych i kulturowych, służących prewencji antykorupcyjnej. Ten aspekt ma szczególne znaczenie w wymiarze społecznym, gdyż demokratyczna socjalizacja obywateli jest procesem długotrwałym, którego pozytywne efekty czasami mogą być widoczne dopiero w bardzo odległej przyszłości.

Cechą charakterystyczną zjawisk korupcyjnych jest ich wielopoziomowość. Współczesny dyskurs nad problematyką korupcji jest prowadzony zarówno w skali lokalnej, jak i globalnej. Procesy globalizacji sfery gospodarki i polityki wpłynęły na sposób postrzegania korupcji jako

zjawiska mogącego mieć swoje źródła nie tylko poza poziomem lokalnym, ale również narodowym. Wzorce zachowań korupcyjnych (także korupcji politycznej) mogą być importowane wraz z przenoszeniem ośrodków decyzyjnych poza obręb narodowych systemów politycznych i gospodarczych (Bil 2015: 5). Wymaga to powołania i działania ponadnarodowych instytucji, których celem jest walka z korupcją (np. OLAF - *European Anti-Fraud Office*, *Office de Lutte Anti-Fraude* - Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych). Ważnym aspektem przeciwdziałania korupcji są narodowe strategie jej zwalczania, wpisujące się w rządowe programy bezpieczeństwa państwa. Ich mankamentem jest fakt, że w programach antykorupcyjnych uwzględnia się przede wszystkim zagrożenia korupcją w administracji państwowej (Tamże). W sposób naturalny kieruje to zainteresowanie na korupcję polityczną, której podmiotami są politycy lub urzędnicy z nadania politycznego. Być może ten właśnie fakt przyczynia się do społecznej symplifikacji korupcji z jej wymiarem politycznym, choć zauważyć należy, że nie jest to jej jedyny wymiar.

Polityczny wymiar korupcji

Zastanawiając się nad tym, czym jest pojęcie korupcji politycznej można odwołać się do koncepcji Krzysztofa Jasieckiego (2002: 2), który posługuje się określeniem „korupcja na wysokich szczeblach władzy”. Zakłada on możliwość definiowania tego pojęcia z perspektywy trzech kryteriów: podmiotowego, przedmiotowego i instrumentalnego. W pierwszym z nich bierze się pod uwagę wyodrębnienie określonego kręgu osób za pomocą identyfikacji konkretnych stanowisk i organów władzy, które mogą być uczestnikami praktyk korupcyjnych. Dzięki temu powstaje lista miejsc istotnych z punktu widzenia procesów decyzyjnych, narażonych na wystąpienie korupcji. Aspekt przedmiotowy wskazuje na typ zagadnień, którymi merytorycznie zajmują się polityczni decydenci. W jego ramach wskazywane są obszary występowania ryzyka korupcyjnego¹. Kryterium instrumentalne skupia się natomiast na szczególnych okolicznościach i metodach, jakimi mogą być wdrażane praktyki korupcyjne. Ich specyfika polega w tym przypadku na ograniczeniu ich dostępności dla grup innych niż decydenci polityczni. Jak się więc wydaje, tak zakreślone kryteria mogą służyć nie tylko opisowi

¹ Autor wskazuje, że oba wymienione kryteria koncentrują uwagę na zjawiskach określanych niekiedy jako „korupcja polityczna” i „korupcja na urzędzie” (Jasiecki 2002: 2).

korupcji na wysokich szczeblach władzy, ale korupcji politycznej generalnie. Tym bardziej, że sam Jasiecki (2002: 3) stwierdza, że w *„warunkach polskich tak rozumiana korupcja może dotyczyć głównie decydentów w organach władzy publicznej oraz w jednostkach zależnych lub powiązanych z tymi organami, jak agencje rządowe lub rady nadzorcze i zarządy spółek z udziałem skarbu państwa”*.

Czerpanie nieuprawnionych korzyści z racji wykonywanej pracy lub zajmowanego stanowiska jest wpisane w działanie mechanizmów społecznych i ekonomicznych. Odwołuje się ono do wykorzystania przewag, które posiada się względem otoczenia oraz ludzkiej potrzeby posiadania. Przedmiotem czerpania korzyści nie zawsze są kwestie materialne. Czasem współwystępują z nimi motywacje poszerzania zakresu swojej pozycji i związane z tym zwiększenie możliwości wywierania wpływu. Może mieć to związek z faktem, że korzyści materialne nie są czynnikiem motywacyjnym (przynajmniej bezpośrednio), a determinantami postaw patologicznych mogą być władza, chęć podniesienia statusu społecznego, czy wręcz kompleksy. Wynika to z faktu, że człowiek ani nie jest bytem doskonałym, ani też zamkniętym. Wpływ otoczenia w postaci kombinacji procesów socjalizacji, zwyczajów i norm społecznych może różnorodnie oddziaływać w odmiennych okolicznościach. Wszystko to sprawia, że traktowanie korupcji jedynie w perspektywie normatywnej obarczone jest ryzykiem przedstawienia jednego wymiaru zjawiska, podczas gdy faktyczny jego charakter jest zdecydowanie bardziej złożony. Z tego powodu przeciwdziałanie korupcji jako patologii społecznej, ekonomicznej i politycznej jest wyjątkowo trudne. Wymaga nie tylko działań restrykcyjnych, ale także edukacyjnych i prewencyjnych.

Korupcja jest zjawiskiem występującym w sferze politycznej od czasów starożytnych, czego dowodzą zapisy źródłowe. W antycznej Grecji podczas igrzysk olimpijskich korumpowano sportowców, którzy w konsekwencji nie walczyli uczciwie i oddawali zwycięstwo w zamian za określone korzyści. W Rzymie korupcja polityczna dotyczyła wyboru najważniejszych urzędników w państwie, m.in. konsulów, pretorów, kwestorów i edylów w okresie republikańskim (Sitek 2012: 343). Zarzuty korupcyjne doprowadziły w 1376 roku do usunięcia z Izby Lordów Williama Latimera wraz z londyńskim kupcem Richardem Lyonsem. Pierwszy zmasowany handel synekurami (kupczenie wpływami) odnotowano w czasie pontyfikatu papieża Sykstusa IV, któremu zarzucono sprzedaż nawet 650 stanowisk. W historii

zdarzało się przekupywanie dyplomatów, lenników i całych armii. Dopiero jednak czasy demokratyczne dały asumpt do uniwersalnych i systemowych rozwiązań, mających zapobiegać występowaniu korupcji. Jako że liberalne demokracje wywodzą się ze wspólnego uniwersum aksjologicznego, to państwa demokratyczne podobnie traktują zagrożenie zjawiskami korupcyjnymi. W przypadku korupcji politycznej istotne jest jej usytuowanie w obrębie procesów, których podstawą są decyzje polityczne.

Korupcja polityczna niesie ze sobą szereg negatywnych konsekwencji, których oddziaływania jest widoczne zarówno w sferze społecznej, jak i instytucjonalnej. Krzysztof Nowakowski (1996: 92) zwraca uwagę na występowanie egalitaryzacyjnych i elitaryzujących funkcji korupcji, rozluźniających sztywne zasady, ograniczenia i przepisy, które tworzą dystanse społeczne. Twierdzi on, że „(...) *łapówki zwiększają dochody nisko zarabiających grup społecznych powiązanych ze sferą budżetową (urzędnicy niższego szczebla, lekarze), zmniejszając dystanse społeczne, choć najczęściej służą utrzymaniu dotychczasowej pozycji. Z drugiej jednak strony akumulowaniu się kapitału towarzyszy elitaryzacja społeczna i to jest ten aspekt korupcji najbardziej spektakularny związany z dużymi aferami gospodarczymi, procesami w których strumienie dochodów płyną w kierunku urzędników wyższego szczebla i sfery biznesu utrwalając różnicowanie i nierówności społeczne*”. Innymi społecznie negatywnymi konsekwencjami występowania korupcji politycznej są: anomia, apatia, sprymitywizowanie zachowań i motywacji, zanik postaw altruistycznych oraz generowanie postaw autorytarnych. W wymiarze instytucjonalnym korupcja polityczna osłabia mechanizmy rynkowe i siłę instytucji systemu politycznego. Przyczynia się także do zmniejszenia transparentności procesów społecznych, politycznych i ekonomicznych, uderzając w jedną z podstawowych determinant demokracji, jaką jest jawność.

Jako zjawisko występujące w domenie publicznej, korupcja budzi duże zainteresowanie społeczne. Relatywnie często badana jest opinia Polaków na temat postrzegania przez nich korupcji. Poprzednie, jak i ostatnie z tych badań (CBOS 2017), wskazują na ugruntowany stosunek większości badanych tak do samego zjawiska, jak i jego oceny. Zdecydowana większość badanych (76%) uważa, że korupcja w Polsce stanowi duży problem, w tym niemal jedna trzecia (31%) – że bardzo duży. Jedynie 15% ankietowanych ocenia zasięg korupcji w naszym kraju jako niewielki, a 1% jako bardzo mały. Nieco więcej respondentów uważa,

że w ostatnim okresie korupcja w Polsce zmniejszyła się (21%), niż wzrosła (17%), jednak najwięcej osób (43%) twierdzi, że utrzymuje się ona na tym samym poziomie. Wśród dziedzin życia społecznego, w których korupcja występuje najczęściej, respondenci wymieniali sferę polityki (działaczy partyjnych, radnych, posłów i senatorów), którą wskazało 48% badanych. Za kolejną najbardziej korupcjogenną sferę ankietowali uznali służbę zdrowia (38%). Około jedna trzecia respondentów za najbardziej skorumpowane instytucje uznała sądy i prokuraturę (32%), a także urzędy administracji samorządowej (30%). Według badanych nieco rzadziej problem korupcji dotyczy urzędów centralnych i ministerstw (21%), firm państwowych (17%), policji (16%) oraz przedsiębiorstw prywatnych (12%). Do instytucji, które w najmniejszym stopniu postrzegane są jako naznaczone korupcją należą banki (5%) oraz szkolnictwo i nauka (2%). Dodatkowo, 13% ankietowanych nie potrafiło wskazać żadnej konkretnej sfery życia społecznego, która w większym stopniu niż inne borykałaby się z problemem korupcji. Co interesujące, Polacy raczej pozytywnie postrzegają działania podejmowane w celu zwalczania problemu korupcji. Dla 59% z nich klimat polityczny wokół problemu korupcji sprzyja walce z tym zjawiskiem. O tym, że nie ma politycznej woli zwalczania korupcji, przekonana jest niespełna jedna trzecia ankietowanych (29%), natomiast co ósmy (12%) nie ma wyrobionej opinii na ten temat.

Korupcja polityczna obejmuje przestrzeń występowania płaszczyznę władzy politycznej na wszystkich poziomach jej przejawiania się. Jest definiowana jako nadużywanie władzy przez podmioty polityczne w celu uzyskania osobistych korzyści w postaci zwiększania władzy lub bogactwa. Taki rodzaj konceptu definicyjnego wskazuje, że przedmiotem korupcji politycznej nie są jedynie korzyści materialne, ale również mechanizmy zwiększania wpływów lub obdarzania specjalną przychylnością, co szczególnie zagraża funkcjonowaniu demokracji, gdyż jej istotą jest równość szans wszystkich jej podmiotów (Uliasz 2011: 147). Kryterium przedmiotowe, podnoszące wymiar władztwa decydentów politycznych, wskazuje na dwa rodzaje korupcji politycznej. Pierwszy z nich jest pochodną politycznego wymiaru sprawowanej funkcji. Jego istotą jest istnienie zależności o charakterze politycznym, wynikającym ze specyfiki politycznej rywalizacji i odbywającej się w jej konsekwencji dystrybucji władzy. Drugi, określany jako korupcja na urzędzie, dotyczy osób pełniących funkcje publiczne, głównie urzędników i funkcjonariuszy publicznych (Jarosz 2004: 237). Na korupcję na urzędzie

składają się akty sprzedajności i przekupstwa, w których sprawcą lub przedmiotem oddziaływania staje się osoba zaliczana do osób pełniących oficjalne zadania, określana różnymi terminami: urzędnik, osoba pełniąca funkcję publiczną, funkcjonariusz publiczny (Jasiecki 2002: 2). W obu przypadkach korupcji politycznej jej podmiotem jest człowiek, którego polityczne umocowanie w organach władzy umożliwia bezprawne czerpanie korzyści ze sprawowanych funkcji (Robak, Czaja 2015: 13-16). Można więc założyć, że korupcja polityczna, jak każde przestępstwo umyślne, wynika z aktu woli, a nie z niewiedzy czy braku kompetencji. Nawet jeżeli założyć jednak obiektywną przesłankę jej występowania, to brak zamiaru lub świadomości popełniania czynu korupcyjnego sytuuje podmiot polityczny w wysoce negatywnym kontekście, wskazującym na brak niezbędnej wiedzy lub kompetencji.

Niektóre interpretacje zjawiska korupcji politycznej odwołują się do pojęcia „kapitalizmu politycznego”. Akcentuje on rolę mechanizmów makrosystemowych, które tworzą elitom politycznym i gospodarczym strategiczne możliwości kreowania „zwycięzców” i „przegranych” (Jasiecki 2002: 11). Konstrukcja takiego związku zasadza się na przenikaniu się ról decydentów i beneficjentów w procesie decyzyjnym, których te same osoby (lub środowiska) mogą być zarówno „twórcą” jak i „tworzywem”. Z jednej strony, mogą oni, w sposób bez mała dowolny, tworzyć reguły gry rynkowej, co samo z siebie może dawać przewagę konkurencyjną. Z drugiej zaś, mogą zasady tych reguł formułować pod własne priorytety lub oczekiwania swoich politycznych mocodawców. Przykładami tego typu działań mogą być: systemy rozdzielania różnego rodzaju koncesji na prowadzenie działalności gospodarczej, dystrybucja środków unijnych (jako formy publicznego wsparcia) lub ograniczanie zasad konkurencji przy procedurach zamówień publicznych. W efekcie powstaje quasi-rynkowy system, w którym to politycy lub osoby z politycznego nadania decydują o kształcie relacji gospodarczych. W polskich warunkach system kapitalizmu politycznego widać na przykładzie spółek skarbu państwa (na poziomie centralnym) lub przedsiębiorstw komunalnych (na poziomie samorządowym).

Specyficzną odmianą korupcji politycznej jest korupcja wyborcza. Dotyczy ona niezgodnego z prawem wpływania na wynik wyborów, którego celem jest inne od rzeczywistego odwzorowanie preferencji wyborczych elektoratu. W Polsce korupcja wyborcza odnotowana została już w końcu XVII wieku, w czasie bezkrólewia po śmierci Jana III. W tym czasie koterie

magnackie zbierały poparcie dla swoich kandydatów, stosując praktyki korupcyjne (Bil 2013: 219). Korupcja wyborcza na przestrzeni wieków przybierała różnorakie formy, od prymitywnego kupowania głosów w wyborach, przez niezgodne z prawem finansowanie kampanii wyborczych, po intencjonalne wpływanie na kształt okręgów wyborczych. W tym ostatnim przypadku działanie takie jest określane mianem *gerrymanderingu*. Polega ono na takim manipulowaniu kształtem okręgu, którego efektem jest uzyskanie korzyści dla jednego z podmiotów (partii lub kandydata) uczestniczących w rywalizacji wyborczej. Wśród strategicznych celów takiego działania można wskazać: zagwarantowanie sukcesu danej partii (kandydata), marginalizację przeciwników politycznych lub ograniczenia reprezentacji określonej grupy społecznej oraz próbę zagwarantowania reprezentacji mniejszościom. Najczęściej wskazywane są dwie podstawowe metody *gerrymanderingu*: (1) metoda „pakowania”, czyli wytyczenie granic okręgu w sposób gwarantujący zwycięstwo kandydata lub partii, poprzez skupienie jak największej liczby jego zwolenników i uczynienie go „bezpiecznym”; (2) metoda „pękania”, polegająca na deprecjonowaniu przeciwników politycznych i takim podzieleniu terytorium, na którym posiada on przewagę, aby rozproszyć głosy jego wyborców (Wojtasik 2012: 94-96).

Czynnikiem mogącym mieć wpływ na wystąpienie korupcji politycznej jest lobbying. Sam w sobie nie jest działaniem nielegalnym, jednak jego przedmiot, a przede wszystkim instrumenty działania mogą powodować zwiększenie prawdopodobieństwa korupcji. Lobbying jest definiowany jako kontaktowanie się i przekonywanie członków ciał ustawodawczych oraz urzędników państwowych do określonych rozwiązań prawnych i administracyjnych (Kotler 1994: 621). Jak więc widać, ma deterministyczny charakter, powodowany możliwością przyjmowania różnych, często przeciwstawnych rozwiązań. Jako forma nacisku (górnołotnie przez lobbystów bywa określany jako marketing idei), adresuje swoje działania do decydentów występujących na różnych poziomach procedur decyzyjnych (Kubiak 2013: 132). Pierwotnie przedmiotem lobbingu politycznego były kwestie procesu legislacyjnego i wywierania wpływu na rozwiązania korzystne dla grup interesu (najczęściej ekonomicznego lub społecznego, rzadziej aksjologicznego). Wskazuje to na jego parlamentarny rodowód w państwach demokratycznych. Współcześnie kojarzony jest raczej negatywnie, ze względu na ekspozowanie jego pozamerytorycznego charakteru, wykorzystywanie koneksji do osiągnięcia partykularnych

celów oraz utożsamianie z legalnym sposobem korumpowania polityków. Dowodzą tego wyniki badań CBOS (2017), w których większość Polaków utożsamiała lobbing z załatwianiem własnych interesów (59%), wpływaniem na decyzje polityków posługując się nielegalnymi metodami np. łapówkami (56%), czy reprezentowaniem wobec polityków jakichś grup interesów (54%).

Spółeczny wymiar korupcji politycznej

Korupcja polityczna jest zjawiskiem złożonym, którego działanie jest często niewidoczne dla opinii publicznej. Wynika to z faktu niemożności zapewnienia pełnej transparentności procesów decyzyjnych oraz kryminalnego podłoża opisywanych działań. Podmioty uczestniczące w takim procederze, ze względu na grożące sankcje, są zainteresowane jego utajnieniem. Dlatego świadomie wdrażają strategie maskujące, które w swoich założeniach mają ukryć prawdziwy charakter toczących się procesów. Jako że do głównych cech korupcji zaliczyć należy: powszechność, entropię, rynkowość i interakcyjność (Jakubowski 2016: 26) – to jedną z jej najważniejszych płaszczyzn jest relacyjność. Zjawisko korupcji jest trwale wpisane w relacje polityczne. Wynika to z faktu deterministycznego układu zależności występującego w przypadku konkurencji o ograniczoną liczbę dóbr, które przydzielane są w oparciu o uznaniowe decyzje. Z drugiej strony możliwość sprawowania urzędów politycznych i związane z tym korzyści płynące z posiadania władzy skłaniają niektóre jednostki do podejmowania nielegalnych działań, mających w swoich założeniach zwiększenie szans na objęcie funkcji (czy to w drodze wyborów, czy politycznych nominacji). Często więc zachowania korupcyjne, mające wpłynąć na możliwość wyboru lub objęcia stanowiska z politycznego nadania, są dopiero wstępem (lub warunkiem dopuszczającym) do nielegalnego czerpania korzyści.

Istotnym aspektem pojawienia się zdarzenia korupcyjnego w świadomości społecznej jest proces jego świadomościowej absorpcji przez obywateli. Podmiotowość w zakresie umiejętności analizy i oceny otaczającej rzeczywistości politycznej sprawia, że wydawane sądy i decyzje mogą mieć pragmatyczny i merytoryczny charakter². Poziom rzeczywistych kompetencji

² Często jednak takie opinie nie są wynikiem analiz, a świadomość jednostki w zakresie korupcji jest wynikiem przekazów medialnych. W takim przypadku osoba przyjmuje obraz rzeczywistości przedstawiany przez media.

obywatelskich determinowany jest dwoma najważniejszymi przesłankami. Pierwszą jest ich zróżnicowanie pokoleniowe, związane z występującymi w poszczególnych okresach wzorcami edukacji i socjalizacji politycznej (Putnam 2008: 410). Drugą są różnice ujawniane w poszczególnych segmentach struktury społecznej (Delli Carpini, Keeter 1996: 154). Posiadanie kompetencji politycznych pozwala na postawienie diagnozy, co do istniejącego stanu polityki i jego przyczyn, oraz umożliwia podjęcie działań nastawionych na utrzymanie lub oczekiwaną zmianę rzeczywistości, bądź świadome ich zaniechanie. Osoby z niskim poziomem kompetencji obywatelskich charakteryzują się mniejszą akceptacją dla systemowych reguł, upraszczają postrzeganie sfery polityki do pola rywalizacji a nie kooperacji oraz są mniej skłonne do politycznej partycypacji. Wskazane dyspozycje współwystępują z niższą stabilnością ujawnianych postaw (Shapiro 1998: 525). Istotą przyczynowo-skutkowego mechanizmu decyzji jest wpływ oddziaływania podjętych przez jednostkę działań poprzez system interakcji. Zachodzą one pomiędzy elementami systemu politycznego, zmieniając istniejący stan w kierunku zindywidualizowanych oczekiwań, wyrażonych np. w procedurze głosowania. Aby opisany mechanizm mógł zadziałać niezbędnymi elementami efektywnego wykorzystania kompetencji obywatelskich jest istnienie wydolnego systemu politycznego, reagującego na bodźce do niego dochodzące oraz posiadanie przez jednostkę politycznej podmiotowości, której potencjał nadaje sens podejmowanym działaniom. Podmiotowość polityczna jednostki wraz z posiadanymi obywatelskimi kompetencjami politycznymi oraz reaktywność systemu politycznego czynią podejmowane decyzje świadomymi i nastawionymi na efekt (rzadziej jedynie na manifestację stanowiska). Zapewniają one poczucie sprawstwa oraz pozwalają na przyjęcie odpowiedzialności za podejmowane działania (Conover, Searing 2000: 116), umożliwiając społeczną inkluzję. Kompetencje obywatelskie, szczególnie te o politycznym charakterze, są więc warunkiem niezbędnym dla właściwej oceny i reakcji obywateli w przypadku politycznej korupcji (Plecka, Turska-Kawa, Wojtasik 2013: 87-88).

Nieetyczny i kryminalny charakter korupcji politycznej wpływa na społeczne zainteresowanie tym zjawiskiem. Zainteresowanie takie jest niewątpliwie wzmacniane publicznym charakterem osób, których taka korupcja dotyczy. Wpływa na to procesualny charakter samego zjawiska, ale przede wszystkim konieczność zaistnienia i zauważenia faktu korupcji w świadomości społecznej. Bez takiego ujawnienia obywatele nie będą posiadać

akceleratora, który mógłby być czynnikiem moderującym opinie i zachowania. Mogą co prawda podejrzewać występowanie takich zjawisk, jednak bez pojawienia się informacji w przestrzeni publicznej trudno domniemywać ich znaczącego wpływu na postawy czy decyzje. W ramach mechanizmów komunikacji społecznej pojawienie się w świadomości społecznej zdarzenia korupcyjnego nabiera cech zjawiska problemowego lub kryzysowego. W przypadku korupcji pod pojęciem problemu rozumiane jest uwarunkowanie lub zdarzenie, które, jeśli miało by trwać, może mieć wpływ na funkcjonowanie obecnie i w przyszłości. Kryzysowość wystąpienia korupcji jest funkcją jednostkowego wydarzenia lub ich serii, które mogą prowadzić do zmiany dotychczasowej oceny na bardziej negatywną (lub utwardzenie dotychczasowej negatywnej). Powoduje ona wzrost odczuwalnego przez obywateli poziomu niepewności i zagrożenia. Kryzys może być także wywołany samym poczuciem zagrożenia, które będzie wpływało na postawy i opinie. Patrycja Szostok (2016: 92) zauważa, że w prezentowanej perspektywie ujawnienie podejrzenia korupcji częściej będzie (przynajmniej w początkowej fazie) sytuacją problemową niż kryzysową.

Usytuowanie korupcji politycznej w perspektywie komunikacji społecznej pozwala widzieć wpływ tego zjawiska jako oddziaływanie asymetrycznej relacji pomiędzy decydentami (informującymi) a obywatelami. Strategie informacyjne decydentów politycznych opierają się na zarządzaniu niepewnością komunikacyjną. Zakłada ona istotny związek pomiędzy pluralizmem dostępnych informacji a dokonywanymi przy ich udziale decyzjami (por. Sroka 2014: 49). Strategie ograniczania niepewności komunikacyjnej koncentrują się na takim kształtowaniu środowiska informacyjnego, które pozwala na intencjonalny dobór komunikatów dla kreowania oczekiwanych postaw. Czynnikiem temu sprzyjającym jest dokonywanie wyborów w warunkach niedoskonałego dostępu do informacji. W odwrotnych pryncypiach, gdy niepewność informacyjna jest celem, decydenci charakteryzują się generowaniem strategii umożliwiających zarządzanie zwiększeniem percepcji odbiorców oraz rywalizacją mediów w poszukiwaniu i docieraniu do informacji. Strategie takie mogą dotyczyć zarówno nakierowania mediów na odkrywanie prawdy, jak i zmniejszania ostrości perspektywy w celu rozmycia negatywnego przekazu.

Podmioty decyzyjne mogą wpływać na otoczenie komunikacyjne, kierunkowo oddziałując na szanse zainteresowanych możliwym rozstrzygnięciem. Mogą one: (1) celowo nie

udostępniać pełnego zakresu informacji; (2) utrudniać do nich dostęp; (3) różnicować zakres dostępnych informacji dla poszczególnych stron. Utrudnianie dostępu do informacji może odbywać się poprzez stwarzanie formalnych i materialnych barier lub takie zarządzanie procesem, które niesie ze sobą deterministyczny dostęp do informacji. Proces dostępu do informacji powinien być znormatywizowany oraz niekonkurencyjny w wymiarze rywalizacyjnym (wszystkie zainteresowane strony powinny mieć takie same możliwości pozyskiwania i przetwarzania informacji). Różnicowanie zakresu dostępnych informacji najczęściej odbywać się może na gruncie ich sformalizowania. Dla ich uzyskania potrzebne jest spełnienie warunków, których zakres może zniechęcać lub umożliwiać podjęcie skutecznych działań. Szeroki udział informacji nieformalnych może wskazywać na zmniejszenie się poziomu niepewności informacyjnej (Wojtasik 2015: 22). Może to świadczyć o podjęciu działań przez podmioty zainteresowane nakierowaniem społecznej uwagi na zjawiska korupcji politycznej.

W przypadku korupcji politycznej efektywność kontroli informacyjnej w największym stopniu zależy od trzech czynników. Pierwszym są rozwiązania normatywne, które obligują właściwe instytucje do udostępnienia niezbędnych informacji. Służą one umożliwieniu przybliżenia samego charakteru zjawiska, jak i oceny postępowania zainteresowanych podmiotów. Drugim są niezależne media, które będą miały możliwość weryfikacji dostarczanych informacji, a także dostarczania opinii publicznej bieżących, politycznych treści. Ostatni czynnik zakłada brak sformalizowanych przeszkód w sprawowaniu politycznej kontroli przez opozycję. W przypadku wystąpienia zdarzenia korupcyjnego, dwa pierwsze czynniki w sposób bezpośredni (trzeci pośrednio) mogą wpływać na ocenę zjawiska przez obywateli. Wśród największych przeszkód we właściwym oddziaływaniu kontroli i prewencji informacyjnej wskazać należy: (1) kwestie materialne, związane z posiadanymi środkami, szczególnie w zakresie możliwości tworzenia i dystrybucji informacji przez niezależne media i opozycję; (2) tworzenie instytucjonalnych barier w dostępie do informacji publicznych, które nie powinny podlegać kontroli ani selekcji przez rządzących; (3) polityczny wpływ rządzących na media, związany z realizowanymi w nich funkcjami nadzorczymi i zarządczymi (może on powodować ograniczenie pluralizmu mediów publicznych); (4) polityczną agentyzację mediów, w której wyniku następuje nieformalne przypisanie, ze względu na dominujące

poglądy, niektórych mediów do konkretnych sił politycznych oddziałujących na treść przekazu oraz intencjonalną dystrybucję środków finansowych (Wojtasik 2017).

Istnieją trzy podstawowe strategie zapobiegania korupcji: (1) karno-administracyjne; (2) adaptacyjne i (3) kreacyjne (por. Płoskonka 2003: 126-127). W pierwszym z nich podstawowy akcent jest położony na poprawę systemu prawnego i warunków funkcjonowania administracji (szczególnie nadmierną uznaniowość w procesie podejmowania decyzji). Tak więc jego celem jest zwiększenie prawdopodobieństwa wykrycia zdarzenia korupcyjnego oraz skuteczne egzekwowanie sankcji związanych z korupcją. Strategie adaptacyjne polegają na przeprowadzeniu fundamentalnych reform, zmieniających logikę relacji ekonomicznych w kierunku likwidacji warunków sprzyjających występowaniu korupcji. Ich wprowadzenie ma na celu, odmiennie niż w poprzednim przypadku (nastawionym na odstraszającą rolę kary), wytworzenie mechanizmów prewencyjnych chroniących system przed wystąpieniem korupcji. Strategie kreacyjne opierają się na stworzeniu narodowego systemu prawości, traktowanego jako narzędzie do budowy programów i projektów przeciwdziałających korupcji, zawierający zestaw celów i sposobów reagowania zapisany w celach kluczowych instytucji lub sfer aktywności, zwanych filarami systemu (Płoskonka 2003: 127). W przypadku korupcji politycznej, zapobieganie jej i skuteczne ściganie sprawców powinno zasadzać się na istnieniu wszystkich trzech typów strategii, gdyż mają one charakter komplementarny względem siebie.

Bibliografia:

Bil, J. (2013), *Wpływ zachowań korupcyjnych na bezpieczeństwo Polski*, „Przegląd Strategiczny”, nr 1.

Bil, J. (2015), *Korupcja w (prywatnym) sektorze gospodarczym. Bezpieczeństwo ekonomiczne państwa*, Szczytno: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie.

CBOS 63/2017, *Opinie na temat korupcji w Polsce*, Komunikat z badań, Warszawa: Centrum Badania Opinii Społecznej.

Conover, P.J., Searing, D.D (2000), *A political socialization perspective*, [w:] L.M. McDonnell, P.M. Timpane, R. Benjamin (red.), *Rediscovering the Democratic Purposes of Education. Studies in Government and Public Policy*, Lawrence: University Press of Kansas.

Delli Carpini, M., Keeter, S. (1996), *What Americans Know About Politics and Why It Matters*, New Haven: Yale University.

Jakubowski, R. (2016), *Cechy charakterystyczne korupcji i sposoby jej zapobiegania w administracji*, [w:] M. Myśliwiec, A. Turska-Kawa (red.), *Korupcja w administracji*, Katowice: Fundacja Akademicka IPSO ORDO.

Jarosz, M. (2004), *Władza, przywileje, korupcja*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Jasiecki, K. (2002), *Korupcja na wysokich szczeblach władzy jako wyróżnik transformacji ustrojowej w Polsce*. Ekspertyza Fundacji im. Stefana Batorego.

Kotler, P. (1994), *Marketing - analiza, planowanie, wdrażanie i kontrola*, Warszawa: Gebethner & Ska.

Kubiak, A. (2013), *Lobbing w polskim prawie i praktyce*, „Annales. Etyka w życiu gospodarczym”, nr 16.

Nowakowski, K. (1996), *Korupcja jako problem teoretyczny i społeczno-ekonomiczny*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” nr 2.

Płoskonka, J. (2003), *Korupcja – zagrożenia i metody jej zwalczania. Empiryczne badania nad poziomem korupcji*, „Służba Cywilna” nr 6.

Putnam, R. (2008), *Samotna gra w kręgle*, Gdańsk: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.

Robak, A., Czaja, M. (2015), *Korupcja-zarys istoty zjawiska*, [w:] A. Turska-Kawa, M. Czaja (red.), *Postawy wobec korupcji w samorządzie terytorialnym*, Katowice: Fundacja Akademicka IPSO ORDO.

Shapiro, R. (1998), *Public opinion, elites, and democracy*, „Critical Review”, vol. 12.

Sitek, B. (2012), *Korupcja wyborcza w świetle ustaw municypalnych antycznego Rzymu na tle rozwiązań normatywnych w polskim systemie prawnym*, „Journal of Modern Science”, nr 4(15).

Sroka, A. (2014), *Rozliczalność w badaniach jakości demokracji (na przykładzie Polski i Hiszpanii)*, Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.

Szostok, P. (2016), *Skuteczna komunikacja samorządowa remedium na kryzys wywołany korupcją*, [w:] M. Myśliwiec, A. Turska-Kawa (red.), *Korupcja w administracji*, Katowice: Fundacja Akademicka IPSO ORDO.

Uliasz, J. (2011), *Prawne aspekty zwalczania korupcji politycznej*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego”, nr 5(1).

Wojtasik, W. (2012), *Funkcje wyborów w III Rzeczypospolitej: teoria i praktyka*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Wojtasik, W. (2015), *Niepewność jako czynnik przeciwdziałania korupcji*, [w:] A. Turska-Kawa, M. Czaja (red.), *Postawy wobec korupcji w samorządzie terytorialnym*, Katowice: Fundacja Akademicka IPSO ORDO.

Wojtasik, W. (2017), *Rola korupcji politycznej w procesie rozliczalności wertykalnej na poziomie lokalnym* (maszynopis).

POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA

jako czynnik przyzwolenia na korupcję polityczną

Pojęcie bezpieczeństwa stanowi przedmiot badań wielu dziedzin nauki zajmujących się zarówno obiektywnymi warunkami życia jednostki, jak i jej psychologicznym kontekstem funkcjonowania. Najogólniej zatem można bezpieczeństwo odnieść do dwóch perspektyw. Pierwsza – obiektywna, odnosi się do charakterystyki otoczenia człowieka, zagrożeń, które w nim występują mierzonych zazwyczaj obiektywnymi wskaźnikami. Druga – subiektywna, związana jest z odczuciami jednostki, jej emocjami, sposobami postrzegania i przeżywania bieżących wydarzeń. Obie perspektywy są ze sobą nierozzerwalnie związane – obiektywnie istniejące zagrożenia, o ile występują w polu świadomości jednostki, stanowią przedmiot jej wewnętrznych doświadczeń. Percepcja zagrożeń nie ma jednak charakteru uniwersalnego. Te same obiektywne niebezpieczeństwa mogą wywoływać odmienne odczucia w różnych osobach. W grupie czynników różnicujących można wskazać czynniki psychiczne: zasoby osobowościowe (np. poziom optymizmu, stabilność emocjonalna), zasoby psychiczne, sposób oceny otoczenia społecznego, postawy i przekonania, poziom nadziei podstawowej. Ważne są również takie zmienne jak nastrój czy doświadczenie życiowe.

Korupcja polityczna (zob. Turska-Kawa 2015) jest szczególną formą „choroby społecznej”. Szczególną, bowiem, po pierwsze, dotyczy najczęściej podmiotów (zarówno polityków, jak i instytucji), obdarzanych społecznie zaufaniem. Po drugie, podmioty te otrzymały mandat zaufania, by swoimi decyzjami wpływać na porządek społeczny, podejmować działania ukierunkowane na dobro państwa czy regionu oraz obywateli, co oznacza,

że konsekwencje korupcji politycznej mogą mieć zasięg znacznie szerszy niż jednostkowy. Po trzecie wreszcie, obserwatorem działań tych podmiotów jest opinia publiczna, a każde zdemaskowanie aktu politycznej korupcji znacząco wpływa na świadomość obywateli dotyczącą przejrzystości sfery publicznej, aprobatę dla działań decydentów politycznych czy poparcie dla instytucji politycznych. Opinia publiczna w ujęciu Arnolda J. Heidenheimera (1970) jest elementem definicyjnym dla korupcji politycznej. Autor podkreśla, że opinia publiczna jest tworem elastycznym, może dotyczyć nowych problemów nieobjętych istniejącym prawem, jak również tych regulowanych prawem, ale przysłanianych przez nieprawidłowe postawy.

Korupcja polityczna jest szczególnym, obiektywnym czynnikiem wpływającym na poczucie bezpieczeństwa jednostki. Po pierwsze, ma często charakter utajony, pozostaje poza polem doświadczeń człowieka. Może to być wynik, z jednej strony, braku świadomości dziejących się zdarzeń korupcyjnych, bądź też uruchomienia przez jednostkę mechanizmów obronnych wobec podmiotów zdarzeń. Mechanizmy te będą związane na przykład z chronieniem podmiotów korupcji ze względu na preferencje wyborcze wobec nich. Po drugie, diagnoza zachowania korupcyjnego powoduje całkowity spadek zaufania jednostki wobec podmiotu korupcji, co stanowi swoisty mechanizm obronny przed kolejnym podobnym zdarzeniem. Jednocześnie relacja pomiędzy zaufaniem politycznym a korupcją polityczną nie ma charakteru wprost proporcjonalnego. Zarówno bardzo niski poziom zaufania wobec podmiotu politycznego, jak i bardzo wysoki może generować większą liczbę zdarzeń korupcyjnych. Pierwszy biegun prezentuje klasyczną zależność wyrażoną w teorii kontraktu psychologicznego. Brak zaufania wyrażającego stan kontraktu psychologicznego wskazuje na jego nieistnienie. W sytuacji tej trudno mówić o zewnętrznych³ mechanizmach blokujących zachowania korupcyjne, wynikających chociażby z chęci sprostania nieformalnej umowie kontraktu psychologicznego. Drugi z kolei podkreśla znieczulającą poznawczo rolę zbyt wysokiego zaufania politycznego, które może powodować trudności w kodowaniu zachowań podważających to zaufanie. Z niższym poziomem korupcji politycznej współwystępuje średni poziom zaufania politycznego. Jest to wynikiem swoistej wrażliwości poznawczej obywatela-obszernika sceny politycznej, która pełni rolę strażniczą i wyczula jednostkę na zachowania

³ W odróżnieniu od wewnętrznych, które są wynikiem m.in. internalizowanych norm czy odpowiedniego stadium rozwoju moralnego.

niezgodne z jej obywatelskimi oczekiwaniami (Turska-Kawa 2015: 72). Po trzecie wreszcie, ważną rolę w generowaniu poczucia zagrożenia korupcją w otoczeniu lokalnym pełnią media, których integralną treścią są przedstawiane związki pomiędzy polityką i korupcją. Diagnozowane zdarzenia korupcyjne, przetwarzane na wiele różnych sposobów, raporty badawcze, relacje z działalności organów wykrywających przestępstwa korupcyjne zaszczepiają poczucie niepewności, nieufności oraz rosnące na nich poczucie zagrożenia wobec generalnie postrzeganej polityki.

Przedmiotem niniejszego rozdziału jest poczucie bezpieczeństwa w perspektywie psychologicznej – subiektywnej, doświadczeniowej, jednostkowej. W kontekście korupcji politycznej czynniki warunkujące to zagrożenie, w świetle powyższego, mogą stanowić zarówno zdarzenia obiektywnie występujące w przestrzeni społeczno-politycznej, jak też zdarzenia antycypowane przez jednostkę na podstawie informacji z mediów lub będące wynikiem rozmów w najbliższym otoczeniu. Niezależnie jednak od perspektywy wpływają one na psychologiczną kondycję jednostki. Bezpieczeństwo w ujęciu psychologicznym jest ujmowane najczęściej jako wartość bądź też jako potrzeba. Każde z tych ujęć bezpośrednio powiązane jest z mechanizmami motywacyjnymi. Nadrzędnym celem niniejszych rozważań jest weryfikacja kierunku tej siły motywacyjnej w kontekście zdarzeń korupcyjnych.

Bezpieczeństwo jako wartość

Wartości to struktury pojęciowe o charakterze preskrypcyjnym. Reprezentują przekonania jednostek o tym co jest właściwe, a co nie (Turner, Helms 1999: 376). Większość teorii zakłada, że wartości pełnią funkcję motywacyjną, jednocześnie niosąc z sobą silny ładunek emocjonalny. Stanisław Jałowiecki (1979: 86), przedstawiciel ujęcia socjologicznego, za wartość uznaje dowolny przedmiot materialny lub idealny, ideę lub instytucję, przedmiot rzeczywisty lub wyimaginowany, w stosunku do którego jednostki lub zbiorowości przyjmują postawę szacunku, przypisują mu ważną rolę w swoim życiu i dążenie do jego osiągnięcia odczuwają jako przymus. Zgodnie z ujęciem Milтона Rokeacha (1973), wartości są przekonaniami zawierającymi aspekt emocjonalny, wpływającymi na wybór celów i sposobów ich realizacji. Ujęcie prezentowane przez Shaloma Schwartza (1992: 4) traktuje wartości jako pojęcia bądź przekonania wykraczające poza konkretne sytuacje, które odnoszą się do ostatecznych

stanów końcowych lub zachowań. Wartości ukierunkowują wybór lub ocenę zachowań i wydarzeń oraz są uporządkowane według względnej ważności. Ekonomista Nokolai Nenovsky (1987: 25-26) wskazuje, że wartości mają zawsze znaczenie nadawane im przez człowieka. Są odzwierciedleniem postawy danej jednostki względem świata zewnętrznego, pozostają w relacjach z potrzebami, zainteresowaniami, uczuciami i życzeniami.

Istota bezpieczeństwa podnoszona jest przez wielu autorów. Mariusz Kubiak podkreśla, że bezpieczeństwo jest wartością naczelną i autonomiczną – „bezpieczeństwo niejako poprzedza inne wartości. W ten sposób pełni ono funkcję instrumentalną wobec pozostałych wartości materialnych i duchowych” (Rosa, Lipińska-Rzeszutek, Kubiak 2007: 319). Według Jana Szmyda bezpieczeństwo jest wartością równie ważną jak życie, zdrowie, tolerancja, godność, szacunek, sprawiedliwość i prawda (Szmyd 2000: 47). Jan Dębowski łączy bezpieczeństwo z inną ważną wartością, mianowicie wolnością – „kwestia bezpieczeństwa i wolności nie jest tylko zagadnieniem teoretycznym, ale posiada istotne umocowanie w sytuacji egzystencjalnej współczesnego człowieka i stanie świata. Kwestia ta ma również wymiar społeczno-polityczno-kulturowy, gdyż kategorie wolności i bezpieczeństwa łączy funktor koniunkcji; realizacja wolności człowieka w jej rozmaitych aspektach i wymiarach jest bowiem istotnym czynnikiem, który określa stopień poczucia bezpieczeństwa jednostek i społeczności” (Dębowski 2004: 6).

Jedną z klasycznych koncepcji wartości jest ujęcie zaproponowane przez Shaloma Schwartza (1992; Schwartz i in. 2012). Wartości w ujęciu autora przedstawione są w powiązaniu z emocjami. Autor podkreśla, że są one związane z preferowanymi przez osobę celami i stanowią motywację do działania. Koncepcja Schwartza proponuje dziesięć typów uniwersalnych wartości podstawowych: przystosowanie, tradycja, życzliwość, uniwersalizm, kierowanie sobą, stymulacja, hedonizm, osiągnięcia, władza i bezpieczeństwo. Rdzeniem teorii są dwie cechy struktury wartości: ich kontinuum oraz kolistość. Wartości tworzą kontinuum, co oznacza, że każde rozczłonowanie owego kontinuum na wydzielone, odrębne jednostki jest w jakimś stopniu arbitralne. W związku z tym możliwe są różne podziały kontinuum wartości na jednostki bardziej szczegółowe lub bardziej ogólne (Cieciuch 2013: 23). Kontinuum wartości w ujęciu Schwartza (1992) ma charakter motywacyjny, co oznacza, że wartości usytuowane blisko siebie są podobne motywacyjnie i mogą być realizowane w jednym działaniu. Kontinuum wartości ma kształt koła, co wzbogaca cechy struktury o ważny element, mianowicie wzajemne

wykluczanie się wartości usytuowanych po przeciwnych stronach koła. Kolistą strukturę wartości można również opisać za pomocą dwóch wymiarów: przekraczanie siebie versus umacnianie ja, oraz otwartość na zmiany versus zachowawczość.

W prezentowanej strukturze bezpieczeństwo przynależy do metawartości zachowawczość. Definiując bezpieczeństwo, autor dookreśla je jako pewną harmonię, porządek i stabilizację w całym społeczeństwie i relacjach międzyludzkich. Mówiąc o bezpieczeństwie podkreśla, że jest to zarówno bezpieczeństwo własne, jak i rodziny czy społeczeństwa. Podobną siłę motywacyjną stanowią bliskie wartości takie jak przystosowanie (ograniczanie własnych działań, impulsów, które mogłyby krzywdzić lub denerwować innych ludzi, naruszać społeczne oczekiwania i normy) oraz tradycja (akceptacja i podtrzymanie zwyczajów, idei i tradycji własnej kultury, religii lub rodziny, respekt w stosunku do tradycji). W opozycji motywacyjnej zachowawczości pozostały: kierowanie sobą (niezależność w myśleniu, działaniu i wyborach, twórczość, wolność), stymulacja (zmienność, nowość, podniecenie) oraz częściowo hedonizm (przyjemność, zmysłowe zaspokojenie).

Bezpieczeństwo jako wartość to zatem pewna idea, przedmiot idealny, abstrakcyjny. Bezpieczeństwo w tym ujęciu stanowi niejako kategorię ponadsytuacyjną – nie jest stanem osiągalnym, ale punktem, do którego jednostka dąży. Może stanowić również kontekst działań dla realizacji konkretnych aktywności podejmowanych przez jednostkę. W kontekście zdarzeń korupcyjnych w przestrzeni społeczno-politycznej relacje mogą być dwojakie. Po pierwsze, informacje o korupcyjnych doświadczeniach podmiotu politycznego będą istotnie wpływały na preferencje wobec niego w wyborach. Można sądzić, że będzie to czynnik dyskwalifikujący danego kandydata jako poważnego w wyborach politycznych, jeśli w systemie wartości jednostki wysoką pozycję zajmuje bezpieczeństwo i – co stanowi ważny warunek – dostrzega ona istotne związki pomiędzy korupcją polityczną w swoim otoczeniu a własnym bezpieczeństwem. Przykładowo, dla osób, które w żaden sposób nie są zainteresowane polityką relacje między poczuciem bezpieczeństwa a korupcją polityczną nie będą miały istotnej siły. Można jednak sądzić, że takie jednostki zdecydowanie rzadziej uczestniczą w elekcjach. Po drugie, silnie doświadczana wartość bezpieczeństwa może również uruchamiać w jednostce mechanizm obronny ukierunkowany na ochronę podmiotu politycznego zamieszanego w zdarzenia korupcyjne w sytuacji, gdy podmiot ten był przedmiotem preferencji wyborczej

jednostki w minionej elekcji. Ochrona taka może się wiązać z usprawiedliwianiem podmiotu, z niedostrzeganiem jego nieetycznych działań. Ich wyraźna świadomość wiązałaby się bowiem z koniecznością ich negatywnej oceny i przyznania się przed sobą i bliskim otoczeniem do tego, iż nasza ostatnia decyzja wyborcza była błędna.

Bezpieczeństwo jako potrzeba

Podstawową cechą potrzeby jest odczuwany brak czegoś. Potrzeby są dynamicznymi składnikami osobowości. Działają jak sygnał dla organizmu, który mobilizuje jednostkę do podjęcia zachowań, ukierunkowanych na jej zaspokojenie. Siły motywacyjne, które są inicjowane przez potrzebę, wpływają na zachowania człowieka, na to do czego dąży, a czego stara się unikać, co daje satysfakcję, a co sprawia ból. Tym samym kompleksy potrzeb regulują relacje człowieka z jego otoczeniem.

Bezpieczeństwo jest jedną z kluczowych potrzeb wielu koncepcji psychologicznych. Jedną z najbardziej znanych jest klasyfikacja ludzkich potrzeb autorstwa Abrahama Masłowa (2006). Autor zakładał, że potrzeby podstawowe są aktywowane w środowisku społecznym w postaci konkretnej hierarchii potrzeb. Hierarchia ta została zobrazowana w formie piramidy, gdzie podstawę stanowią te najbardziej fundamentalne potrzeby, a osiąganie każdego kolejnego piętra wiąże się z koniecznością zaspokojenia potrzeby wypełniającej niższy szczebel. W hierarchii tej bezpieczeństwo usytuowane jest tuż po potrzebach fizjologicznych, stanowiąc podstawę zaspokojenia kolejnych potrzeb takich jak potrzeba przynależności, szacunku czy samorealizacji. Na potrzebę bezpieczeństwa, zdaniem Masłowa, składa się wiele potrzeb, do których można zaliczyć m.in. potrzebę stabilizacji, wolności od lęku i strachu, potrzebę struktury, porządku, prawa, możliwości uzyskania wsparcia, gdyż człowiek czuje się bezpiecznie wówczas, gdy świat, w którym żyje jest uporządkowany, sprawiedliwy i przewidywalny.

Nieco odmienną od teorii Masłowa koncepcję prezentuje amerykański psycholog Clayton Alderfer (1972) – twórca teorii ERG. Teoria ta również przedstawia hierarchię potrzeb ludzkich, jednak opiera się na trójczłonowym podziale: E (*existence needs*) – czyli potrzeby egzystencji, R (*relatedness needs*) – czyli potrzeby integracji i kontaktu z innymi członkami społeczności oraz G (*growth needs*) – czyli potrzeba rozwoju, udoskonalania swoich umiejętności, poszerzania horyzontów. Potrzeby egzystencji są odpowiednikami potrzeb fizjologicznych

oraz potrzeby bezpieczeństwa w teorii Masłowa. Alderfer uważa, że każdemu zaspokajaniu pragnień jednocześnie towarzyszy frustracja, związana ze świadomością, że zaspokajając jedną potrzebę, równocześnie nie zaspokajamy innej. W odróżnieniu od teorii Masłowa zaspokajanie jednej potrzeby nie jest konieczne, by zaspokoić potrzebę wyższego rzędu. Sytuacja taka może mieć miejsce, jednak wiąże się z uaktywnieniem frustracji. Długo doświadczana frustracja będzie prowadziła do przywrócenia przez jednostkę potrzeb niższego rzędu i poszukiwania sposobów ich zaspokojenia.

W kontekście powyższego wysoki poziom poczucia bezpieczeństwa może generować minimalną uwagę poświęcaną działaniom korupcyjnym oraz brak aktywności strażniczej. Jednostka nie odczuwa braku, który mobilizowałby ją do wypełnienia danej potrzeby. Władze polityczne w pełni zaspokajają tę potrzebę nie tworząc okazji do stworzenia dyskomfortu związanego z obawami jednostki o ich działania. Jednostka nie odczuwa zagrożenia korupcją, nie jest jej świadkiem, media nie inicjują w niej najmniejszej niepewności. To bezpieczeństwo sprawia, że jej uwaga nie jest zogniskowana na eksploracji aktywności władz politycznych w kontekście ich etyczności i zgodności z literą prawa. Tym samym skupia się na innych potrzebach, gdyż poczucie bezpieczeństwa nie generuje odczuwanego braku czy frustracji.

Z drugiej strony wysokie poczucie lęku i zagrożenia, związane z powtarzającymi się i upublicznianymi zdarzeniami korupcyjnymi z udziałem polityków generuje brak aktywności związany nie tyle z nieodczuwaną potrzebą, ale bezradnością. Można przypuszczać, że wraz z upowszechnianiem zdarzeń korupcyjnych potrzeba nie znika, ale jednostka osuwając się z zagrożeniami w otoczeniu zewnętrznym w coraz mniejszym stopniu chce z nimi walczyć, odczuwa coraz większy brak sensu w zaangażowaniu swojej osoby w działania antykorupcyjne. Tym samym przestrzeń ta staje się niejako równoległą, niespełniającą roli czynnika mobilizacyjnego.

Lęk jako konsekwencja braku poczucia bezpieczeństwa

Genezę słowa bezpieczeństwo odnajdujemy w łacińskim *securitas*, co w rozbiciu na autonomiczne elementy oznacza *sine* – bez oraz *cura* – obawa, strach, zmartwienie. Wielu autorów definiuje w tym myśl etymologii bezpieczeństwo antonimicznie jako wolność

od zagrożeń, strachu czy ataku (Stańczyk 1996: 15). Jedną z ważnych konsekwencji psychologicznych braku poczucia bezpieczeństwa jest zatem odczuwany lęk.

Pierwszą psychologiczną koncepcję lęku opracował Zygmunta Freud (zob. Plecka, Turska-Kawa 2016). Określa on lękiem przykry stan subiektywny, w który popada się przez percepcję narastającego podniecenia organizmu, jakim jest wywiązywanie się określonego afektu, np. podniecenia seksualnego, agresywności czy nienawiści (Freud 1957: 354-355). Psychoanalityczne ujęcie lęku przedstawił również Calvin S. Hall (1995: 61). Autor ten określa lęk jako przykre emocjonalne przeżycie, wywoływane przez pobudzenie organizmu, które może dokonać się pod wpływem działania strumieni bodźców z wewnątrz i z zewnątrz danej osoby i jest sterowane przez działanie autonomicznego układu nerwowego (gdy człowiek znajduje się w sytuacji nowej, niebezpiecznej czy niejasnej, jego serce zaczyna bić szybciej, zaczynają pocić mu się ręce, odczuwa suchość w gardle itp.). Lęk wyróżnia się spośród innych przykrych przeżyć uporczywością, z jaką utrzymuje się w świadomości. Karen Horney (1947 za: Siek, 1993: 260-261), wywodząca się z kręgu neopsychoanalityków, podkreśla, że lęk jest emocjonalną reakcją na niebezpieczeństwo, której towarzyszą reakcje fizjologiczne, m.in. pocenie, drżenie, gwałtowne bicie serca. Niebezpieczeństwo to autorka określa jako ukryte, subiektywne. Horney podkreśla, że odczuwanie lęku jest jednym z najbardziej dręczących przeżyć. Ta nieustępliwość reakcji wiąże się z tym, że lęk trwa nieustannie, a człowiek względem niego staje się bezradny. Bezradny jest zatem wobec czegoś, co najczęściej nie ma racjonalnego uzasadnienia, co może prowadzić do wytworzenia w jednostce niższego poczucia własnej wartości. Raymond Cattell (1966: 36-38) z kolei definiuje lęk operacyjnie, poprzez grupy reakcji i schematy reagowania, określane jako lękowe lub towarzyszące lękom, np. niepokój, podniecenie, poirytowanie. Edward J. Murray (1964: 252-255) zwraca uwagę, że dyspozycja do przeżywania i ujawniania reakcji lękowych jest wrodzona, jednak jej rozwój zależy w dużej mierze od tego, czy najbliższe otoczenie dostarcza jednostce bodźców wyzwalających lęk oraz bodźców rozładowujących reakcje lękowe.

Analizując koncepcje lęku, wywodzące się z różnych szkół psychologicznych, należy zwrócić uwagę, że większość autorów określa lęk jako grupę reakcji emocjonalnych, które wyzwalane mogą być zarówno przez bodźce płynące z zewnątrz, jak i wewnątrz jednostki oraz cechują się następującymi właściwościami:

- a) odczuwane są jako przykry i uporczywy stan,
- b) towarzyszy im poczucie bezradności i irracjonalności,
- c) współwystępują z fizjologicznymi reakcjami organizmu, wyrażającymi się poprzez przyspieszenie bicia serca, szybszy oddech, wzrost ciśnienia krwi, zwiększenie tempa przemiany materii lub zespół przeciwnych reakcji – zmniejszenie tętna, zneruchomienie ciała, parcie na mocz.

Autorzy wyróżniają różne rodzaje lęków. Raymond Cattell wyróżnia lęk jako stan, którym określa szeroki zakres identycznych schematów reagowania, powtarzających się w podobnej formie, niezależnie od wywołujących je bodźców oraz lęk jako cechę, który różni się od lęku-stanu długością czasu utrzymywania się reakcji lękowych i ich powtarzalnością (1966: 36-38).

Odczuwanie uporczywych reakcji lękowych, bezradności wobec tych stanów jest źródłem kolejnych lęków, które mogą wpływać na zmiany w postrzeganiu siebie. Broniąc się przed przykrymi odczuciami jednostki stosują rozmaite mechanizmy obronne. Anna Freud wśród najczęściej stosowanych przez ego mechanizmów obronnych wskazuje m.in.:

- *wyparcie* – nagłe i niekontrolowane usunięcie ze świadomości zagrażającego impulsu, myśli, wyobrażenia lub wspomnienia;
- *introjekcję* – przejmowanie przekonań i/lub zachowań osoby cenionej;
- *izolację* – utratę kontaktu z uczuciem skojarzonym z danym traumatycznym zdarzeniem, przy zachowanej świadomości szczegółów poznawczych - emocje pozostają poza świadomością;
- *zaprzeczanie* – blokowanie dostępu do świadomości zdarzeniom zewnętrznym, które w czasie rzeczywistym lub symbolicznie są skojarzone z impulsem zagrażającym (Za: Strelau 2006: 666).

Karen Horney wyróżnia cztery główne techniki radzenia sobie z lękiem:

- *racjonalizację* – szukanie logicznych powodów, mogących stanowić uzasadnienie dla jednostki lęku, który się pojawia;
- *zaprzeczanie lękowi* – wypieranie, tłumienie, działania, które likwidują zewnętrzne reakcje lękowe;
- *narkotyzowanie się* – zmniejszanie napięcia lękowego poprzez przyjmowanie używek, takich jak narkotyki, alkohol, jak również przesadnie długie i częste spanie;

– *unikanie myśli, impulsów, które mogą wyzwalać lęk* – unikanie tych wszystkich sytuacji, które mogą wyzwalać reakcje lękowe (1993: 45-47).

Powyższe mechanizmy obronne mogą być również uruchamiane w sytuacji zagrożenia poczucia bezpieczeństwa w kontekście zdarzeń korupcyjnych. Z zaprezentowanych typologii wynika, że jednym z istotnych kierunków zachowań w przypadku doświadczania uporczywego lęku będzie grupa reakcji prowadzących w konsekwencji do jednostkowego przyzwolenia na nieetyczne zachowania. Zarówno wyparcie, izolacja, unikanie czy zaprzeczanie będą dążyły do usunięcia ze świadomości jednostki zagrażających bodźców. Racjonalizacja czy introjekcja będą ukierunkowane na takie przeobrażenia w zakresie percepcji zdarzenia i podmiotu politycznego, które będą pozwalały w swoisty sposób usprawiedliwić naganne zachowanie.

Wnioski

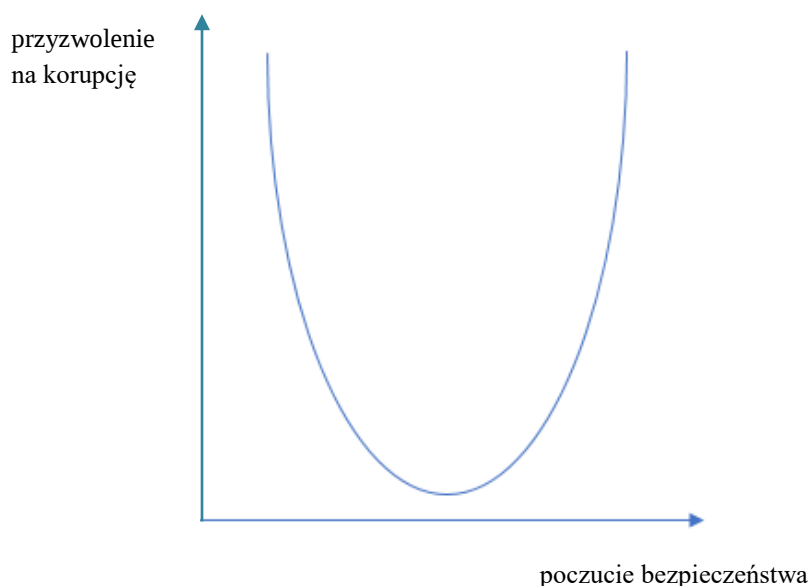
Korupcja polityczna jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym. Mimo tego, iż ujawnia się na poziomie jednostek to jednak warunkowana jest szeregiem czynników o podłożu strukturalnym. Specyfika determinant korupcji politycznej pozwala na wyróżnienie ich fundamentalnych cech. Po pierwsze, są one powszechne. Oznacza to, że dopóki korupcja będzie funkcjonowała w społeczeństwie, a informacje o niej będą przedostawały się do opinii publicznej, dopóty będzie ona stabilnym elementem świadomości obywateli, co będzie czynnikiem budującym określone postawy wobec tego zjawiska. Po drugie, co pośrednio jest konsekwencją pierwszego, determinanty są entropiczne, a więc mają charakter zaraźliwy, zataczają kręgi, które włączają w nie coraz to nowe obszary. I trzecia cecha, interakcyjność – grupy determinant nie stanowią autonomicznych czynników, ale wchodzi z sobą we wzajemne interakcje, najczęściej wzmacniając swoje działanie.

Jak przedstawiono w powyższych rozważaniach bezpieczeństwo w ujęciu psychologicznym ujmowane jest najczęściej jako wartość bądź też jako potrzeba. Ujęcia te powiązane są ze sferą motywacji, jednak różnią się sposobem generowania aktywności. Potrzeby są niejako wewnętrznym motywatorem, pobudzają jednostkę do działania w sytuacji odczuwanego braku. Potrzeba zatem nie motywuje stale, uaktywnia się w sytuacji niezaspokojenia. Zagrożenie potrzeby bezpieczeństwa motywuje zatem jednostkę do aktywności na rzecz przywrócenia stanu równowagi i zniwelowania napięcia motywacyjnego. Wartości są

czynnikiem motywacyjnym zewnętrznym. Otwierają one człowieka na otaczający go świat i są czynnikami pozwalającymi dostrzec w świecie zewnętrznym ład i porządek. Są bodźcami ukierunkowującymi aktywność ku temu, co jest istotne dla jednostki (Klamut 2012: 45). Konsekwencją motywacyjną odczuwania bezpieczeństwa jako wartości jest działanie na rzecz jej realizacji, co może wiązać się na przykład z podejmowaniem aktywności w obronie bezpieczeństwa swojego i/lub grupy społecznej, z którą jednostka czuje się związana.

Analizując siły motywacyjne bezpieczeństwa jako potrzeby i wartości w kontekście przyzwolenia na działania korupcyjne w polityce można postawić tezę, że relacje między tymi zmiennymi mają kształt litery U. Z wysokim przyzwoleniem na zachowania korupcyjne wiążą się krańcowe bieguny poczucia bezpieczeństwa. W przypadku wysokiego poczucia bezpieczeństwa aktywność eksploracyjna w otoczeniu społeczno-politycznym jest w minimalnym stopniu uaktywniana. Wiąże się to z poczuciem harmonii jednostki, akceptacją własnego miejsca społecznego, własnych emocji. Z drugiej strony stan wysokiego zagrożenia związany jest z oswojeniem ze zdarzeniami korupcyjnymi bądź też uruchamianiem lękowych mechanizmów obronnych.

Wykres 1. Relacje pomiędzy przyzwoleniem na korupcję a poczuciem bezpieczeństwa jednostki

Źródło: opracowanie własne.

W kontekście przedmiotu niniejszych rozważań warto podkreślić trudności w generowaniu poczucia bezpieczeństwa jednostek. Zdarzenia korupcyjne stanowią czynniki obiektywnie zagrażające, jednak ich percepcja utrudniona jest z wielu względów. Po pierwsze, jednostka może nie mieć wystarczającej ilości informacji do adekwatnej oceny danego zdarzenia. W przypadku zdarzeń korupcyjnych może to być spowodowane m.in. zatajaniem pewnych informacji przez organy ścigania dla dobra śledztwa, propagandą opozycji bazującą na szczątkowych wiadomościach czy paniką generowaną przez środki masowego komunikowania. Jednostka nie mając informacji będzie dążyła do ich uzupełniania, poszukując kolejnych źródeł, które wypełnią odczuwane luki i zniwelują napięcie motywacyjne. Najłatwiej dostępnym kierunkiem tych poszukiwań są często media⁴. Aby zbudować odpowiednią ocenę sytuacji, a w konsekwencji, aby poziom poczucia bezpieczeństwa był adekwatny do okoliczności, niezbędny jest odpowiedni przekaz informacji dotyczący danej sprawy. Warto w tym miejscu zwrócić jednak uwagę na możliwości zniekształcania obrazu zdarzenia za pośrednictwem środków masowego komunikowania. Pewne zniekształcenia w tym obszarze mogą dotyczyć tendencji do przedstawiania w korzystniejszym świetle kandydatów preferowanych przez określony profil redakcji czy dziennikarzy, poświęcania im większej ilości czasu, zamieszczania treści w kluczowych miejscach w danym medium. Działania te mają swoje uzasadnienie w zjawisku psychologicznym, zwanym efektem ekspozycji, który został opisany przez Roberta B. Zajonca. Efekt ten stanowi, że im częściej jakiś obiekt jest eksponowany, tym bardziej jest lubiany⁵. Obiekt ten jednak musi być początkowo neutralny lub przynajmniej nieawersyjny. Jeśli zatem sytuacja dotyczy opozycyjnych mediów wówczas ekspozycja będzie pogłębiała negatywne nastawienie wobec podmiotu politycznego. Dodatkowym wzmocnieniem jest zjawisko zwane efektem pierwszeństwa, które stanowi, iż pierwsza informacja jest zazwyczaj najważniejsza, bowiem wpływa na to, jak interpretowane są kolejne.

⁴ Dan Berkowitz (1990), próbując oszacować czynniki wpływające na dobór informacji, stwierdził, że głównymi aspektami, które brali pod uwagę *gatekeeperzy*, były: świeżość informacji ($r = 0,36$) oraz jej przewidywalna ważność dla odbiorców ($r = 0,22$).

⁵ Wyjaśnienie tego zjawiska ma swoje uzasadnienie w tezie, że lubienie jakiegoś obiektu ma źródło w jego znajomości. Jednak zjawisko samej ekspozycji nie jest najważniejszym wyznacznikiem ludzkich postaw i występuje jedynie w ograniczonych warunkach. Obiekt nie może być eksponowany zbyt często, ponieważ prowadzi to do znudzenia. Ponadto, obiekty złożone bardziej zyskują na powtarzalności niż proste, przy prostych także częściej występuje znudzenie. Efekt ekspozycji jest również najsilniejszy wówczas, gdy obiekt jest słabo znany (Strelau, Doliński 2008: 339-340).

W szczególności, jeśli kolejne napływające informacje są sprzeczne z pierwszą wówczas są one częściej ignorowane lub uznawane za nieistotne (Aronson, Wilson, Akert 1994: 139).

Po drugie, jednostka musi również posiadać określone kompetencje, aby zdobyte w wyniku poszukiwania informacji dane zostały odpowiednio przetworzone. Jest to trudne przynajmniej z dwóch powodów. Pierwszym jest trudność w analizie informacji o zdarzeniach korupcyjnych, których opis często odwołuje się do wiedzy prawniczej czy politycznej. Z drugiej natomiast, natłok odbieranych danych, których liczba jest zbyt duża do przetworzenia przez umysł człowieka, uaktywnia mechanizmy obrony poznawczej – upraszczające strategie poznawcze (Nęcka, Orzechowski, Szymura 2006: 550).

Jako otwarte pole do dyskusji autorka na koniec przytacza rozumienie poczucia bezpieczeństwa zaproponowane przez Augustyna Bańkę (2002: 227-230). Autor ten bezpieczeństwo nierozdzielnie wiąże z ryzykiem, z kolei poczucie bezpieczeństwa ma być subiektywną oceną akceptowalności ryzyka. Człowiek żyjąc w warunkach niepewności nieustannie zmuszony jest do szacowania poziomu zagrożeń i niejasności, poszukiwania informacji, by mieć poczucie kontroli. I właśnie poczucie bezpieczeństwa pozwala mieć kontrolę nad sobą i sytuacją. W kontekście politycznym – elekcji, decyzji wyborczych, poparcia dla określonych podmiotów – interesująca jest analiza i akceptacja ryzyka dokonywana przez obywatela-wyborcę.

Bibliografia:

- Alderfer, C. P. (1972), *Existence, relatedness, and growth: human needs in organizational settings*, New York: Free Press.
- Aronson, E., Wilson, T., Akert, R. (1994), *Psychologia społeczna. Serce i umysł*, Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka.
- Bańka, A. (2002), *Společna psychologia środowiskowa*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Berkowitz, D. (1990), *Assessing forces in the selection of local television news*. „Journal of Broadcasting & Electronic Media”, vol. 35(2).
- Cattell, R. B. (1966), *Anxiety and Motivation: Theory and Crucial Experiments*, [w:] Ch. D. Spielberger (red.), *Anxiety and Behavior*, New York: Academic Press.
- Cieciuch, J. (2013), *Pomiar wartości w zmodyfikowanym modelu wartości Shaloma Schwartza*, „Psychologia Społeczna”, nr 8 (1).

- Dębowski, J. (2004), *Bezpieczeństwo i wolność jako kategorie kulturowe i społeczne*, Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.
- Freud, Z. (1957), *Wstęp do psychoanalizy*, Warszawa: Wydawnictwo Książka i Wiedza.
- Hall, C. H. (1955), *A Primer of Freudian Psychology*, London: Penguin Group.
- Horney, K. (1947), *The Neurotic personality of our Time*, London: Kegan.
- Klamut, R. (2012), *Bezpieczeństwo jako pojęcie psychologiczne*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej Nr 286. Ekonomia i Nauki Humanistyczne, z. 19 (4/2012).
- Maslow, A. (2006), *Motywacja i osobowość*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Murray, E. J. (1964), *Sociotropic-Learning Approach to Psychotherapy*, [w:] P. Worchel, D. Byrne (red.), *Personality Change*, New York: Wiley.
- Nenovsky, N. (1987), *Law and values*, Moscow: Progress.
- Nęcka, E., Orzechowski, J., Szymura, B. (2006), *Psychologia poznawcza*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Plecka, D., Turska-Kawa, A. (2016), *Anxiety Determinants of Populist Attitudes among Young People*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, nr 52.
- Rokeach, M. (1973), *The Nature of Human Values*. New York: The Free Press.
- Rosa, R., Lipińska-Rzeszutek, M., Kubiak, M. (2007), *Filozofia bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego*, Siedlce: Akademia Podlaska.
- Schwartz, S.H. (1992), *Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries*, “Advances in Experimental Social Psychology”, vol. 52.
- Schwartz, S. H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Davidov, E., Fischer, R., Beierlein, C., Ramos, A., Verkasalo, M., Lönnqvist, J.-E., Demirutku, K., Dirilen-Gumus, O., Konty, M. (2012), *Refining the theory of basic individual values*, “Journal of Personality and Social Psychology”, vol. 103(4).
- Siek, S. (1993), *Wybrane metody badania osobowości*, Warszawa: Wydawnictwo ATK.
- Stańczyk, J. (1996), *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa: Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk.
- Strelau, J. (2006), *Psychologia różnic indywidualnych*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Strelau, J., Doliński, D. (2008), *Psychologia*, tom II, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Szmyd, J. (2000), *Bezpieczeństwo jako wartość. Refleksja aksjologiczna i etyczna*, [w:] Zarządzanie bezpieczeństwem. Międzynarodowa konferencja naukowa, Kraków 11-13 maja 2000 r.
- Turska-Kawa, A. (2015), *The Role of Trust in Political Corruption: Outline of the Subject*, „Political Preferences”, nr 11.

POSTAWY WOBEC KORUPCJI POLITYCZNEJ

raport z badania

Przedstawione w rozdziale pierwszym i drugim rozważania teoretyczne stały się podstawą prezentowanych w niniejszym rozdziale badań empirycznych. Ich celem była weryfikacja czterech elementów postaw wobec korupcji politycznej, operacjonalizowanych w czterech autonomicznych modułach. Autorzy w założeniach teoretycznych odwołują się do pojęcia postawy, uznając je za najpełniej wypełniające przedmiot analizy. W klasycznym ujęciu Floriana Znanieckiego oraz Williama I. Thomasa, postawa to „proces indywidualnej świadomości, określający rzeczywistą lub możliwą działalność jednostki wobec społecznego świata (...) Postawa jest więc jednostkowym przeciwczłonem (*individual counterpart*) wartości społecznej, działalność jakiegokolwiek rodzaju jest łącznikiem (*bond*) między nimi” (Thomas, Znaniecki 1920: 27). W ujęciu autorów postawa jest zawsze związana z jakąś wartością o społecznym charakterze. Wartości te w ich ujęciu związane są z faktem mającym empiryczną treść, dostępną dla członków określonej grupy społecznej i znaczenie, zgodnie z którym jest lub może być obiektem działania. Praca Thomasa i Znanieckiego zapoczątkowała szerokie zainteresowanie problematyką postaw, przede wszystkim na gruncie psychologii społecznej oraz socjologii, a także rozwój różnorodnych technik ich pomiaru. Bardziej współczesne ujęcia odwołują się do definicji postawy zaproponowanej przez Stefana Nowaka. Według autora postawą człowieka wobec pewnego przedmiotu jest ogół względnie trwałych dyspozycji do oceniania tego przedmiotu i emocjonalnego nań reagowania oraz ewentualnie towarzyszących tym emocjonalno-oceniającym dyspozycjom względnie trwałych przekonań o naturze i własnościach tego przedmiotu (Nowak 1973). W niniejszych badaniach przyjęto termin postawy w ujęciu

Stefana Nowaka. Najważniejszą cechą przyjętej definicji jest jej trójczłonowość: tak rozumiana postawa zawiera komponent behawioralny, oceniająco-emocjonalny oraz poznawczy.

Komponent behawioralny odnosi się do szeroko rozumianych zachowań wobec przedmiotu postawy. Zawiera w sobie zarówno reakcje werbalne, jak i niewerbalne. Istotnym składnikiem pierwszej grupy są opinie. Są to względnie stałe i świadome odpowiedzi słowne na postawione pytanie, dotyczące określonego przedmiotu czy sytuacji (Mika 1959: 64). Opinia może odzwierciedlać przekonanie właściciela postawy, jego przypuszczenie, zwątpienie, przewidywanie zdarzeń. Opinia wyraża nie tylko poznawczą stronę postawy, ale także jej aspekt uczuciowo-motywacyjny: uczucia, życzenia, pragnienia, dążenia (Mądrycki 1977: 26). Drugą grupę reakcji behawioralnych stanowią działania. Działanie to ciąg czynności ukierunkowany na wykonanie jakiegoś zadania (Szewczuk 1979: 64). Stąd też czynności, takie jak: oddawanie kultu, opieka, dążenie, unikanie czy agresja fizyczna, będą przykładami niewerbalnego obszaru komponentu behawioralnego. Wiele postaw wobec osób, grup społecznych, instytucji i norm społecznych będzie w swym komponencie behawioralnym zawierać określone działania czy praktyki (Mądrycki 1977: 26). W ramach przedstawianych badań komponent behawioralny wypełniał swą treścią moduł trzeci, podejmujący analizę poziomu przyzwolenia na korupcję.

Komponent emocjonalno-oceniający może mieć charakter bardziej chłodnych, zintelektualizowanych ocen o mniej lub bardziej wyraźnej zarysowanej treści poznawczo-opisowej. Oceny te na poziomie werbalnym znajdują swój wyraz w zastosowaniu takich orzeczników, jak „dobry”, „zły”, „słuszny”, „niesłuszny” itd. Kiedy komponent afektywny jest związany z komponentem behawioralnym postawy, znajduje to wyraz w postaci takich terminów, jak „należy”, „powinienem” lub terminów wolnych od normatywnego znaczenia, jak „chcę”, „zamierzam” itp. (Nowak 1973: 34). Komponent ten może być wyrażony również w postaci emocji towarzyszących wyobrażeniom przedmiotu postawy lub też pojawiających się w momencie zaistnienia tego przedmiotu w polu doświadczenia nosiciela postawy lub w momencie realizowania zachowań związanych z postawą. Emocje te mają określony kierunek i intensywność. Mówiąc o kierunku, mamy na myśli dodatni lub ujemny znak afektywny (przyjemny lub przykry) (Zdankiewicz-Ścigała 2000: 200-201). Za intensywność emocji odpowiedzialny jest poziom pobudzenia ośrodkowego układu nerwowego, czyli poziom aktywacji (Tamże: 401). W prezentowanym badaniu treść komponentu oceniająco-

emocjonalnego wypełniał moduł czwarty, podnoszący kwestię poczucia bezpieczeństwa jednostki.

Trzeci komponent – poznawczy – obejmuje wiedzę o przedmiocie postawy. Zasadniczą rolę pełnią tu przekonania. Są to intelektualne stany pewności o realności lub słuszności jakiegoś przedmiotu lub stanu rzeczy (Szmaciło 1962: 21-23). Istotnym zagadnieniem jest spójność wewnętrzna komponentu poznawczego, opierająca się na dwóch rodzajach związków: spójności logicznej oraz spójności afektywnej (Marody 1976: 19). Spójność logiczną można rozpatrywać w dwóch aspektach. Pierwszy dotyczy problemu, czy dana postawa zawiera sądy wzajemnie sprzeczne. Sprzeczna wewnętrznie byłaby postawa osoby, która uważa, że osoby starsze zasługują na szacunek, a jednocześnie twierdzi, że nie powinno się im ustępować miejsca w autobusie czy tramwaju. Drugi aspekt mówi o tym, że za postawy spójne można uznać takie, w których pewne przekonania są racją logiczną dla jednych, a w drugich mają swe źródło. Może to być związane z zakłóceniem ciągu wynikania. Na przykład, gdy osobie, wobec której mamy przekonanie, iż jest odważna przypisujemy na tej podstawie cechę troskliwości. W przedstawianej analizie treść komponentu poznawczego wypełniały moduł pierwszy, podejmujący kwestie percepcji władzy politycznej oraz moduł drugi, odnoszący się do kwestii ogólnych przekonań badanych wobec korupcji.

Metodologiczne założenia przeprowadzonych badań

Przedstawiane badania zostały przygotowane jako trzecie w serii badań empirycznych prowadzonych przez Fundację Akademicką IPSO ORDO. Badania zostały przeprowadzone w formie kwestionariusza ankiety za pośrednictwem ankieterów-wolontariuszy. Byli to studenci kierunku Doradztwo Polityczne i Publiczne, prowadzonego w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Ankieterzy zostali odpowiednio przeszkoleni poprzez udział w kursie „ilościowa i jakościowa analiza danych”. Celem zwiększenia komfortu wypełniających narzędzie badawcze zastosowano metodę białych kopert – badani wypełniający kwestionariusz po ukończeniu wkładali go do otrzymanej koperty i własnoręcznie zaklejali. Osoby badane były informowane o celach przeprowadzonego badania oraz ich wykorzystaniu w ramach projektowanych programów edukacyjnych. Zdecydowaliśmy się na formę kwestionariusza ankiety, przypuszczając, że poruszanie wątków związanych

z wrażliwym tematem, jakim jest korupcja i liczne psychologiczne kwestie związane z przedmiotem badania, mogłoby obniżyć wartość badania przeprowadzonego w formie wywiadu. Oddanie narzędzia respondentom wraz z zapewnieniem pełnej anonimowości pozwala naszym zdaniem zachować największą rzetelność badania.

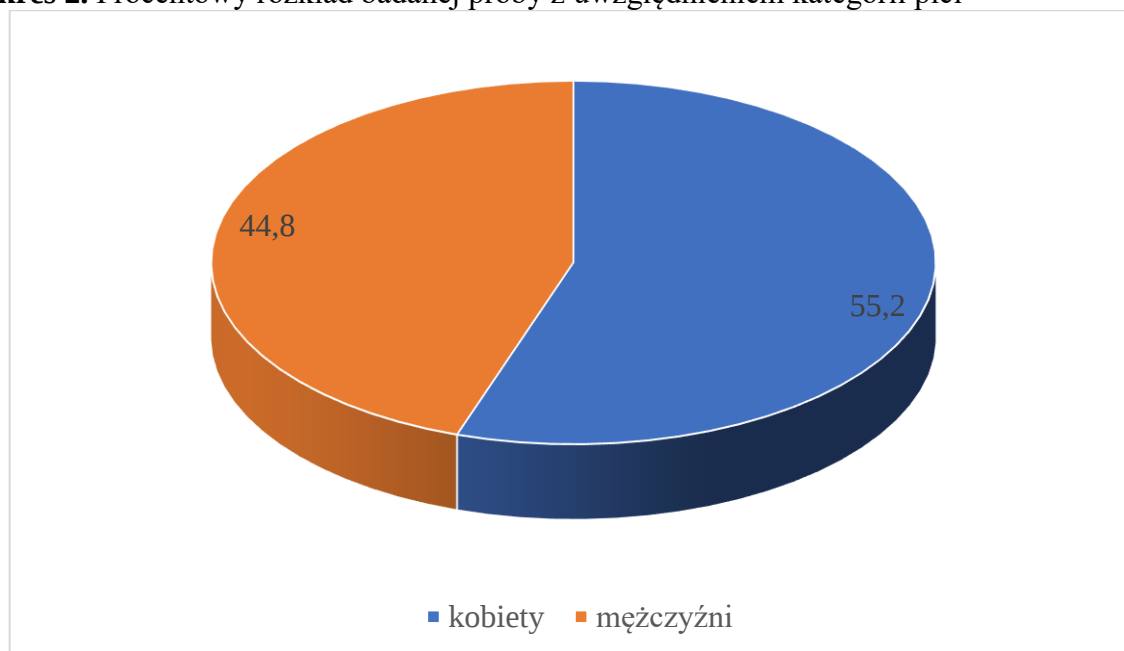
Aby zrealizować cele badawcze wykorzystaliśmy autorskie narzędzie. Składa się ono z 20 twierdzeń, do których respondenci mieli wyrazić swój stosunek na pięciostopniowej skali. Do dyspozycji mieli następujące odpowiedzi: zdecydowanie nie, raczej nie, trudno powiedzieć, raczej tak, zdecydowanie tak. Każde pięć pytań odnosiło się do autonomicznej części analizy, wyróżnionej w przedstawianej refleksji jako moduł. Wyróżniono zatem cztery następujące moduły tematyczne: percepcja władzy, ogólne przekonania o korupcji, poczucie bezpieczeństwa, moje przyzwolenie na korupcję. Kwestionariusz zawierał również metryczkę, której celem było zgromadzenie danych takich jak płeć, wykształcenie, wiek oraz miejsce zamieszkania.

Badania zostały przeprowadzone wśród mieszkańców województwa śląskiego. Próba została dobrana w sposób kwotowo-warstwowy. Populację podzielono w sposób kompletny i rozłączny na warstwy ze względu na miejsce zamieszkania: miasto lub wieś. Procedurą doboru kwotowego objęto zmienne płeć i wiek. Celem zwiększenia reprezentatywności zastosowano dodatkowe kryterium – populację podzielono na warstwy ze względu na zamieszkiwany podregion (częstochowski, bielsko-bialski, centralny śląski, rybnicko-jastrzębski). Kwotowo z każdego podregionu dobrano do próby odpowiednią ilość kobiet i mężczyzn, proporcjonalnie do rozkładów w każdym podregionie.

Tabela 1. Ilościowy i procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii płci

Kategoria	Liczba	Procent
Kobiety	476	55,2
Mężczyźni	387	44,8
Razem	863	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 2. Procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii płci

Źródło: opracowanie własne.

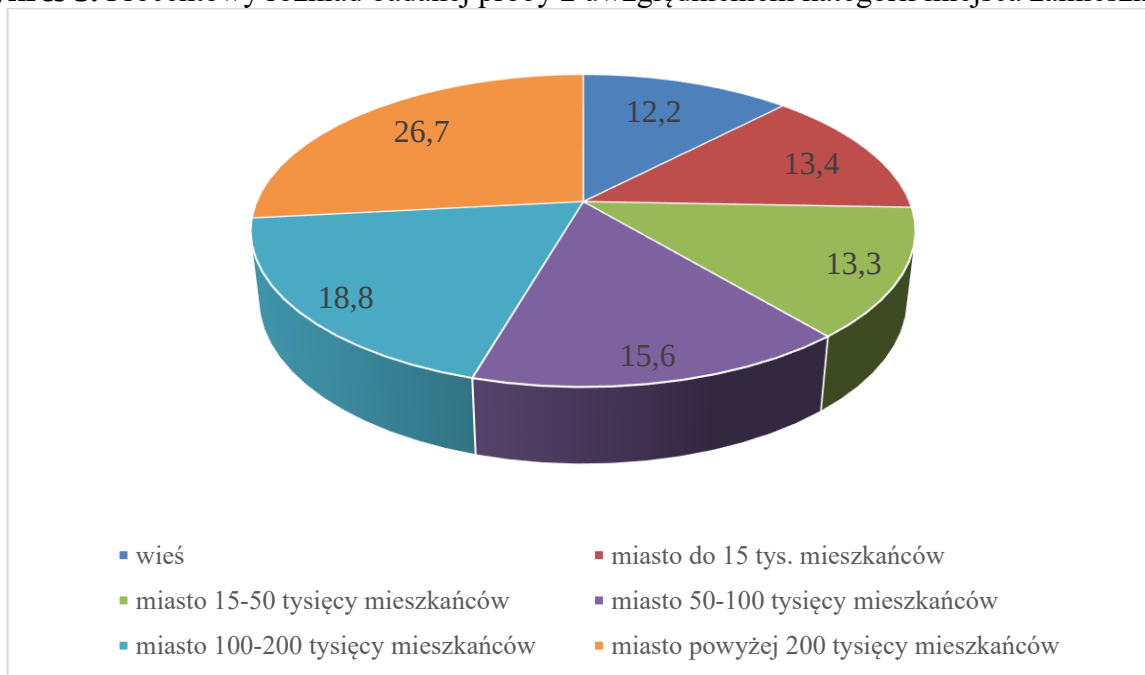
Wśród respondentów znalazło się 476 kobiet, co stanowi 55,2% próby oraz 387 mężczyzn, co odpowiada 44,8%.

Tabela 2. Ilościowy i procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii miejsca zamieszkania

Kategoria	Liczba	Procent
Wieś	105	12,2
Miasto do 15 tys. mieszkańców	116	13,4
Miasto 15-50 tysięcy mieszkańców	115	13,3
Miasto 50-100 tysięcy mieszkańców	135	15,6
Miasto 100-200 tysięcy mieszkańców	162	18,8
Miasto powyżej 200 tysięcy mieszkańców	230	26,7
Razem	863	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 3. Procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii miejsca zamieszkania

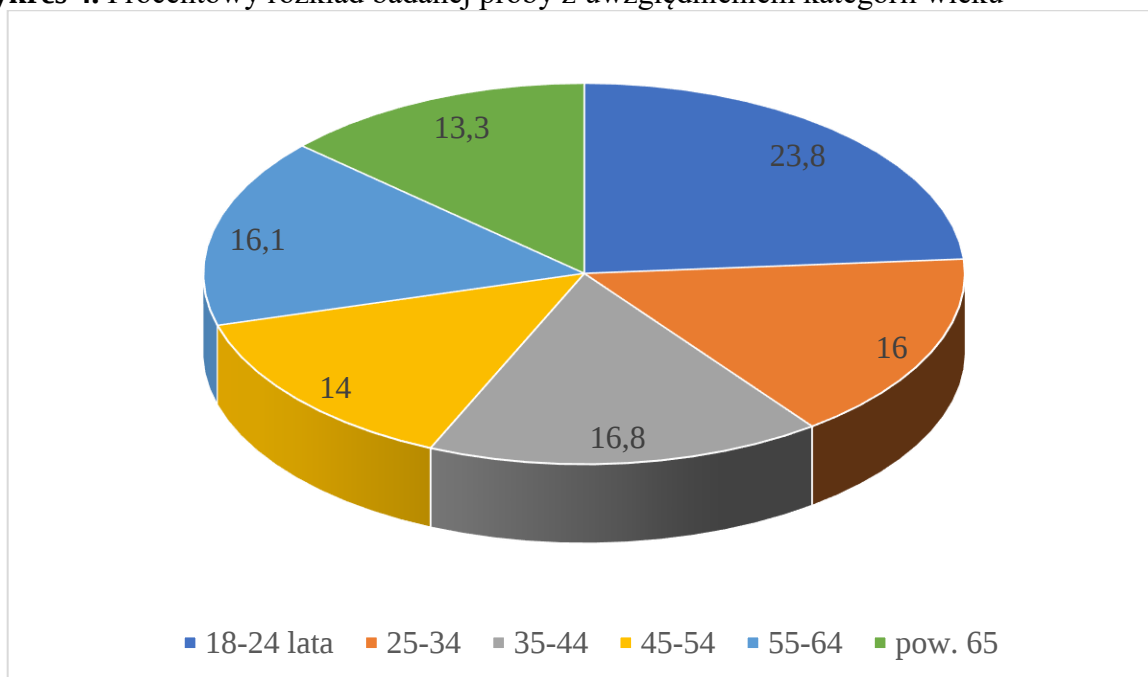
Źródło: opracowanie własne.

W próbie najliczniejszą reprezentację stanowią mieszkańcy dużych i największych miast – odpowiednio: 162 (18,8%) oraz 230 (26,7%). Nieco mniej jest mieszkańców miast średnich (135; 15,6%). Respondentów pochodzących z małych i najmniejszych miast jest najmniej – odpowiednio: 115 (13,3%) oraz 116 (13,4%). Respondenci z terenów wiejskich to 105 osób (12,2%).

Tabela 3. Ilościowy i procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii wieku

Kategoria	Liczba	Procent
18-24 lata	205	23,8
25-34 lata	138	16,0
35-44 lata	145	16,8
45-54 lata	121	14,0
55-64 lata	139	16,1
+ 65	115	13,3
Razem	863	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 4. Procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii wieku

Źródło: opracowanie własne.

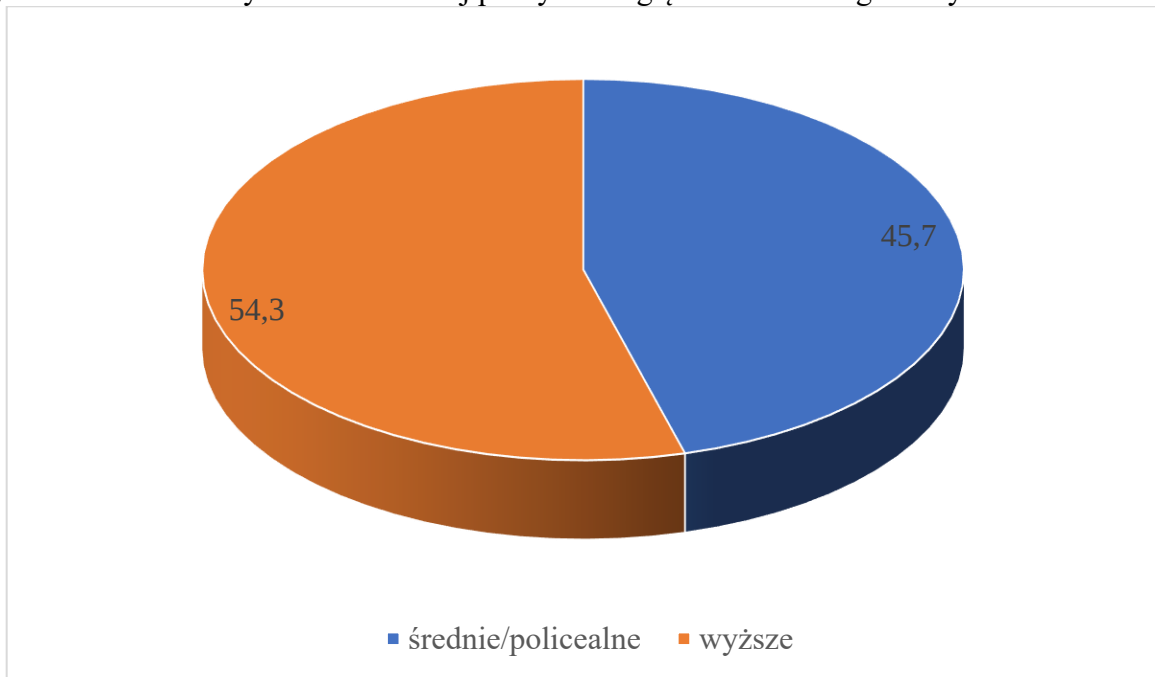
Wśród osób badanych najliczniejszą grupę stanowili najmłodsi do 24 roku życia – 205 osób (23,8%). Niemalże równoliczne są kategorie 25-34, 35-44 oraz 55-64 lata, wynosząc odpowiednio: 138 (16,0%), 145 (16,8%) oraz 139 (16,1%). Najmniejszą reprezentację stanowili respondenci w wieku 45-54 lata (121 osób; 14,0%) oraz powyżej 65 roku życia (13,3%).

Tabela 4. Ilościowy i procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii wykształcenia

Kategoria	Liczba	Procent
Średnie/policealne	394	45,7
wyższe	469	54,3
Razem	863	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 5. Procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii wykształcenia

Źródło: opracowanie własne.

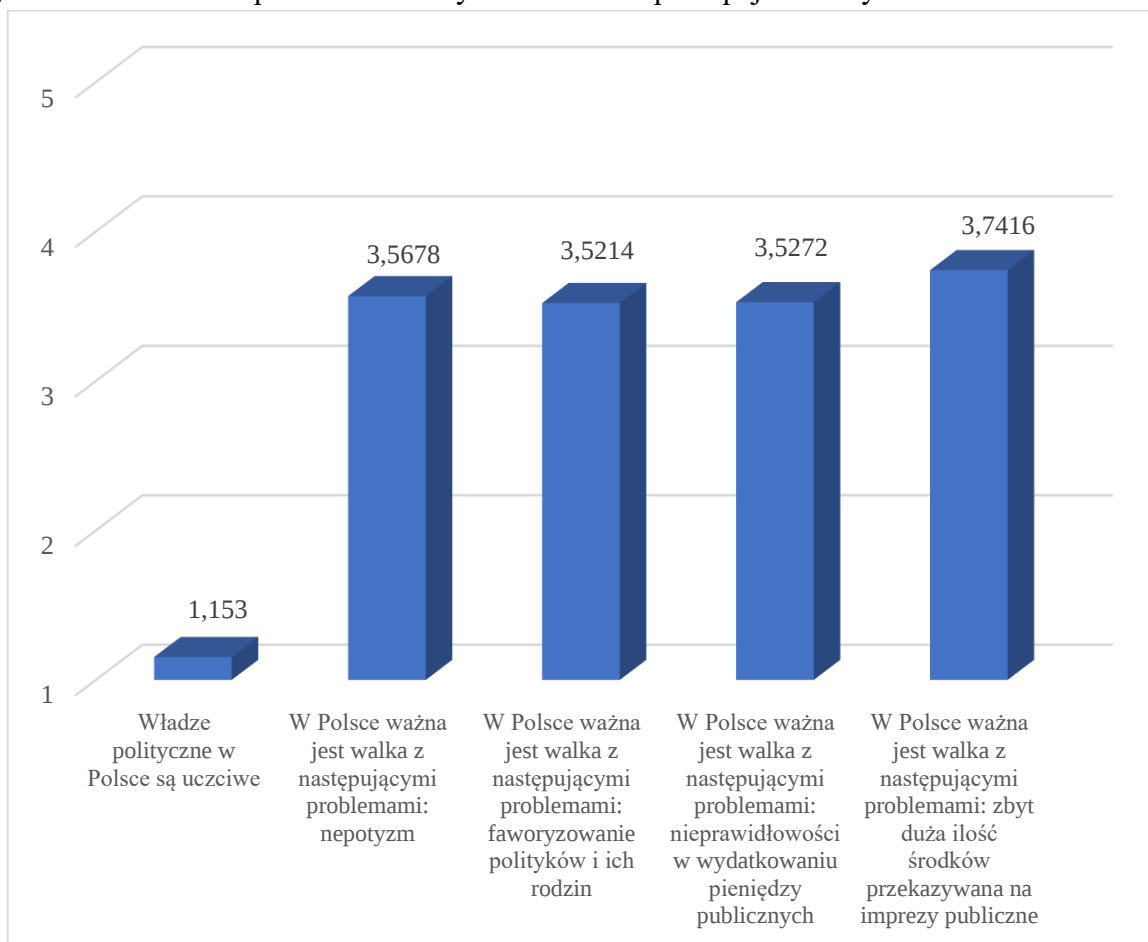
Wśród respondentów były 394 osoby z wykształceniem średnim/policealnym, co stanowi 45,7% próby oraz 469 osób z wykształceniem wyższym, co odpowiada 54,3%.

Moduł 1: percepcja władzy

Pierwszy moduł badawczy został poświęcony ocenom władz politycznych (traktowanych w sposób abstrakcyjny, bez wskazywania konkretnych poziomów ich przejawiania się). Jego celem było zbadanie związków pomiędzy oceną władz politycznych w perspektywie ich uczciwości w kontekście walki z patologiami społecznymi, związanymi bezpośrednio ze zjawiskiem korupcji. Samo pojęcie uczciwości zostało zsubiektywizowane przez badanych – nie dostarczono im informacji jaki rodzaj czy zakres rozumienia tej kategorii jest obowiązujący, gdyż w badaniu chodziło o ujawnienie wewnętrznego przekonania co do uczciwości władzy politycznej jako pewnej wartości. Jako wymiary działań skojarzonych z brakiem uczciwości władz (i pośrednio z korupcją polityczną) wskazano: nepotyzm, faworyzowanie polityków i ich rodzin, nieprawidłowości w wydatkowaniu publicznych pieniędzy i przekazywanie zbyt dużej

ilości środków na imprezy publiczne. Taki sposób ujęcia patologii wśród władz politycznych wynikał z ogólnego oglądu sytuacyjnego oraz z wcześniejszych badań percepcji zjawiska korupcji, przeprowadzonych przez autorów (Turska-Kawa, Czaja 2015). Nie wyczerpuje on oczywiście katalogu zjawisk patologicznych w tym zakresie, wskazuje jednak na te, które w świadomości społecznej wywołują największe skojarzenia z korupcją.

Wykres 6. Rozkład odpowiedzi badanych w module: percepcja władzy

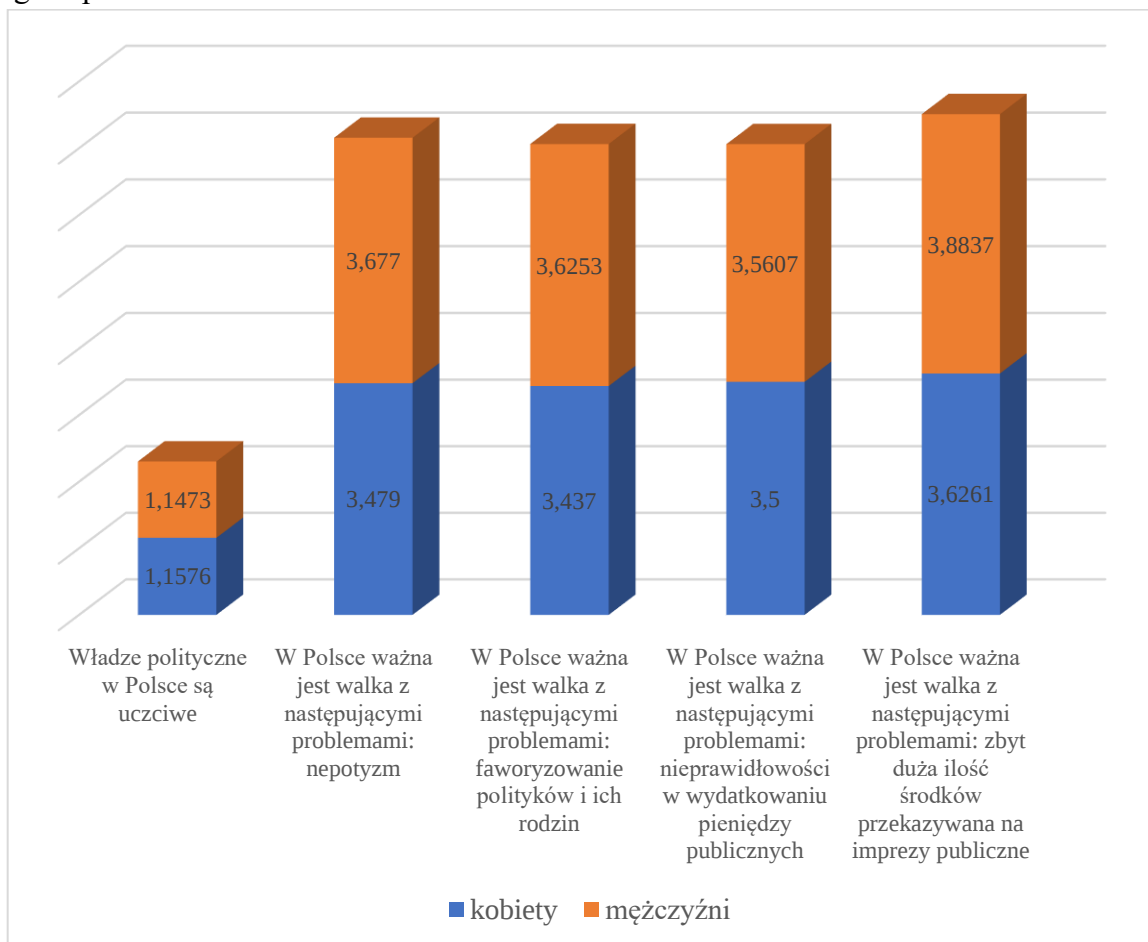
Źródło: opracowanie własne.

Wskaźnik poczucia uczciwości władz politycznych w Polsce plasuje się na zaskakująco niskim poziomie. Może to wynikać z ogólnej oceny władz politycznych i polityków. W badaniach społecznego zaufania do różnych zawodów (CBOS 34/2016), spośród 24 wymienionych profesji, politycy znaleźli się na ostatnim miejscu. Wpływ na negatywne postrzeganie władz politycznych mają także ujawniane cyklicznie afery z ich udziałem.

W przypadku oceny uczciwości władz politycznych mniejsze znaczenie mogą mieć skandale obyczajowe, a silniej rezonować społecznie sprawy związane z kwestiami materialnymi. W ostatnich latach wiele tego typu spraw ujrzało światło dzienne, lokując w świadomości społecznej polityków jako osoby dbające przede wszystkim o własny interes ekonomiczny. Takie wydarzenia jak afera Rywina, sprawa oświadczeń majątkowych Sławomira Nowaka, upadek Amber Gold czy repriwatyzacja w Warszawie nie tylko ogniskują zainteresowanie mediów i społeczeństwa, ale także determinują oceny uczciwości polityków oraz pobudek im przyświecających. Na to wszystko nakłada się jeszcze głęboki konflikt polityczny pomiędzy rządzącymi a opozycją, w którym bardziej chodzi o to, żeby drugą stronę pogrążyć, a nie przekonać do własnych racji lub poszukać kompromisu. Wszystko to nie sprzyja budowaniu zaufania do polityków i władzy.

W analizowanym module respondentom zadano pytania o istotność walki w Polsce z czterema ważnymi problemami: nepotyzmem, faworyzowaniem polityków i ich rodzin, nieprawidłowościami w wydatkowaniu pieniędzy publicznych oraz zbyt dużą ilością środków przekazywaną na imprezy publiczne. Istotność tych problemów została oceniona powyżej średniej. Jako najważniejszy badani wskazali zbyt dużą ilość środków przekazywaną na imprezy publiczne. Wynik ten może zaskakiwać, gdyż bardziej medialne i łatwiejsze w przyswojeniu są na pewno kwestie nepotyzmu czy faworyzowania polityków i ich rodzin. Źródłem tak negatywnej oceny przekazywania środków na imprezy publiczne mogą być doświadczenia badanych, którzy widzą w takim działaniu kupowanie przychylności wyborców. Przykładami takich działań są święta (dni) miast i gmin. W ich ramach najczęściej zapraszane są różnego rodzaju „gwiazdy” (muzyki, kabaretu, tańca, itp.), którym trzeba dużo (w stosunku do przeciętnych dochodów) zapłacić za uświetnienie imprezy. Podobnie ma się sprawa z przekazywaniem publicznych środków na finansowanie klubów sportowych. Często, szczególnie w dużych miastach, jest to forma finansowania profesjonalnego sportu. Ten sposób wydatkowania publicznych pieniędzy spotyka się z krytyką, ukazującą niezasadność takiego kierunku alokowania publicznych środków, szczególnie w perspektywie innych potrzeb.

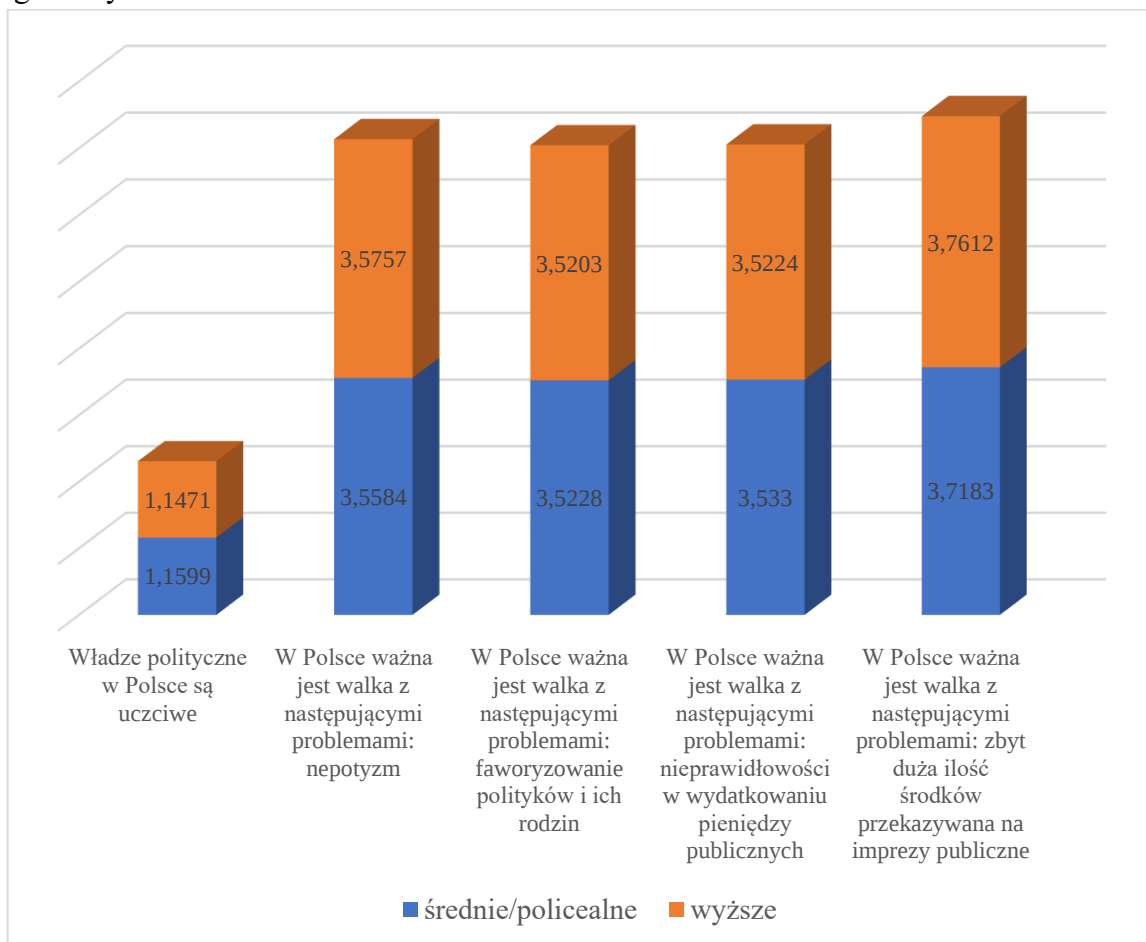
Wykres 7. Rozkład odpowiedzi badanych w module: percepcja władzy, z uwzględnieniem kategorii płci

Źródło: opracowanie własne.

W odniesieniu do kategorii płci odnotowano istotne różnice w zakresie ustosunkowań wobec drugiego i trzeciego twierdzenia. Mężczyźni istotnie bardziej postrzegają nepotyzm ($t = -2,362$; $df = 834,063$; $p = ,018$), faworyzowanie polityków i ich rodzin ($t = -2,219$; $df = 861$; $p = ,027$) oraz wydatkowanie zbyt dużej ilości środków na imprezy publiczne ($t = -2,904$; $df = 861$; $p = ,004$) jako ważne problemy, z którymi powinno się w Polsce walczyć. W zakresie percepcji uczciwości władz oraz postrzeganej istotności problemu, jakim są nieprawidłowości w wydatkowaniu pieniędzy płeć nie różnicowała odpowiedzi.

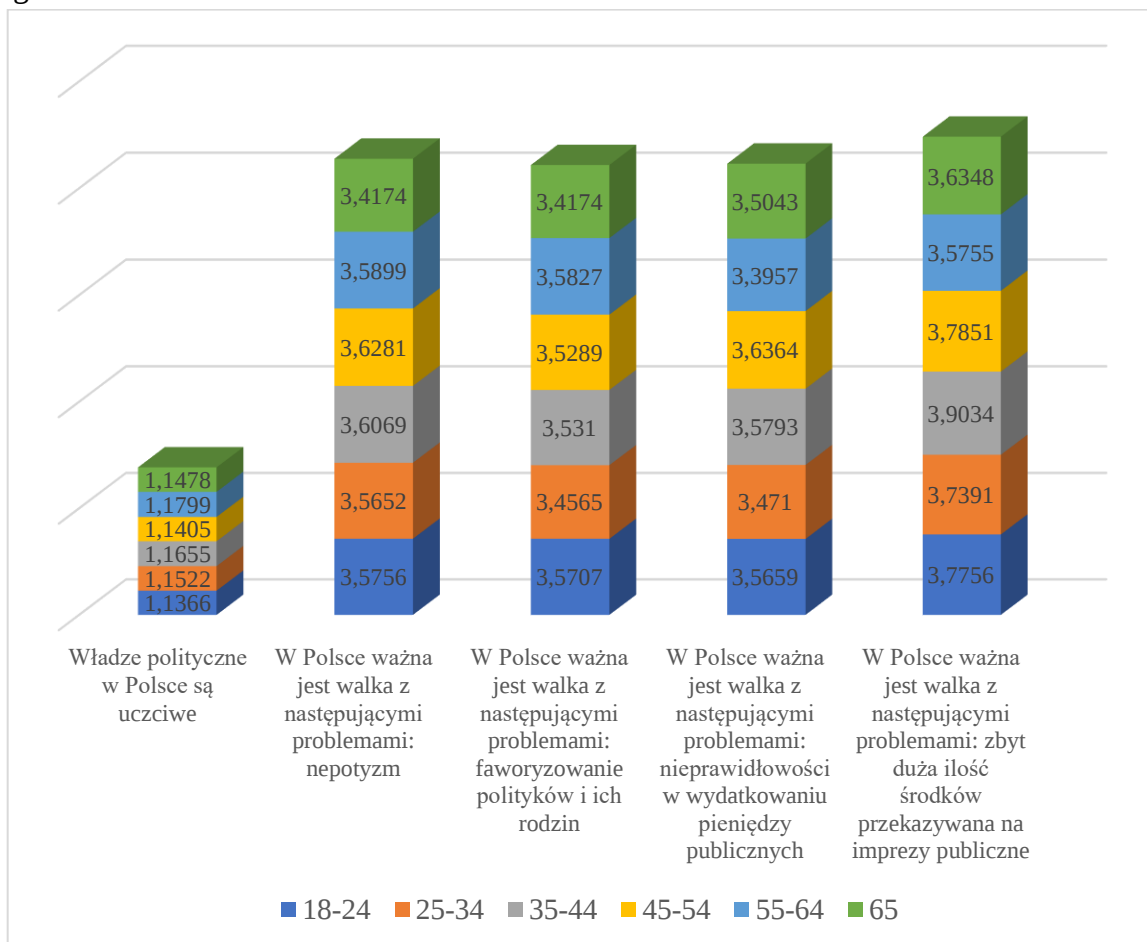
Wykres 8. Rozkład odpowiedzi badanych w module: percepcja władzy, z uwzględnieniem kategorii wykształcenia

Źródło: opracowanie własne.

W odniesieniu do kategorii wykształcenia w przypadku każdego twierdzenia modułu badana grupa okazała się homogeniczna pod względem uzyskanych odpowiedzi.

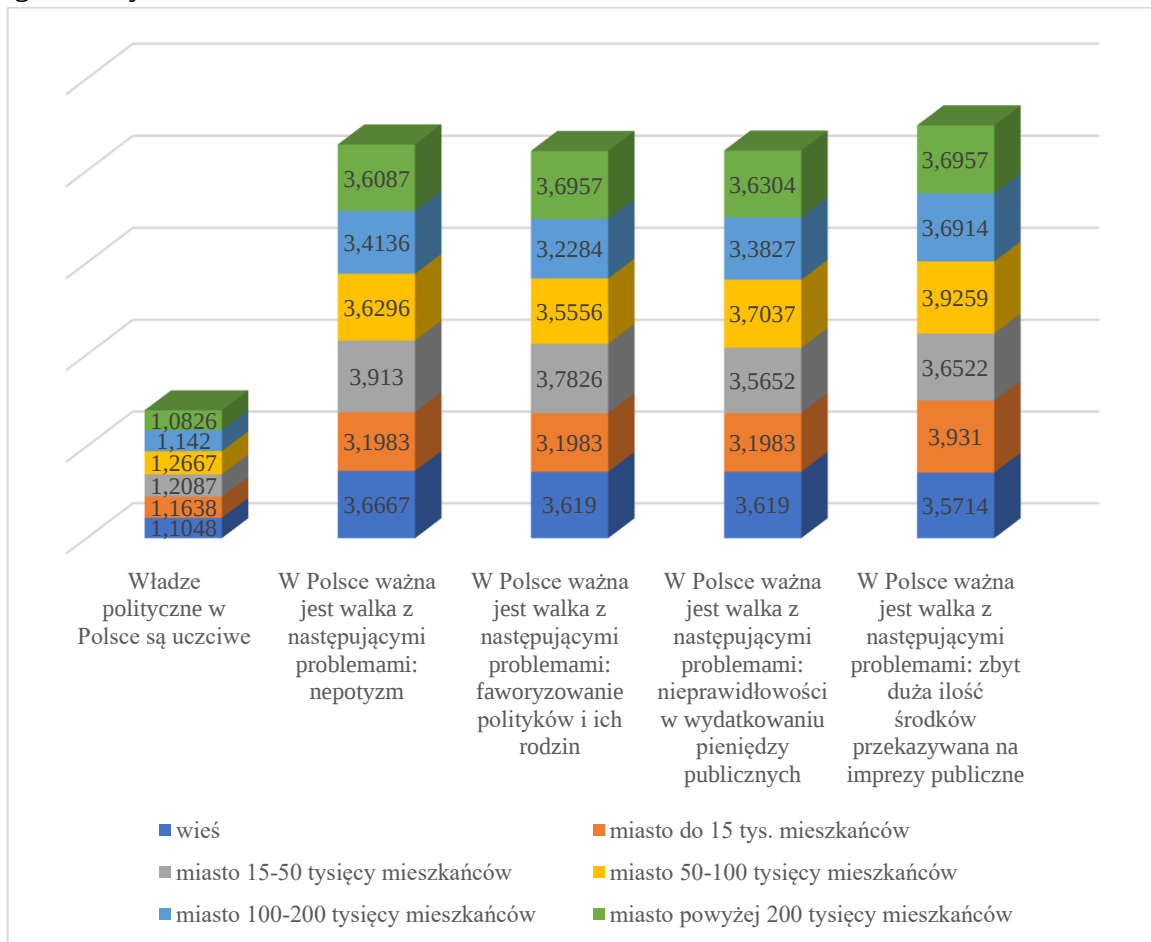
Wykres 9. Rozkład odpowiedzi badanych w module: percepcja władzy, z uwzględnieniem kategorii wieku

Źródło: opracowanie własne.

W analizowanym module nie odnotowano istotnych różnic w zakresie odpowiedzi w odniesieniu do kategorii wieku.

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi badanych w module: percepcja władzy, z uwzględnieniem kategorii miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne.

W analizowanym module w odniesieniu do kategorii miejsca zamieszkania odpowiedzi były homogeniczne wyłącznie w przypadku ostatniego twierdzenia. W pozostałych uzyskano istotne różnice.

Badanie testem post hoc Tukeya wskazało kilka ważnych różnic. Mieszkańcy największych miast (powyżej 200 tys.) w istotnie mniejszym stopniu niż mieszkańcy miast średnich (50-100 tys.) uważają, że władze w Polsce są uczciwe ($|I-J| = ,18406$; $p = ,020$).

Mieszkańcy małych miast (15-50 tys.) istotnie częściej dostrzegają problem nepotyzmu niż mieszkańcy miast najmniejszych (do 15 tys.) ($|I-J| = ,71477$; $p = ,001$) oraz dużych (100-200 tys.) ($|I-J| = ,49946$; $p = ,010$). Dla mieszkańców miast największych (powyżej 200 tys.) walka

z nepotyzmem jest ważniejsza niż dla mieszkańców miast najmniejszych (do 15 tys.) ($|I-J| = ,41042$; $p = ,037$).

Mieszkańcy małych miast (15-50 tys.) istotnie większą wagę przykładają do walki z faworyzowaniem polityków i ich rodzin niż mieszkańcy miast najmniejszych (do 15 tys.) ($|I-J| = ,58433$; $p = ,004$) oraz dużych (100-200 tys.) ($|I-J| = ,55421$ $p = ,003$). Dla mieszkańców miast największych (pow. 200 tys.) walka z nepotyzmem jest ważniejsza niż dla mieszkańców miast najmniejszych (do 15 tys.) ($|I-J| = ,49478$; $p = ,005$) oraz dużych (100-200 tys.) ($|I-J| = ,46726$; $p = ,003$).

Walkę z nieprawidłowościami w wydatkowaniu pieniędzy publicznych istotnie częściej za ważną uznają mieszkańcy miast największych (pow. 200 tys.) oraz średnich (50-100 tys.) niż mieszkańcy miast najmniejszych (do 15 tys.) (odpowiednio: $|I-J| = ,50543$; $p = ,023$ oraz $|I-J| = ,43216$; $p = ,037$).

Wnioski

Prezentowane wyniki w module percepcja władzy niosą ze sobą kilka interesujących obserwacji. Po pierwsze, negatywna ocena uczciwości władz politycznych znajduje swoje uzasadnienie w deklarowanej przez badanych konieczności walki z patologiami władzy. Stanowi to spójną przesłankę do wyciągnięcia wniosku, że kwestia percepcji uczciwości władz ma głębsze uzasadnienie, niżli tylko powierzchowna opinia, wyrażana zgodnie z ogólnym społecznym osądem. Może mieć ona związek z ogólnym kryzysem zaufania do instytucji demokratycznych. Regulacyjna funkcja polityki zakłada istnienie narzędzi służących budowaniu ładu społecznego. Ład taki jest układem formalnych i zwyczajowych zasad i norm, w ogólnych ramach wyznaczanych przez uniwersalny system wartości, którego aksjomaty są społecznie akceptowane (Day 2011: 36). Współczesne odniesienia polityczne, szczególnie te kwestionujące zasadność reguł demokratycznych, mogą wpływać na negatywne oceny władz politycznych, także w zakresie ich uczciwości. Wskazane w badaniu patologie mogą być w takim wypadku traktowane jako efekt ogólnego kryzysu demokracji, którego konsekwencją jest utrata zaufania do władz politycznych.

Średnie odpowiedzi respondentów ukazały, że poczucie uczciwości władz politycznych w Polsce plasuje się na zaskakująco niskim poziomie (1,15). Odpowiedzi w odniesieniu

do twierdzeń dotyczących istotności walki w Polsce z czterema ważnymi problemami: nepotyzmem (3,57), faworyzowaniem polityków i ich rodzin (3,52), nieprawidłowościami w wydatkowaniu pieniędzy publicznych (3,52) oraz marnowaniem publicznych pieniędzy (3,74) prezentują, że są to zagadnienia ważne społecznie. Istotność tych problemów została oceniona powyżej średniej, jako najważniejszy badani wskazali marnowanie publicznych pieniędzy. Poniższa tabela prezentuje relacje pomiędzy twierdzeniem dotyczącym percepcji uczciwości władz z poszczególnymi problemami.

Tabela 5. Wartości współczynników korelacji pomiędzy analizowanymi twierdzeniami wykorzystanego narzędzia

Korelacje		W Polsce władze polityczne są uczciwe	Nepotyzm	Faworyzowanie	Nieprawidłowości	Marnowanie pieniędzy publicznych
W Polsce władze polityczne są uczciwe	Korelacja Pearsona		,035	,025	,046	,038
	Istotność (dwustronna)		,303	,471	,179	,262
	N		863	863	863	863
Nepotyzm	Korelacja Pearsona	,035		,807**	,751**	,693**
	Istotność (dwustronna)	,303		,001	,001	,001
	N	863		863	863	863
Faworyzowanie	Korelacja Pearsona	,025	,807**		,763**	,686**
	Istotność (dwustronna)	,471	,001		,001	,001
	N	863	863		863	863
Nieprawidłowości	Korelacja Pearsona	,046	,751**	,763**		,708**
	Istotność (dwustronna)	,179	,001	,001		,001
	N	863	863	863		863
Marnowanie pieniędzy publicznych	Korelacja Pearsona	,038	,693**	,686**	,708**	
	Istotność (dwustronna)	,262	,001	,001	,001	
	N	863	863	863	863	

**. Korelacja istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

Źródło: opracowanie własne.

Uzyskane wyniki badań wskazują na występowanie dwóch podstawowych prawidłowości. Jeżeli ktoś uważa, że władze polityczne w Polsce są uczciwe, to nie dostrzega potrzeby przeciwdziałania możliwym pozostałym negatywnym konsekwencjom politycznej korupcji. Druga prawidłowość jest, co do zasady przeciwnieństwem pierwszej – negatywna ocena uczciwości władz politycznych współwystępuje z deklarowaną potrzebą przeciwdziałania patologiom politycznej korupcji. Jeżeli ktoś dostrzega jeden problem związany z polityczną korupcją, to dostrzega też inne. Pokazuje to powiązanie ze sobą poszczególnych negatywnych zjawisk w świadomości społecznej. Może to także wskazywać na istnienie zależności, w której postrzeganie władz politycznych jako nieuczciwych współwystępuje z deklarowaną potrzebą walki z patologiami spowodowanymi korupcją. W konsekwencji może to oznaczać, że występowanie tych problemów łączy się z odpowiedzialnością władzy politycznej (Wojtasik 2017).

Ciekawą obserwacją jest homogeniczność odpowiedzi grupy badanych w kategorii wykształcenia. Z jednej strony pokazuje to powszechność i uniwersalność generowanych opinii, których spójny charakter determinowany jest oceną badanego zjawiska. Z drugiej zaś, mankamentem prezentowanych badań jest dobór próby, która nie uwzględnia osób z wykształceniem poniżej średniego. Należy więc domniemywać, że w całej populacji uzyskany poziom spójności mógłby być niższy. Takie przypuszczenie wynika z założenia, o uproszczonym sposobie postrzegania rzeczywistości przez osoby posiadające słabsze zasoby społeczne (np. wykształcenie).

Czynnikiem najsilniej różnicującym opinie badanych było deklarowane miejsce zamieszkania. Uzyskiwane wyniki są zbieżne z badaniami przeprowadzonymi w 2015 roku (Turska-Kawa, Czaja 2015), w których ujawniono specyficzne postrzeganie zjawiska korupcji wśród osób wywodzących się z najmniejszych miejscowości. Może mieć to związek z innym charakterem więzi społecznych występującym w tych miejscowościach, szczególnie z relatywnie mniejszymi dystansami społecznymi niż w większych miastach. Specyfika wzajemnych relacji międzyludzkich w najmniejszych miejscowościach sprawia, że sposób postrzegania zjawisk, takich jak nepotyzm czy faworyzowanie polityków i ich rodzin mogą dawać większe pole dla tolerancji takich zachowań.

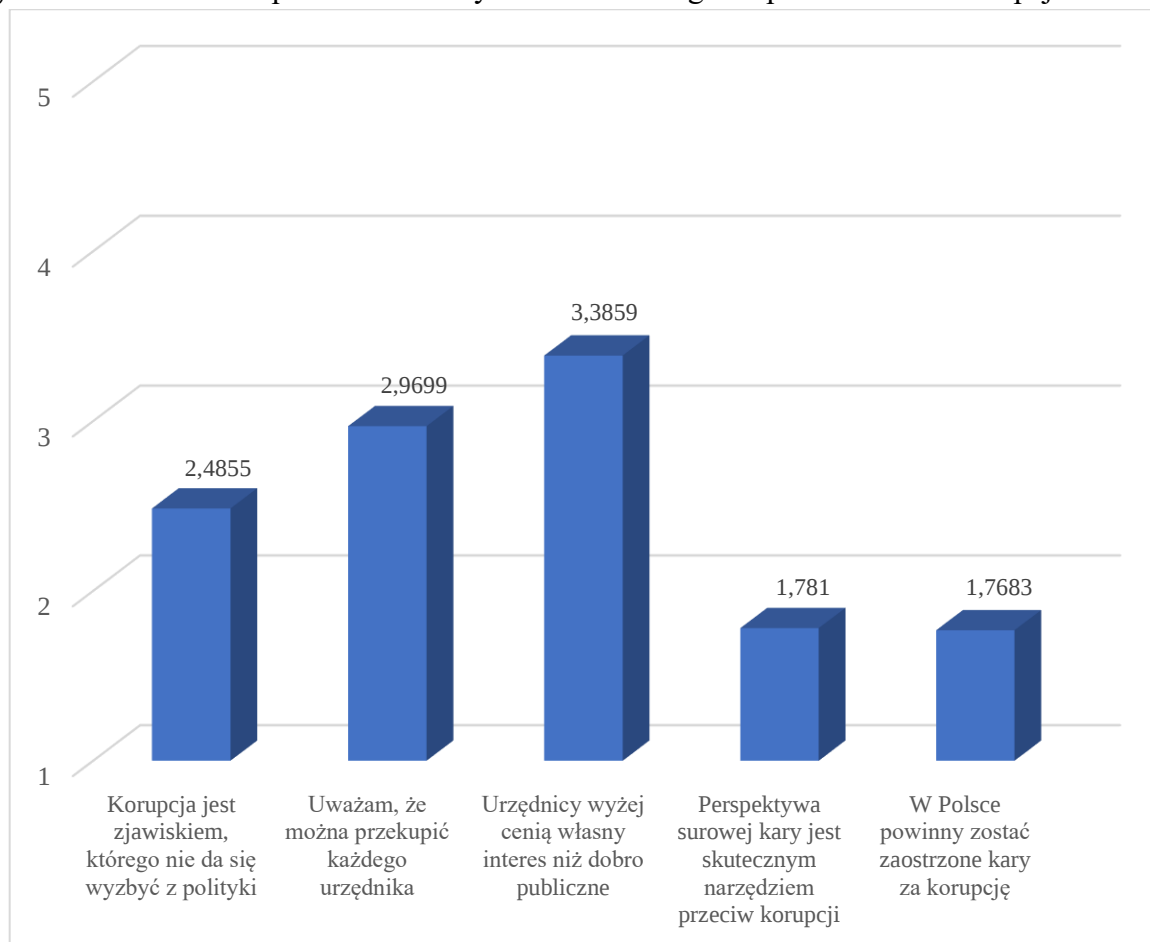
Wszystko to sprawia, że wśród mieszkańców największych miast występuje najwyższy poziom deklaratywnej walki z patologiami związanymi z korupcją polityczną. W naturalny sposób jest to związane zarówno z poziomem dochodów, jak i wykształceniem. Badania wskazują, że mieszkańcy największych miast przeciętnie cieszą się zarówno najwyższym wykształceniem jak i dochodami spośród pozostałych Polaków (CBOS 16/2016). Wśród mieszkańców największych miast deklarowana jest największa potrzeba walki z nepotyzmem oraz nieprawidłowościami w wydatkowaniu publicznych pieniędzy. Ten ostatni aspekt może być związany z faktem, że to właśnie największe miasta organizują z publicznych pieniędzy najbardziej wystawne imprezy.

Moduł 2: ogólne przekonania o korupcji politycznej

Drugi moduł, który również odnosi się do komponentu poznawczego postawy wobec korupcji politycznej, diagnozował ogólne przekonania badanych o przedmiocie analizy. Przekonania te zostały ujęte w pięciu twierdzeniach:

1. Korupcja jest zjawiskiem, którego nie da się wyzbyć z polityki.
2. Uważam, że można przekupić każdego urzędnika.
3. Urzędnicy wyżej cenią własny interes niż dobro wspólne.
4. Perspektywa surowej kary jest skutecznym narzędziem przeciw korupcji.
5. W Polsce powinny zostać zaostrzone kary za korupcję.

Przekonania te są niezwykle istotne z punktu widzenia walki z korupcją polityczną. Ich siła może generować przyzwolenie na zachowania nieetyczne w przestrzeni publicznej, uznając je, z jednej strony, za powszechne i „normalne”, z drugiej, niewarte inicjatywy obywatela w zakresie przeciwdziałania, bowiem ma on poczucie, że nie ma szans na wygraną.

Wykres 11. Rozkład odpowiedzi badanych w module: ogólne przekonania o korupcji

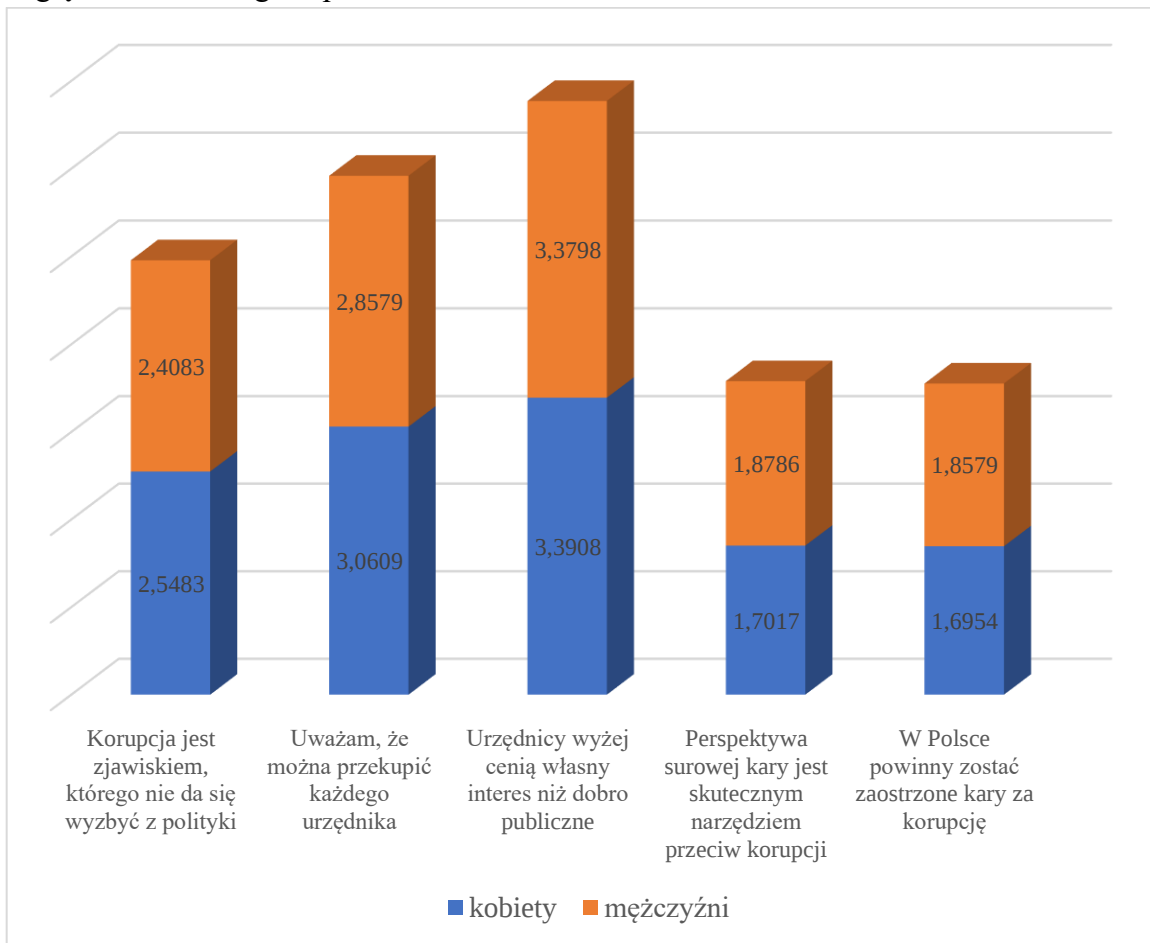
Źródło: opracowanie własne.

Moduł ogólne przekonania o korupcji prezentuje zróżnicowane wyniki. Respondenci są przekonani, że urzędnicy wyżej cenią własny interes niż dobro publiczne. Nieco niższy wskaźnik poparcia uzyskało twierdzenie, że można przekupić każdego urzędnika. Kolejno uplasowała się postawa wobec stwierdzenia „korupcja jest zjawiskiem, którego nie da się wyzbyć z polityki”. Relatywnie niskie wyniki uzyskano w odniesieniu do twierdzeń związanych z karaniem za korupcję – badani są w niewielkim stopniu przekonani, że perspektywa surowej kary za korupcję jest skutecznym narzędziem walki z nią oraz że w Polsce powinny zostać zaostrzone kary za korupcję.

Interesująco prezentują się wyniki, wskazujące na brak poparcia dla surowych kar za korupcję przy jednoczesnym dość silnym przekonaniu o występowaniu problemu korupcji

politycznej w przestrzeni publicznej. Może to być związane z przeświadczeniem respondentów o słabej wydolności systemu karania w Polsce. Jest to o tyle niepokojące, że, z jednej strony, może zniechęcać obywateli do współpracy z organami ścigania w zakresie ścigania przestępstw korupcyjnych, z drugiej zaś, może generować apatię związaną z przekonaniem o bezkarności osób publicznych w zakresie korupcji.

Wykres 12. Rozkład odpowiedzi badanych w module: ogólne przekonania o korupcji, z uwzględnieniem kategorii płci

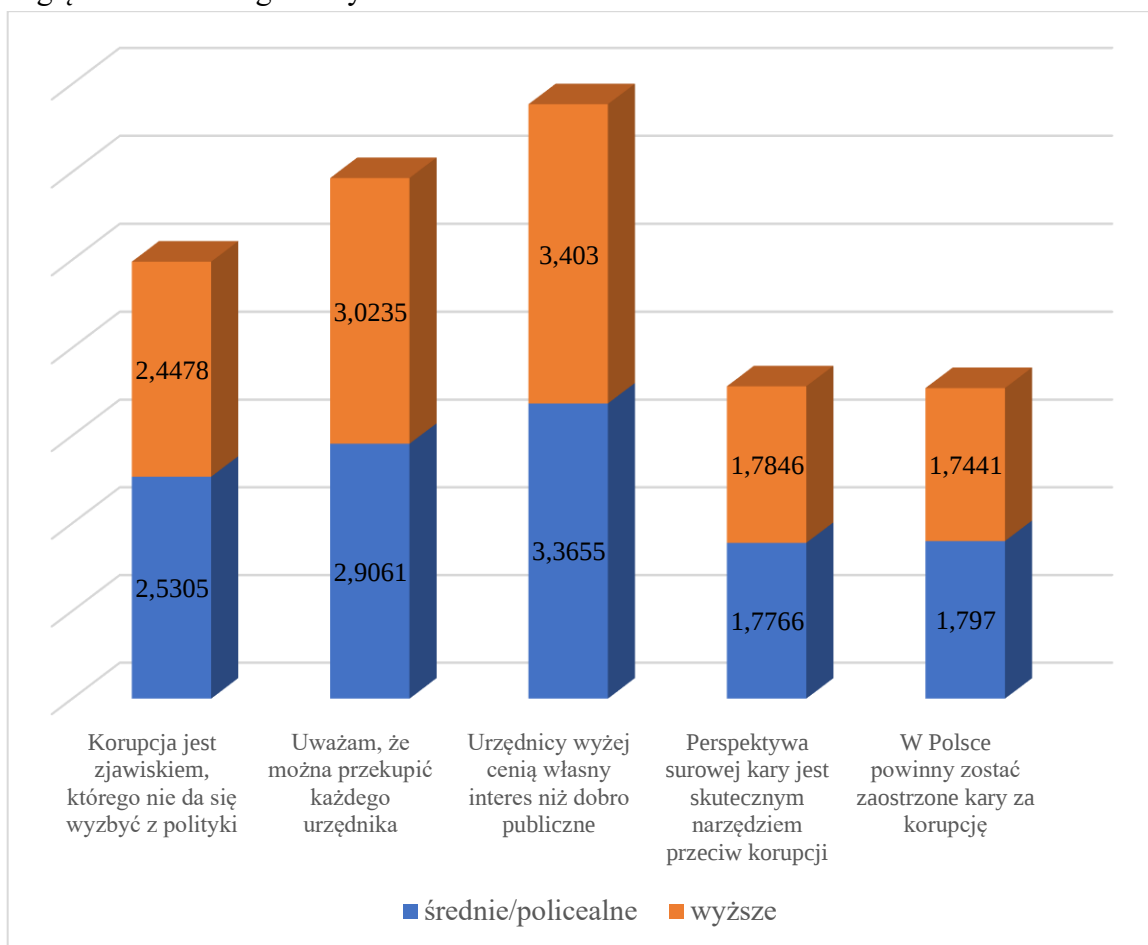

Źródło: opracowanie własne.

W trakcie analizy uwzględniającej kategorię płci okazało się, że różnice odnotowano w zakresie trzech twierdzeń. Mężczyźni istotnie w większym stopniu są przekonani, że można przekupić każdego urzędnika ($t = 2,456$; $df = 861$; $p = ,014$). Kobiety z kolei w większej mierze sądzą, że perspektywa surowej kary jest skutecznym narzędziem walki z korupcją ($t = -3,509$;

df = 861; p = ,001) oraz opowiadają się za zaostrzeniem kar za korupcję (t = -3,220; df = 861; p = ,001).

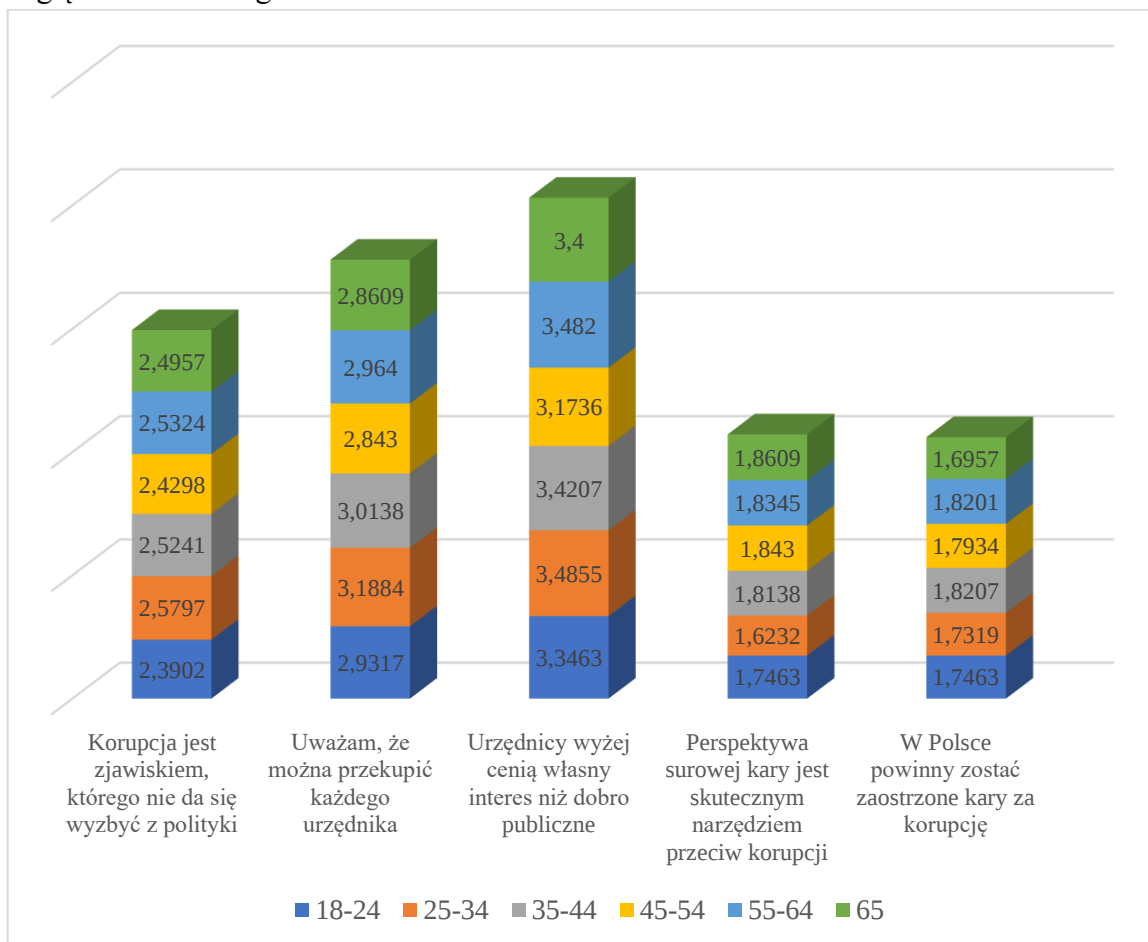
Wykres 13. Rozkład odpowiedzi badanych w module: ogólne przekonania o korupcji, z uwzględnieniem kategorii wykształcenia

Źródło: opracowanie własne.

W odniesieniu do kategorii wykształcenia w przypadku każdego twierdzenia modułu badana grupa okazała się homogeniczna pod względem uzyskanych odpowiedzi.

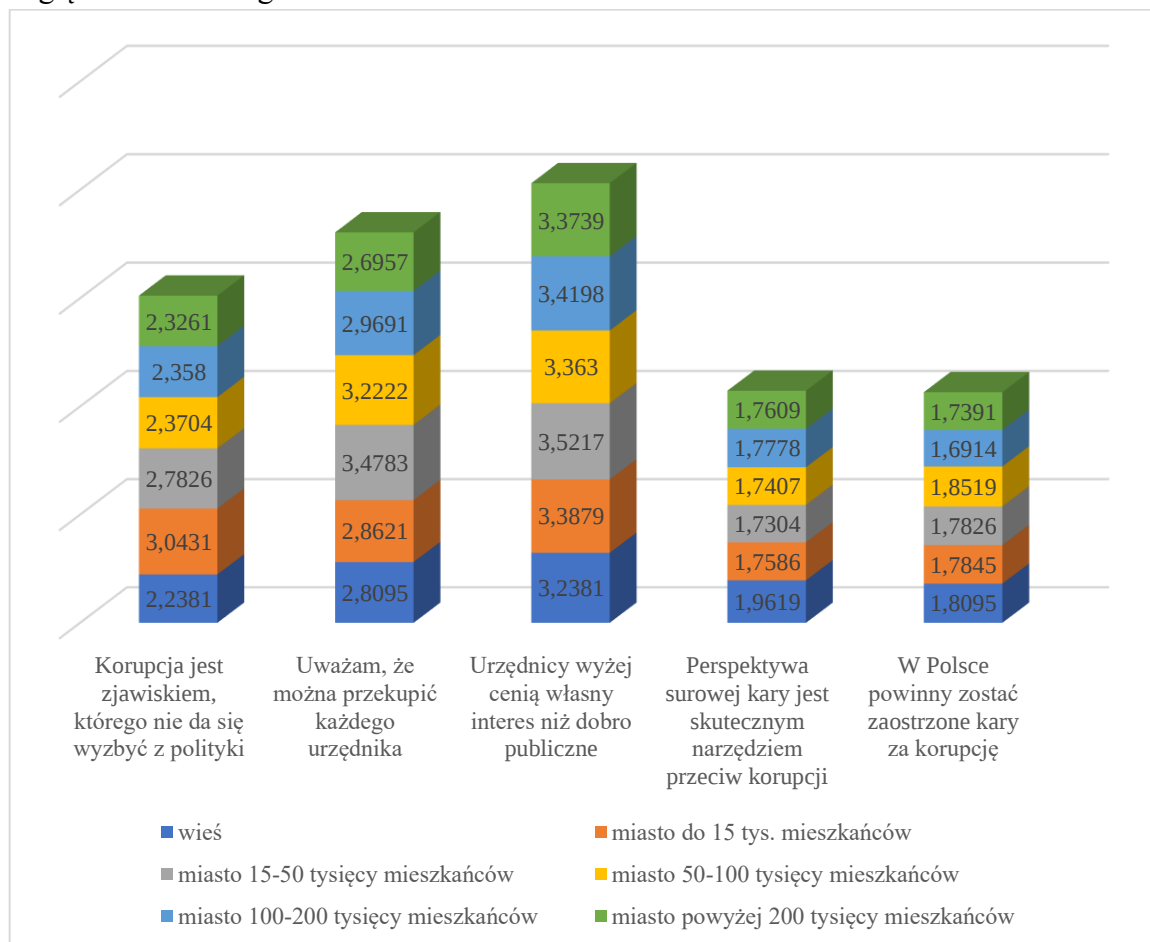
Wykres 14. Rozkład odpowiedzi badanych w module: ogólne przekonania o korupcji, z uwzględnieniem kategorii wieku

Źródło: opracowanie własne.

W analizowanym module nie odnotowano istotnych różnic w zakresie odpowiedzi w odniesieniu do kategorii wieku.

Wykres 15. Rozkład odpowiedzi badanych w module: ogólne przekonania o korupcji, z uwzględnieniem kategorii wieku

Źródło: opracowanie własne.

Uwzględniając kategorię miejsca zamieszkania w zakresie dwóch pierwszych twierdzeń uzyskano istotne różnice. Mieszkańcy miast najmniejszych (do 15 tys.) w istotnie większej mierze niż mieszkańcy wsi, miast średnich (50-100 tys.), dużych (100-200 tys.) oraz największych (powyżej 200 tys.) są zdania, że korupcji nie da się wyzbyć z polityki (odpowiednio: $|I-J| = ,80501$; $p = ,001$; $|I-J| = ,67273$; $p = ,001$; $|I-J| = ,68508$; $p = ,001$; $|I-J| = ,71702$; $p = ,001$). Podobnie, mieszkańcy miast małych (15-50 tys.) w istotnie większej mierze niż mieszkańcy wsi, miast średnich (50-100 tys.), dużych (100-200 tys.) oraz największych (pow. 200 tys.) są zdania, że korupcji nie da się wyzbyć z polityki (odpowiednio: $|I-J| = ,54451$; $p = ,001$; $|I-J| = ,41224$; $p = ,019$; $|I-J| = ,42458$; $p = ,009$; $|I-J| = ,45652$; $p = ,001$).

Mieszkańcy miast małych (15-50 tys.) w istotnie większej mierze niż mieszkańcy wsi, miast najmniejszych (do 15 tys.), dużych (100-200 tys.) oraz największych (pow. 200 tys.) są zdania, że można przekupić każdego urzędnika (odpowiednio: $|I-J| = ,66784$; $p = ,001$; $|I-J| = ,61619$; $p = ,001$; $|I-J| = ,50913$, $p = ,006$; $|I-J| = ,78261$, $p = ,001$).

Wnioski

Przekonania o korupcji są niezwykle istotne z dwóch perspektyw motywacyjnych. Po pierwsze, indywidualnej, która zakłada, że inspiracją do podjęcia danego działania musi być przekonanie jednostki, że to działanie ma sens. W przedmiotowej analizie tę zależność odnosimy do poczucia badanych, czy poprawna reakcja w sytuacji korupcyjnej może przynieść oczekiwane korzyści. W przypadku oszacowania, że własne proobywatelskie zachowanie nie będzie miało charakteru interwencyjnego, wówczas można przypuszczać, że jednostka nie będzie inicjowała żadnych reakcji. W dłuższej perspektywie przełoży się to na pasywność społeczną, której integralnym elementem będzie przyzwolenie na korupcję.

Obraz urzędnika rysujący się w odpowiedziach badanych nie napawa optymizmem. Jest on zwykle postrzegany jako ceniący wyżej własny interes niż dobro publiczne i jako osoba dająca się przekupić. Co interesujące, mężczyźni istotnie częściej są zdania, że każdego urzędnika można przekupić. Sądzą tak również częściej mieszkańcy małych miast. Można przypuszczać, że jest to wynik tego, iż w najmniejszych miejscowościach i wsiach, gdzie relacje w urzędzie zarówno między urzędnikami, jak i między urzędnikami a petentami mają często nieco bliższy (niejednokrotnie rodzinny) charakter, co może wpływać na percepcję kategorii przekupstwa. Jednocześnie w największych miastach na osłabienie przekonania o możliwości przekupienia każdego urzędnika może wpływać większa ilość szkoleń i kontroli pracy.

Bardziej pozytywne są przekonania respondentów co do integralności sfer korupcji i polityki. Niepokojący jest fakt, iż silniejsze przekonanie wyrażają mieszkańcy małych oraz najmniejszych miast. Osłabienie categorycznych przekonań w średnich, dużych i największych miastach może być również efektem szkoleń urzędników i publicznego monitorowania ich pracy, dzięki czemu mieszkańcy czują się bezpieczniej. Z kolei na wsi odpowiedzi mało optymistyczne mogą być generowane racjonalizowaniem zachowań nieetycznych determinowanych bliskimi więziami, przy jednoczesnym postrzeganiu polityki

w większych ośrodkach miejskich jako płaszczyzny integralnie powiązanej z korupcją. Przekonanie to będzie w większej mierze kreowane przez media, aniżeli własne doświadczenia.

Ostatnie dwa twierdzenia dotyczyły kar za korupcję. Badani są w niewielkim stopniu przekonani, że perspektywa surowej kary za korupcję jest skutecznym narzędziem walki z nią oraz że w Polsce powinny zostać zaostrzone kary za korupcję. Większy optymizm w tym aspekcie prezentują kobiety. Jest to ważne przekonanie motywacyjne badanych, bowiem przeświadczenie o niekaralności zachowań korupcyjnych istotnie będzie osłabiało chęć interwencji i proobywatelskiego zachowania. Interesujące są przyczyny takiego zjawiska. Oczywistym kierunkiem analizy powinny być oceny działalności służb ścigania. Najnowsze badania CBOS (124/2017) ukazują, że działalność Centralnego Biura Antykorupcyjnego pozytywnie ocenia 43% badanych, negatywnie zaś jedynie 15%. Brak zdania deklaruje aż 42% respondentów. Co jednak interesujące, jak wynika z sondażu, oceny działalności CBA zależą w dużym stopniu od partyjnych sympatii badanych – 69% badanych deklarujących zamiar głosowania na Prawo i Sprawiedliwość dobrze mówi o pracy CBA; najbardziej krytyczni są zwolennicy Platformy Obywatelskiej (31%). Ukazuje to jeszcze wyraźniej związki korupcji z polityką. Drugiej ścieżki analizy można poszukiwać w opinii czy doświadczeniu badanych, że nieetyczne zachowania mogą się opłacać. Wymaga to jednak pogłębionych badań.

Moduł 3: moje przyzwolenie na korupcję

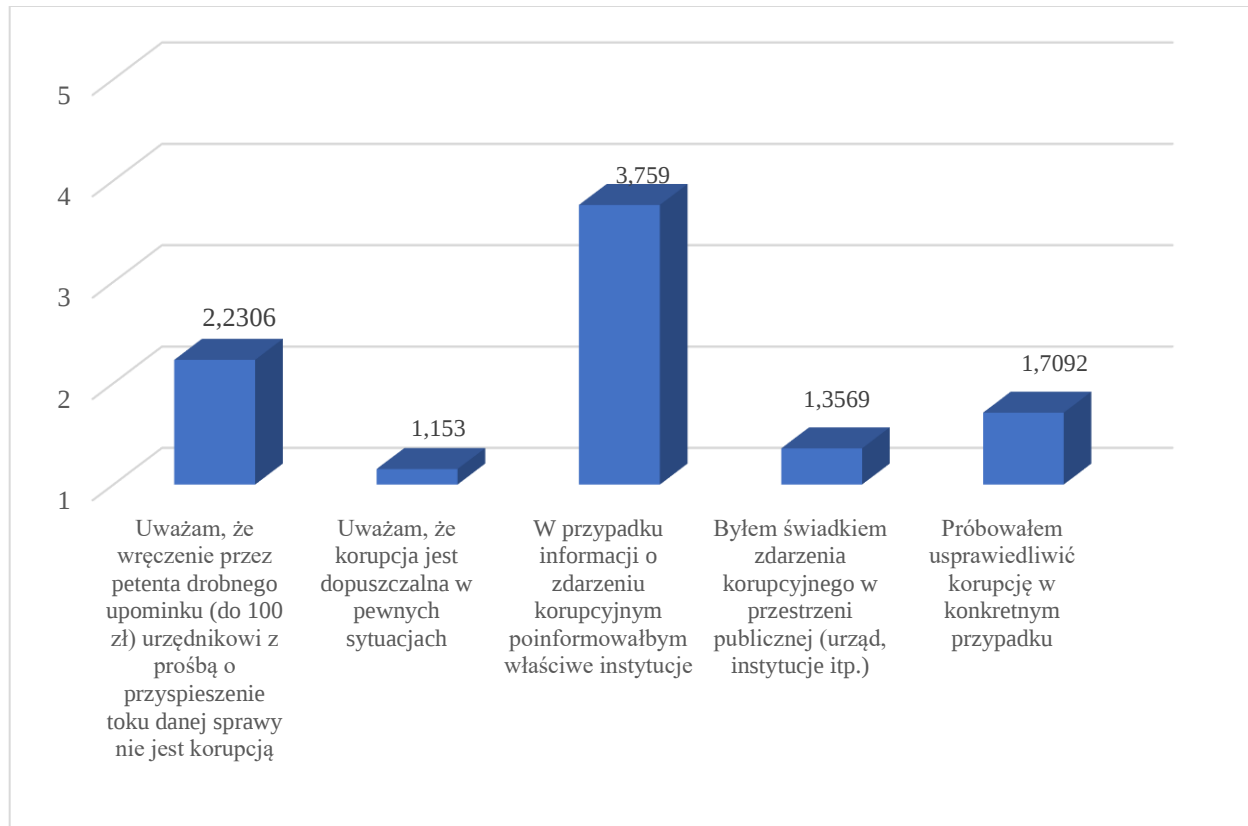
Trzeci moduł podejmował problem przyzwolenia badanych na korupcję. Jest on wyrazem komponentu behawioralnego postawy wobec korupcji politycznej. Zawarto w nim następujące twierdzenia:

1. Uważam, że wręczenie przez petenta drobnego upominku (do 100 zł) urzędnikowi za przyspieszenie toku danej sprawy nie jest korupcją.
2. Uważam, że korupcja jest dopuszczalna w pewnych sytuacjach.
3. W przypadku informacji o zdarzeniu korupcyjnym poinformowałbym właściwe instytucje.
4. Byłem świadkiem zdarzenia korupcyjnego w przestrzeni publicznej (urząd, instytucje itp.).
5. Próbowałem usprawiedliwić korupcję w konkretnym przypadku.

W założeniu twierdzenia te mają diagnozować gotowość do reagowania w sytuacji korupcyjnej. Pierwsze dwa twierdzenia odnoszą się do generalnych przekonań badanych

o zachowaniach nieetycznych, kolejne trzy diagnozują zachowania respondentów w przypadku potencjalnej sytuacji korupcyjnej.

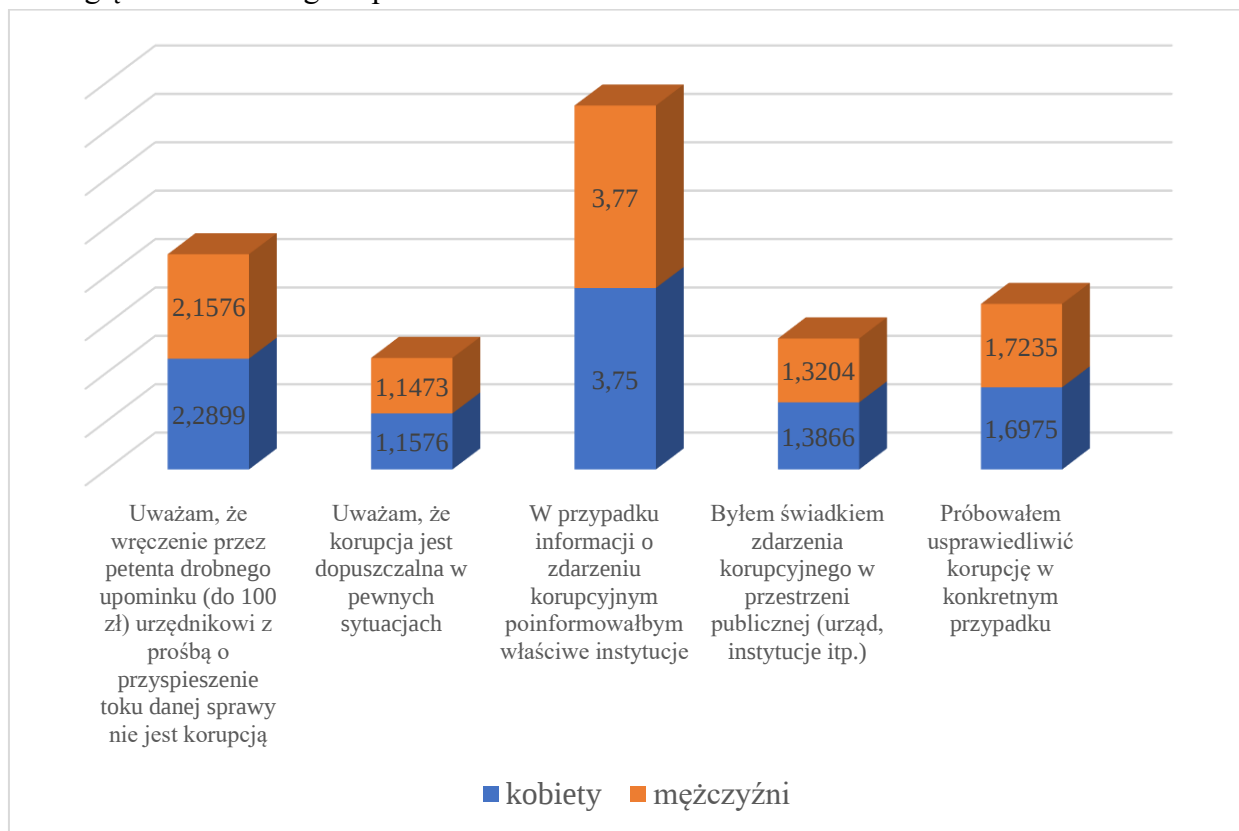
Wykres 16. Rozkład odpowiedzi badanych w module: moje przyzwolenie na korupcję

Źródło: opracowanie własne.

W module *moje przyzwolenie na korupcję* w znacznym stopniu respondenci mają pewność, że w przypadku informacji o zdarzeniu korupcyjnym poinformowałiby właściwe instytucje. W niewielkim stopniu badani są przekonani, że wręczenie przez petenta drobnego upominku (do 100 zł) urzędnikowi z prośbą o przyspieszenie danej sprawy nie jest korupcją. Badana grupa jest niemalże zgodna, że korupcja nie jest dopuszczalna w żadnej sytuacji. Podobnie, zdecydowana większość badanych nie była świadkiem korupcji, ani też nie próbowała usprawiedliwić w żaden sposób takiego procederu.

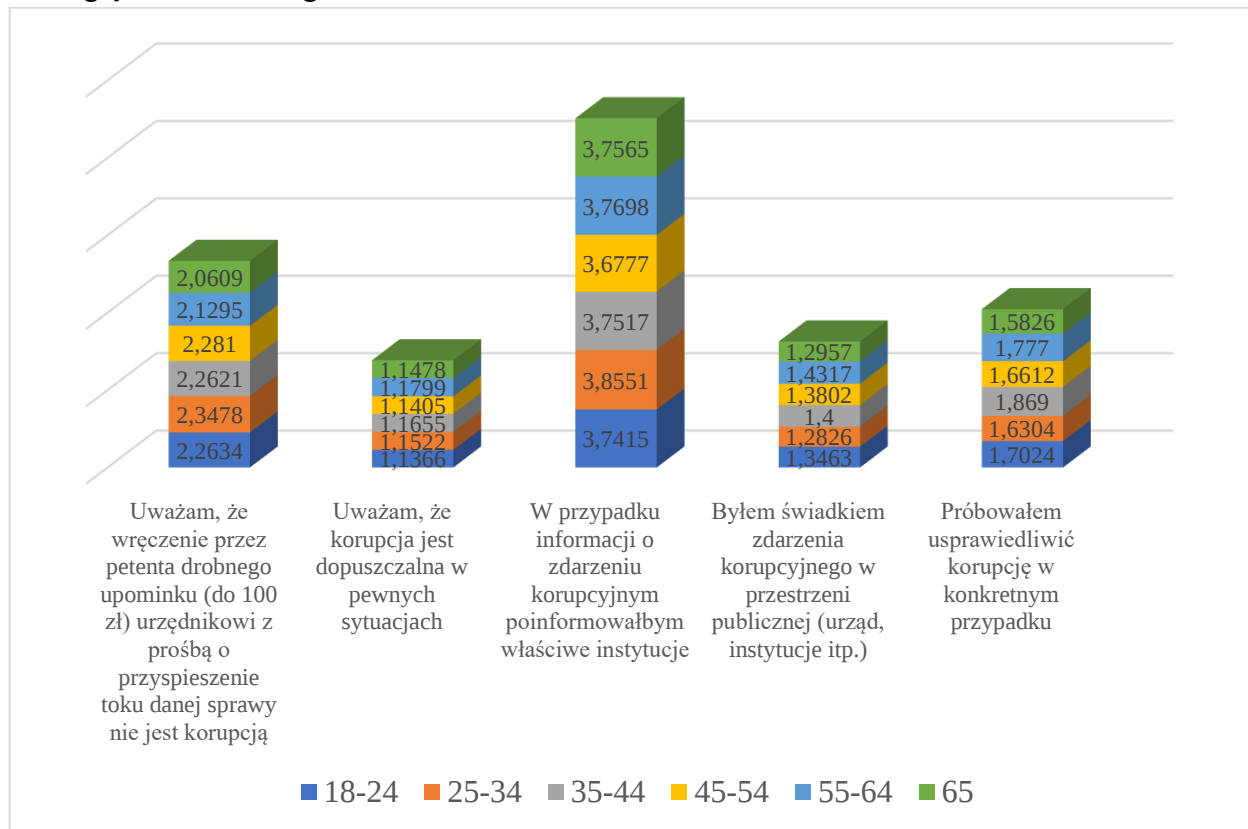
Wykres 17. Rozkład odpowiedzi badanych w module: moje przyzwolenie na korupcję, z uwzględnieniem kategorii płci

Źródło: opracowanie własne.

W zakresie postaw w analizowanym module nie odnotowano istotnych różnic w przypadku odpowiedzi kobiet i mężczyzn.

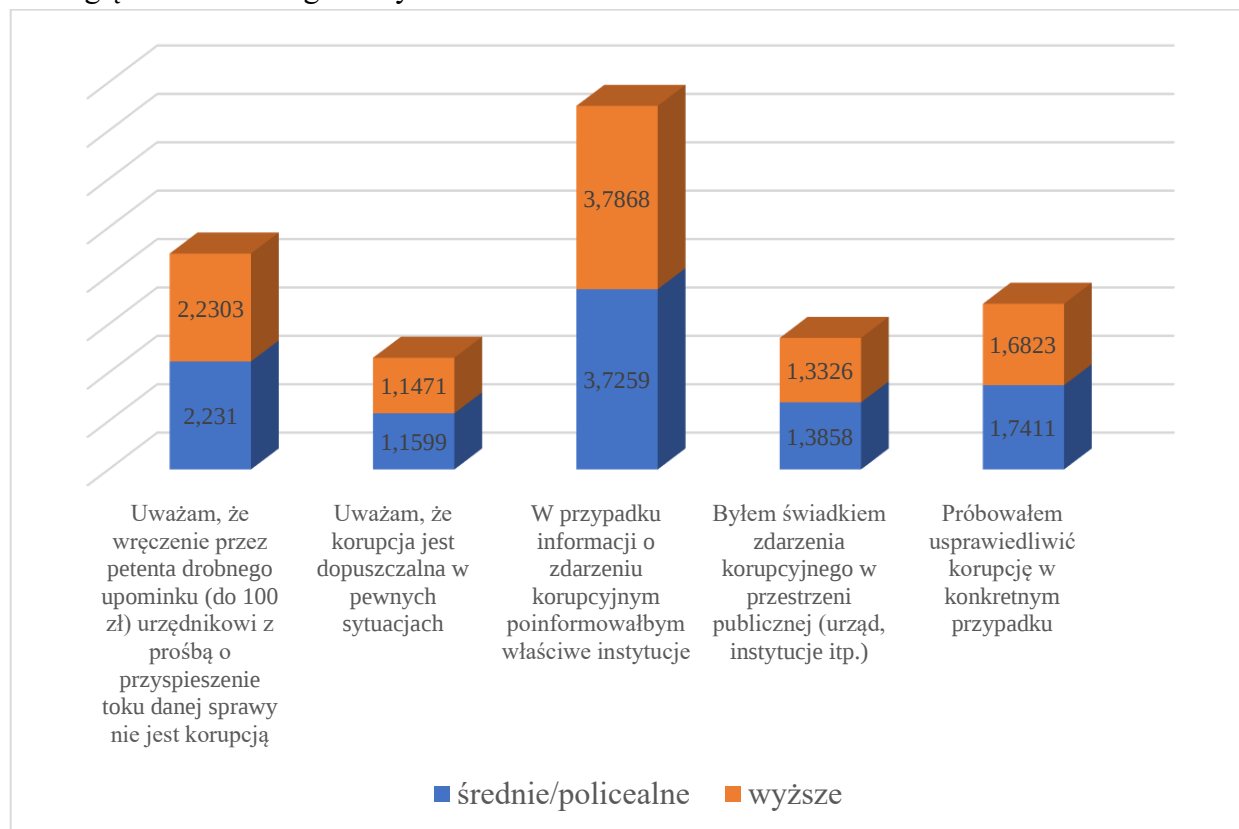
Wykres 18. Rozkład odpowiedzi badanych w module: moje przyzwolenie na korupcję, z uwzględnieniem kategorii wieku

Źródło: opracowanie własne.

W analizowanym module nie odnotowano istotnych różnic w zakresie odpowiedzi w odniesieniu do kategorii wieku.

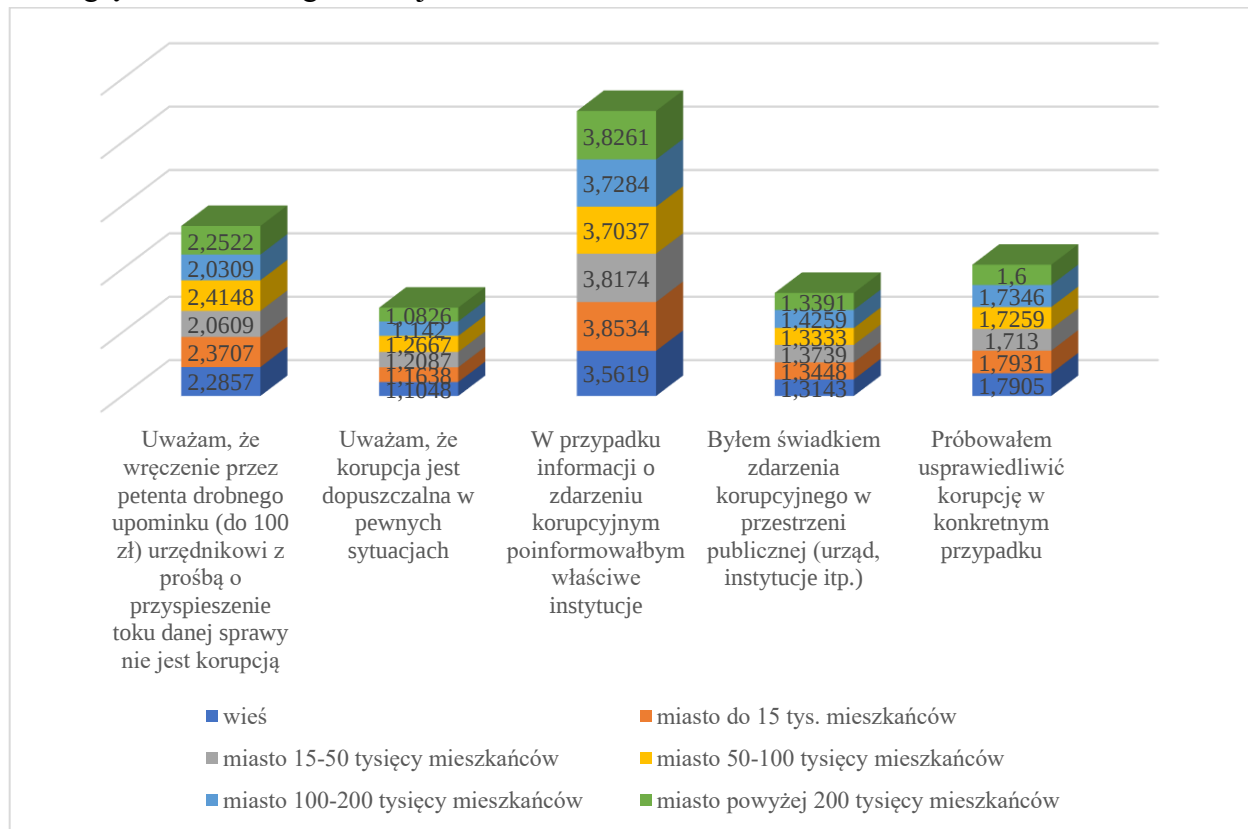
Wykres 19. Rozkład odpowiedzi badanych w module: moje przyzwolenie na korupcję, z uwzględnieniem kategorii wykształcenia

Źródło: opracowanie własne.

W odniesieniu do kategorii wykształcenia w przypadku każdego twierdzenia modułu badana grupa okazała się homogeniczna pod względem uzyskanych odpowiedzi.

Wykres 20. Rozkład odpowiedzi badanych w module: moje przyzwolenie na korupcję, z uwzględnieniem kategorii miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne.

Uwzględnienie kategorii miejsca zamieszkania zróżnicowało ustosunkowanie respondentów w zakresie drugiego twierdzenia. Mieszkańcy największych miast (pow. 200 tys.) istotnie w większej mierze niż mieszkańcy miast średnich (50-100 tys.) nie dopuszczają korupcji w żadnym wypadku ($|I-J| = ,18406$; $p = ,020$).

Wnioski

Analiza autonomiczna modułu trzeciego mogłaby napawać optymizmem. Badani w zadowalającej mierze są zdania, że wiedzą jak się zachować w przypadku zdarzeń korupcyjnych, nie byli świadkiem korupcji, nie usprawiedliwiali zachowań nieetycznych. Jednak zestawienie odpowiedzi z modułem dotyczącym ogólnych przekonań o korupcji może budzić pewne wątpliwości. Zastanawiające jest czy zniekształceń nie powoduje deklaracyjny charakter badania oraz wrażliwość przedmiotu analizy. Tak pozytywne odpowiedzi można również

przypisać atrybucjom egotystycznym. Stanowią one skłonność do wyjaśniania konsekwencji własnych zachowań w taki sposób, by zwiększyć pozytywne, a zmniejszyć negatywne znaczenie ich dla własnej osoby (Strelau 2007: 64).

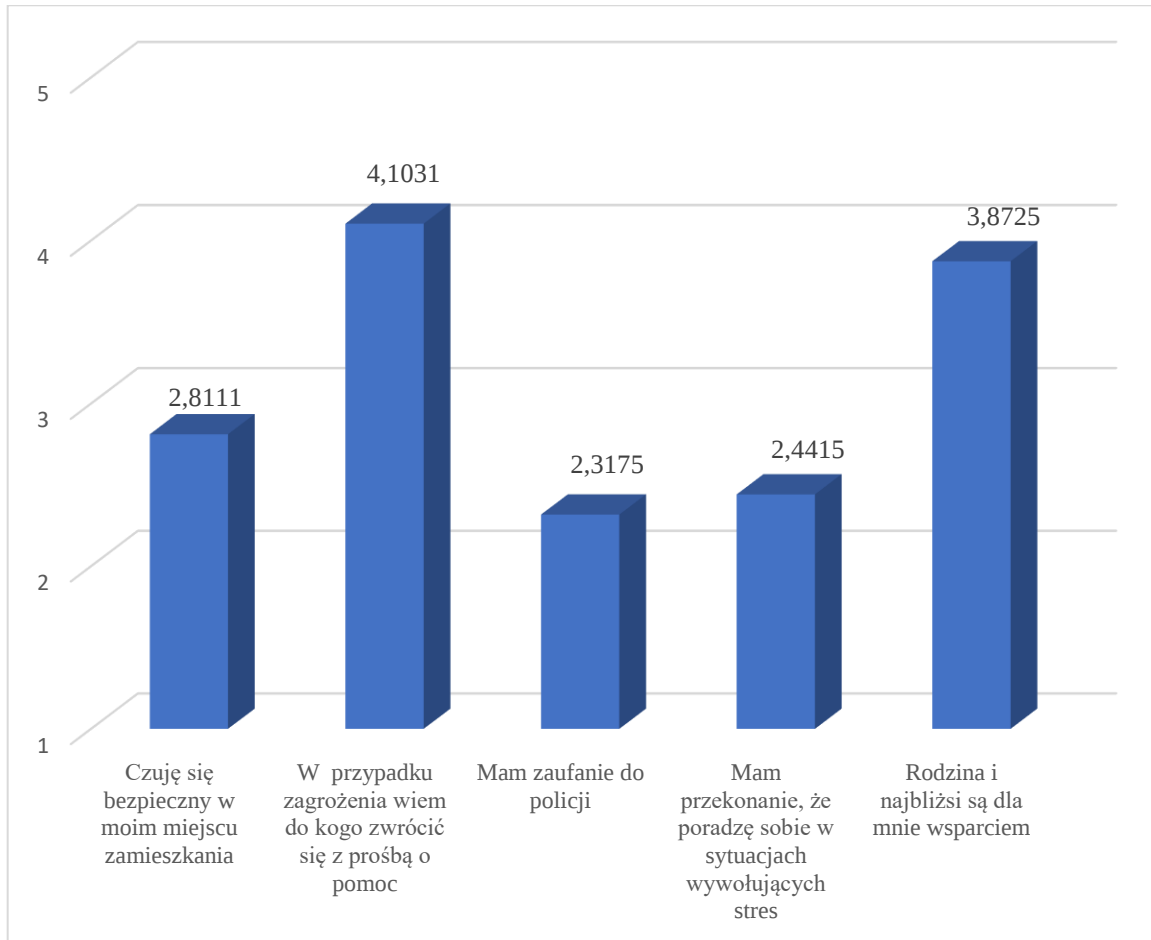
Moduł 4: poczucie bezpieczeństwa

Ostatni moduł podejmował kwestie poczucia bezpieczeństwa badanych. Zabiegiem celowym było nieodwoływanie się bezpośrednio do korupcji, ukierunkowując diagnozę na generalną kondycję psychologiczną badanych w różnych kontekstach – indywidualnym, interpersonalnym i społecznym. Przedstawiliśmy respondentom pięć twierdzeń, które mają różny stopień ogólności, by pozostawić badanych nieco miejsca na interpretację w odniesieniu do własnego otoczenia:

1. Czuje się bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania.
2. W przypadku zagrożenia wiem do kogo się zwrócić z prośbą o pomoc.
3. Mam zaufanie do policji.
4. Mam przekonanie, że poradzę sobie w sytuacjach wywołujących stres.
5. Rodzina i najbliżsi są dla mnie wsparciem.

Niezależnie jednak od tego marginesu wszystkie twierdzenia diagnozują poziom odczuć lękowych badanych i przekonanie o umiejętności poradzenia sobie w zagrażających sytuacjach. Kierunek diagnozy opiera się na założeniu, że poczucie bezpieczeństwa badanych, jako jedna z fundamentalnych potrzeb i wartości, jest bezpośrednio powiązane z mechanizmami motywacyjnymi jednostki. Korupcja polityczna, jak przedstawiono w drugim rozdziale, jest czynnikiem obiektywnie wpływającym na poczucie bezpieczeństwa jednostki. Niezależnie, czy zagrożenie to ma charakter realny w przestrzeni społeczno-politycznej, czy też jest antycypowane przez jednostkę na podstawie informacji z mediów, czy w rozmów w najbliższym otoczeniu, może generować w jednostce różne kierunki zachowań. Wysoki poziom zagrożenia może powodować milczącą akceptację ('bo nie warto się mieszać'), może inicjować pasywne zachowania ('bo reakcja nic nie da'), może wreszcie uruchamiać w jednostce lękowe mechanizmy obronne, które będą czyniły jej postawę pasywną.

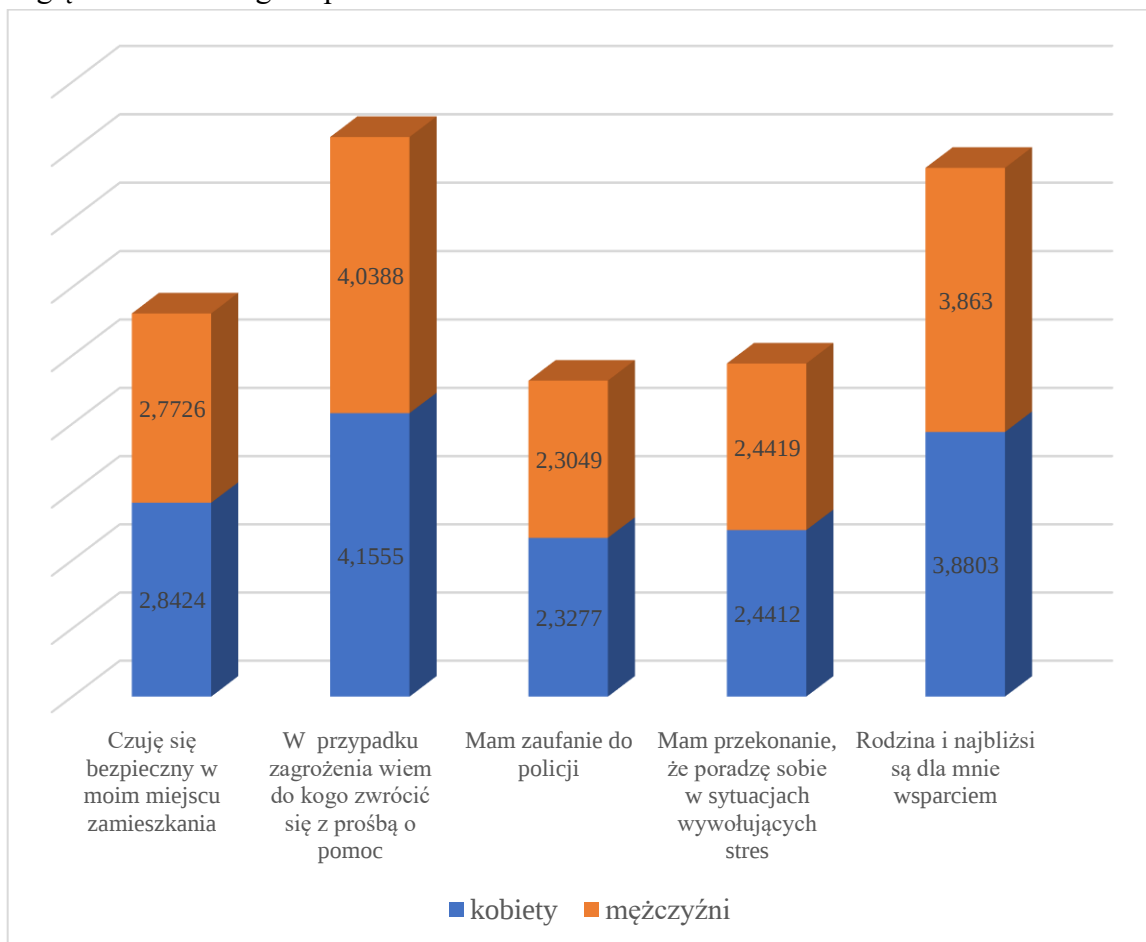
Wykres 21. Rozkład odpowiedzi badanych w module: poczucie bezpieczeństwa

Źródło: opracowanie własne.

Moduł poczucie bezpieczeństwa ukazał interesujące wyniki. Respondenci mają wysokie przekonanie o tym, do kogo zwrócić się z prośbą o pomoc w przypadku zagrożenia, jednocześnie prezentują dość niski poziom zaufania instytucjonalnego do policji. Podobnie nisko oceniają swoje kompetencje w sytuacji wywołującej stres. Wynik poniżej średniej odnotowano również w przypadku poczucia bezpieczeństwa respondentów w ich miejscu zamieszkania. Relatywnie wysoko badani odczuwają wsparcie ze strony rodziny i przyjaciół.

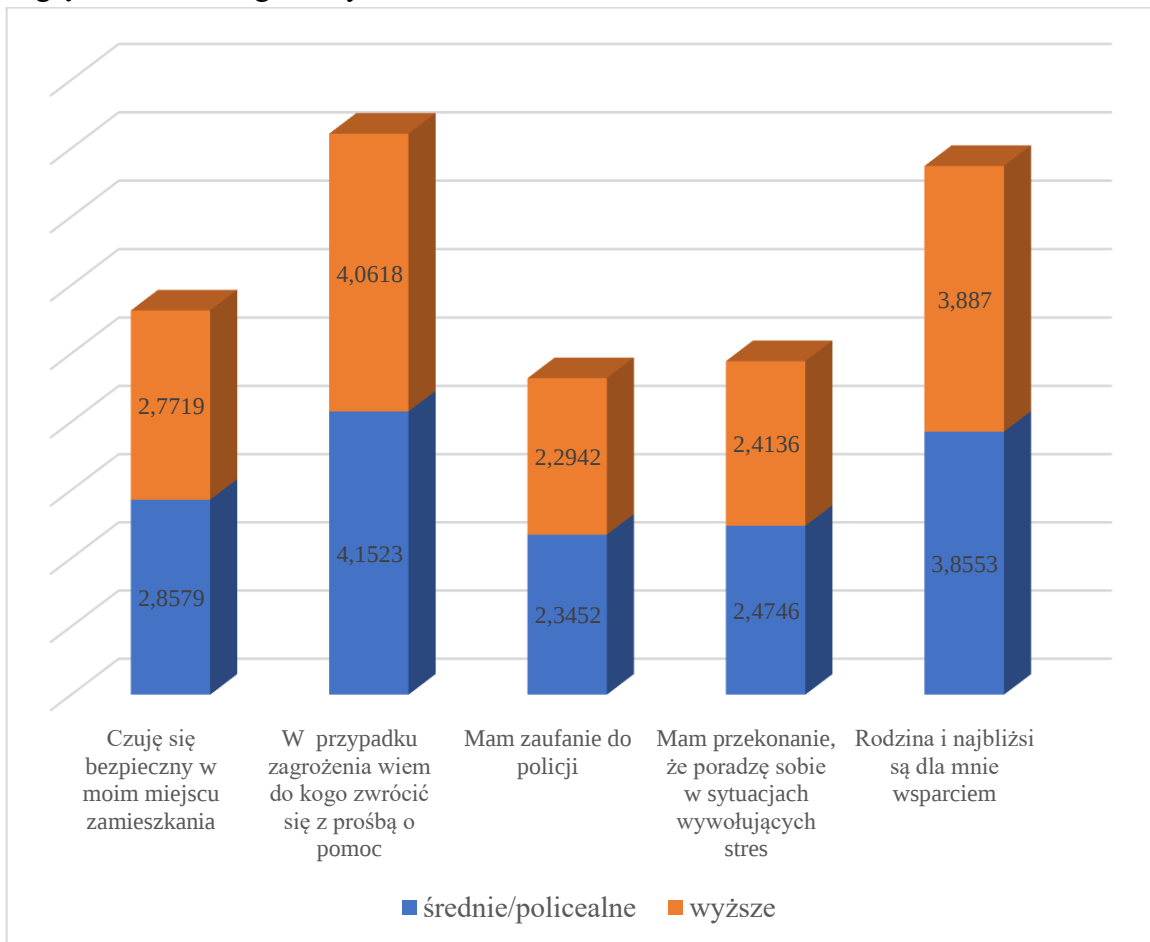
Wykres 22. Rozkład odpowiedzi badanych w module: poczucie bezpieczeństwa, z uwzględnieniem kategorii płci

Źródło: opracowanie własne.

W zakresie postaw w analizowanym module nie odnotowano istotnych różnic w przypadku odpowiedzi kobiet i mężczyzn.

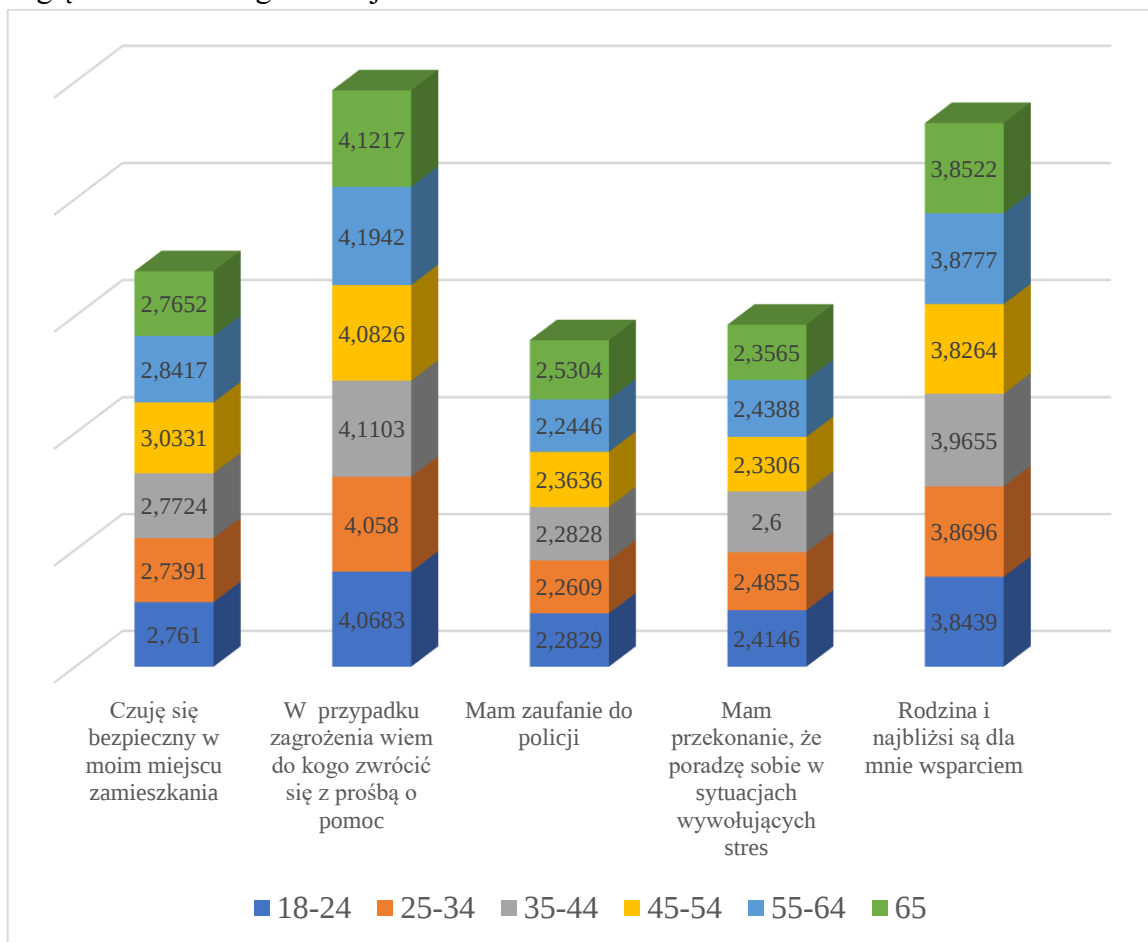
Wykres 23. Rozkład odpowiedzi badanych w module: poczucie bezpieczeństwa, z uwzględnieniem kategorii wykształcenia

Źródło: opracowanie własne.

W odniesieniu do kategorii wykształcenia badana grupa okazała się homogeniczna w zakresie odpowiedzi w całym module.

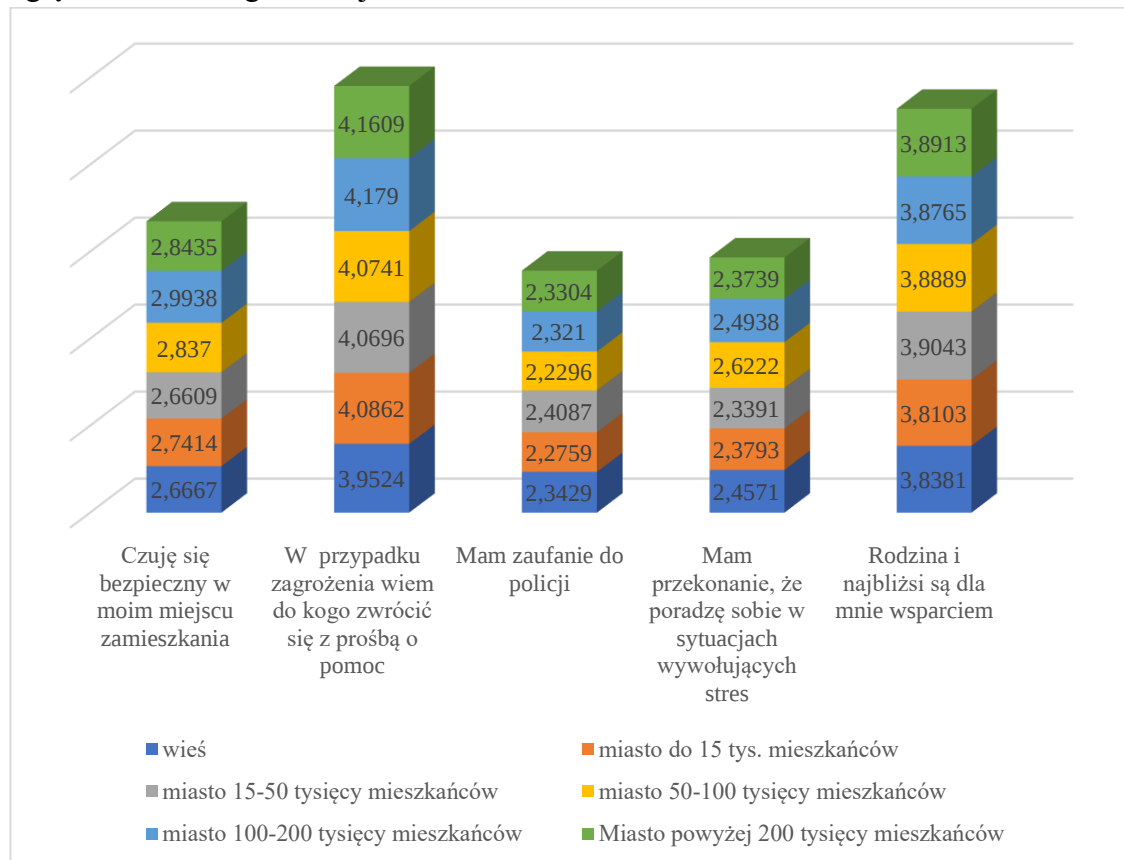
Wykres 24. Rozkład odpowiedzi badanych w module: poczucie bezpieczeństwa, z uwzględnieniem kategorii miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne.

Istotne różnice odnotowano w zakresie ustosunkowani wobec pierwszego twierdzenia. Test post hoc Tukeya ukazał, że osoby w przedziale wiekowym 45-54 czują się istotnie bezpieczniej w swoim miejscu zamieszkania niż osoby młode w wieku 18-24 ($|I-J| = ,27208$; $p = ,042$) oraz 25-34 ($|I-J| = ,29393$; $p = ,040$).

Wykres 25. Rozkład odpowiedzi badanych w module: poczucie bezpieczeństwa, z uwzględnieniem kategorii miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne.

Istotne różnice w odniesieniu do kategorii miejsca zamieszkania uzyskano w zakresie ustosunkowania wobec pierwszego twierdzenia. Mieszkańcy miast dużych (100-200 tys.) czują się istotnie bardziej bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania niż mieszkańcy wsi ($|I-J| = ,32716$; $p = ,017$) oraz mieszkańcy miast małych (15-50 tys.) ($|I-J| = ,33296$; $p = ,010$).

Wnioski

W module diagnozowano różne wymiary poczucia bezpieczeństwa badanych w kontekście wsparcia społecznego. Wsparcie to w szerokim ujęciu oznaczało pomoc dostępną jednostce w sytuacjach trudnych, gwarantowaną przez bliskie osoby i grupy odniesienia. Wsparcie społeczne ma istotny wpływ na poczucie bezpieczeństwa jednostki i jej samopoczucie. Ma też istotne znaczenie dla jej samoskuteczności, czyli przekonania, że poradzi sobie w sytuacjach wymagających adaptacji czy interwencji. Wsparcie ma pozytywny wpływ zarówno

na zdrowie psychiczne, jak i fizyczne człowieka (Cieślak 2005: 146). Liczne badania potwierdzają większą podatność na choroby u osób nie odczuwających obecności bliskich, mogących udzielić im wsparcia (Case, Moss, Case 1922: 515-519; Berkman, Leo-Summers, Horwitz, 1992: 1003-1009).

Wyniki modułu są zróżnicowane. Badani odczuwają relatywnie wysokie wsparcie rodziny i przyjaciół, co jest istotnym wymiarem wsparcia pierwotnego. Jednocześnie niski jest poziom zaufania instytucjonalnego do policji. W swoim miejscu zamieszkania bezpieczniej się czują osoby w wieku 45-54 lata, jak również mieszkańcy dużych miast. Interesująco prezentują się relacje pomiędzy wskazanymi wymiarami.

Tabela 6. Wartości współczynników korelacji pomiędzy analizowanymi twierdzeniami wykorzystanego narzędzia

Korelacje		Czuje się bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania	W przypadku zagrożenia wiem do kogo się zwrócić z prośbą o pomoc	Mam zaufanie do policji	Mam przekonanie, że poradzę sobie w sytuacjach wywołujących stres	Rodzina i najbliżsi są dla mnie wsparciem
Czuje się bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania	Korelacja Pearsona		,052	,025	-,052	,005
	Istotność (dwustronna)		,126	,471	,124	,894
	N		863	863	863	863
W przypadku zagrożenia wiem do kogo się zwrócić z prośbą o pomoc	Korelacja Pearsona	,052		,053	-,203**	,041
	Istotność (dwustronna)	,126		,118	,001	,233
	N	863		863	863	863
Mam zaufanie do policji	Korelacja Pearsona	,025	,053		-,079*	-,109**
	Istotność (dwustronna)	,471	,118		,020	,001
	N	863	863		863	863
Mam przekonanie, że poradzę sobie w sytuacjach wywołujących stres	Korelacja Pearsona	-,052	-,203**	-,079*		,163**
	Istotność (dwustronna)	,124	,001	,020		,001
	N	863	863	863		863
Rodzina i najbliżsi są dla mnie wsparciem	Korelacja Pearsona	,005	,041	-,109**	,163**	
	Istotność (dwustronna)	,894	,233	,001	,001	
	N	863	863	863	863	

** . Korelacja istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

Źródło: opracowanie własne.

Odnotowano słabe istotne zależności pomiędzy różnymi wymiarami poczucia bezpieczeństwa. Na uwagę zwraca odwrotna zależność przeświadczenia o tym, że jednostka wie do kogo się zwrócić w sytuacji zagrożenia oraz, że sobie poradzi w sytuacjach wywołujących stres. Z kolei dla osób, które twierdzą, że poradzą sobie w trudnej sytuacji, istotniejsze znaczenie ma przekonanie o wsparciu rodziny i przyjaciół. Odwrotne zależności odnotowano w zakresie zaufania do policji i odczuwanego wsparcia ze strony rodziny i przyjaciół, co pokazuje tendencję wykluczającego się charakteru wsparcia formalnego i pierwotnego.

Bibliografia:

- Berkman, L.F, Leo-Summers, L., Horwitz, R.I (1992), *Emotional Support and Survival after Myocardial Infarction: A Prospective, Population-based Study of the Elderly*, „Annals of Internal Medicine”, vol. 117 (12).
- CBOS 16/2016, *Aktywność społeczno-polityczna Polaków*, Komunikat z badań, Warszawa: Centrum Badań Opinii Społecznej.
- CBOS 124/2017, *Oceny działalności instytucji publicznych*, Komunikat z badań, Warszawa: Centrum Badań Opinii Społecznej.
- Case, R.B., Moss, A.J, Case, N., McDermott, M., Eberly, S. (1992), *Living Alone After Myocardial Infarction: Impact on Prognosis*, „The Journal of the American Medical Association”, vol. 267 (4).
- Day, A. (2011), *Believing in belonging: Belief and social identity in the modern world*. Oxford: University Press.
- Marody, M. (1976), *Sens teoretyczny a sens empiryczny pojęcia postawy*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Mądrzycki, T. (1977), *Psychologiczne prawidłowości kształtowania się postaw*. Warszawa: Wydawnictwa szkolne i pedagogiczne, Warszawa 1977.
- Mika, S. (red.) (1959), *Psychologia wychowawcza*, nr 2 (1).
- Nowak, S. (red.) (1973), *Teorie postaw*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Sęk, H., Cieślak, R. (2005), *Wsparcie społeczne, stres i zdrowie*, Warszawa: PWN.
- Strelau, J. (red.) (2007), *Psychologia. Podręcznik akademicki. Jednostka w społeczeństwie i elementy psychologii stosowanej*. Warszawa: PWN, 2007.
- Szewczuk, W. (red.) (1979), *Słownik psychologiczny*, Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Thomas, W. J., Znaniecki, F. (1918), *Polish Peasant In Europe and America, vol.1*, Boston: Gorham Press.

Wojtasik, W. (2017), *Spoleczne postrzeganie korupcji politycznej w perspektywie oceny uczciwości władz politycznych* (maszynopis).

Zdankiewicz-Ścigała, E., Maruszewski T. (2000), *Teorie motywacji*, [w:] J. Strelau (red.), *Psychologia. Podręcznik akademicki*, tom II, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

PROJEKT USTAWY O JAWNOŚCI ŻYCIA PUBLICZNEGO

analiza proponowanych regulacji

Fundamentalne znaczenie dla transparentności procesów politycznych i gospodarczych ma zagwarantowanie jawności życia publicznego. Demokracja jest modelem ustrojowym, który zasadza się na domniemaniu dobrych intencji podmiotów w niej kooperujących, jednak niezbędnym warunkiem do jej funkcjonowania jest instytucjonalizacja niepewności (Przeworski 1991). W przypadku jawności życia publicznego czynnikami takiej instytucjonalizacji mogą być m.in. zapewnienie dostępu do informacji publicznej, zagwarantowanie ochrony procesu legislacyjnego czy nałożenie na polityków i urzędników obowiązku składania oświadczeń majątkowych. Samą jawność należy w związku z tym traktować jako cel, którego osiągnięcie zapewni poprawny przebieg procesów demokratycznych, ale także jako środek dla podnoszenia jakości samej demokracji. Katalog zasad demokratycznych może być stosunkowo szeroki, ale w przypadku demokracji skonsolidowanych można pokusić się o ich generalizację w dwóch wymiarach: kulturowym i proceduralnym. Podstawą wymiaru kulturowego są konkretne wartości, ustanawiające zasady takie jak: wolność słowa, ochrona mniejszości, pluralizm polityczny czy prawa obywatelskie. Poprzez ich afirmację tworzone są reguły współistnienia jednostek i całych grup społecznych. Wymiar proceduralny koncentruje się na mechanizmach kreacji i kontroli władzy. Proceduralnie demokracja zasadza się na możliwości cyklicznej oceny przedstawicieli wybranych w drodze elekcji. Zasada ta jest fundamentem istniejącego ładu społeczno-politycznego, który jest tworzony przez układ formalnych i zwyczajowych reguł i norm, w ogólnych ramach wyznaczanych przez uniwersalny system wartości.

Jawność życia politycznego jest warunkiem efektywnego procesu rozliczalności wertykalnej, która jest podstawowym instrumentem sprawowania kontroli nad władzami politycznymi w demokracji. Skuteczność rozliczalności stanowi nie tylko o jakości procesów demokratycznych, ale bywa również jednym z wiodących czynników skłaniających obywateli do inkluzji w procesy polityczne. Jednoznacznie przypisana i egzekwowana odpowiedzialność polityczna może wpływać na efektywność rozliczalności wertykalnej, której podstawowym narzędziem są wybory. Elekcje, jako mechanizm kreowania rządów i zapewniania politycznej reprezentacji, przeprowadzane są w oparciu o ogólne zasady, wynikające z reguł systemu demokratycznego. Ich dopełnieniem są szczegółowe regulacje, które zapewniają funkcjonalne i legalne rządy jednostek oraz organów sprawujących władzę. Wyznaczane są w ten sposób ogólne ramy dla przyjmowanych rozwiązań, determinują konkretyzację procedur wskazujących m.in. mechanizm wyłaniania zwycięzców oraz charakter relacji zachodzących pomiędzy poszczególnymi podmiotami uczestniczącymi w rywalizacji wyborczej.

Celem niniejszego rozdziału jest przedstawienie analizy projektu Ustawy o jawności życia publicznego, przygotowanej przez Mariusza Kamińskiego Ministra Koordynatora Służb Specjalnych.

Założenia projektu

Pozytywnie należy ocenić fakt próby kompleksowego uregulowania kwestii związanych z zapewnieniem jawności życia publicznego, stworzeniem mechanizmów publicznej kontroli nad politykami oraz poprawy narzędzi rozliczalności wertykalnej. Istniejący system rozproszenia przepisów wśród innych aktów prawnych, choć funkcjonalnie i normatywnie dopuszczalny, wydaje się być gorszym rozwiązaniem od zaproponowanego. Ma to również związek z pojawieniem się nowych elementów (np. whistleblowerów, czyli tzw. sygnalistów), których usytuowanie w ramach istniejącego systemu prawnego byłoby problematyczne. Podobny charakter regulacji spotkał ustawy wyborcze (np. ordynacje do poszczególnych instytucji reprezentacji politycznej), które zostały włączone do jednego aktu prawnego, którym jest Kodeks wyborczy. Włączenie przepisów zawartych w ustawach regulujących kwestie lobbingu, dostępu do informacji publicznej i ochrony antykorupcyjnej do jednego aktu prawnego mają merytoryczne uzasadnienie.

Pozytywnie należy ocenić strukturę przedstawionego projektu ustawy. Zawiera ona: 1) zasady i tryb dostępu do informacji o sprawach publicznych; 2) zasady jawności w procesie stanowienia prawa; 3) zasady i tryb prowadzenia działalności, której celem jest wywarcie wpływu na organy władzy publicznej w procesie stanowienia prawa; 4) środki unikania konfliktu interesów przez osoby pełniące funkcje publiczne, w tym ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej lub pełnieniu niektórych funkcji; 5) zakres przedmiotowy oświadczeń o stanie majątkowym, zwanych dalej „oświadczeniami majątkowymi” oraz osoby zobowiązane do składania oświadczeń majątkowych; 6) zasady składania, dokonywania korekty oraz ujawniania oświadczeń majątkowych, w tym zakres danych, które podlegają ujawnieniu w tych oświadczeniach; 7) zasady analizy i kontroli oświadczeń majątkowych; 8) środki ochrony sygnalistów; 9) środki przeciwdziałania praktykom korupcyjnym; 10) zasady odpowiedzialności za naruszenie przepisów ustawy. Przy takim ułożeniu przedmiotowych kwestii zostaje zachowana ich merytoryczna separacja, jednocześnie zapewniając w wymiarze wynikającym logiczny porządek.

Podobnie czytelnie został określony katalog aktów prawnych, które ulegną zmianie w przypadku wejścia w życie ustawy o jawności życia publicznego. Projektodawca wskazał wśród nich: ustawę z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych, ustawę z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, ustawę z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, ustawę z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, ustawę z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, ustawę z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej, ustawę z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora, ustawę z dnia 21 czerwca 1996 r. o urzędach i izbach skarbowych, ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, ustawę z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, ustawę z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu, ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawę z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych

organach porządkowych, ustawę z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, ustawę z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych, ustawę z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, ustawę z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, ustawę z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych, ustawę z dnia 30 lipca 2004 r. o uposażeniu posłów do Parlamentu Europejskiego wybranych w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, ustawę z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego, ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej, ustawę z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy, ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami oraz ustawę z dnia 18 marca 2011 r. o Urzędzie Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych.

Podsumowując, przedstawiony projekt respektuje zasady określone w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów w sprawie Zasad techniki prawodawczej (Dz. U. z 2016 r., poz. 283).

Ocena przedstawionych regulacji

Biorąc pod uwagę charakter działalności Fundacji Akademickiej IPSO ORDO, jej cele statutowe oraz dotychczasową działalność, w swojej analizie skupimy się na aspektach zapobiegania wystąpieniu zjawisk korupcyjnych oraz ocenie zaproponowanych rozwiązań w tym zakresie. Przedstawiony projekt ustawy w systemowy sposób sankcjonuje wiele z tych elementów działań antykorupcyjnych, które dotychczas miały charakter fakultatywny i wynikały z istniejącej (lub nie) świadomości potrzeby prewencji. Niewątpliwą jego zaletą jest fakt rozszerzenia działań antykorupcyjnych na sferę relacji gospodarczych w sektorze prywatnym. Chodzi tutaj o pewną świadomościową zmianę, która zakłada odejście od powszechnego przekonania, że korupcja jest domeną sfery publicznej i w tym obszarze należy z nią przede wszystkim walczyć. To powszechne przekonanie (wykazane również w poprzednich raportach badawczych Fundacji Akademickiej IPSO ORDO) sprawia, że pomimo oczywistych odniesień prawnych (np. zawartych w art. 296 Kodeksu karnego) świadomość możliwego wystąpienia zjawisk korupcyjnych w obrocie gospodarczym jest dla większości obywateli kompletnie nieczytelna. Co więcej, wniosek ten można ekstrapolować na szerokie rzesze przedsiębiorców, którzy często nie mają świadomości

uczestniczenia w działaniach mających wszystkie cechy korupcji, ani także nie dostrzegają oczywistych szkód, które takie działania z sobą przynoszą.

Proponowane w ustawie rozwiązania w zakresie przeciwdziałania korupcji zbliżają polskie rozwiązania do przepisów Brytyjskiej Ustawy Antykorupcyjnej (UK Bribery Act) oraz amerykańskiego Foreign Corrupt Practices Act. W ich rozumieniu organy do tego powołane mają możliwość ścigania przestępstw korupcyjnych popełnionych przy okazji negocjowania transakcji, także w wymiarze międzynarodowym. Firma działająca w USA lub Wielkiej Brytanii może zostać pociągnięta do odpowiedzialności za działania podmiotów zależnych, także poza granicami jurysdykcji tych państw. Wynika z tego, że zagraniczni partnerzy biznesowi mogą odpowiadać za ewentualne działania korupcyjne popełniane w ich imieniu w każdym państwie świata, także w Polsce. W tym miejscu należy zauważyć, że proponowane w ustawie przepisy nie idą aż tak daleko, co w dobie globalizujących się gospodarek należy uznać za jej mankament. Szczególne znaczenie dla międzynarodowego ustawodawstwa antykorupcyjnego ma uchwalony w 2010 roku brytyjski Bribery Act, który jako korupcję jednoznacznie traktuje również tzw. drobne gratyfikacje (*facilitation payments*), czyli opłaty mające na celu szybsze rozpatrzenie przez urząd rutynowych spraw. Ustawa rozszerza ponadto skalę regulacji, gdyż jako pierwszy w historii międzynarodowy akt prawny zawiera pojęcie korupcji komercyjnej (gospodarczej), nie zaś tylko korupcji urzędniczej. Firmom, obok nieograniczonych kar finansowych, grozi także wykluczenie z uczestnictwa w unijnych przetargach publicznych (na mocy Dyrektywy 2004/18/WE). Bribery Act określa także odpowiedzialność firmy za niedopełnienie obowiązku zapobiegnięcia korupcji. W przypadku firm dopuszczalną formą obrony jest wykazanie posiadania odpowiednich procedur zapobiegających korupcji. Jak się więc wydaje, proponowane rozwiązania są zbliżone do tych brytyjskich i amerykańskich. Posiadanie przez przedsiębiorstwa zinstytucjonalizowanych procedur antykorupcyjnych, poza aspektem prewencyjnym i regulacyjnym, ma dla nich także znaczenie procesowe.

Nowe regulacje nakładają na przedsiębiorców obowiązek stosowania wewnętrznych procedur antykorupcyjnych w celu przeciwdziałania przypadkom dokonywania przez osoby działające w imieniu lub na rzecz tego przedsiębiorcy przestępstw z obszaru korupcji. Projektodawca dookreśla zakres procedur antykorupcyjnych do następującego katalogu: 1) niedopuszczanie do tworzenia mechanizmów służących finansowaniu kosztów udzielania

korzyści majątkowych i osobistych, w tym z wykorzystaniem majątku przedsiębiorstwa; 2) zapoznavanie osób zatrudnianych przez przedsiębiorcę z zasadami odpowiedzialności karnej za przestępstwa, o których mowa w ust. 1; 3) umieszczanie w umowach klauzul stanowiących, iż żadna część wynagrodzenia z tytułu wykonania umowy nie zostanie przeznaczona na pokrycie kosztów udzielania korzyści majątkowych i osobistych; 4) opracowanie kodeksu etycznego przedsiębiorstwa, jako deklaracji odrzucającej korupcję, podpisanej przez każdego pracownika, współpracownika i kontrahenta firmy; 5) określenie wewnętrznej procedury i wytycznych dotyczących otrzymywanych prezentów i innych korzyści przez pracowników; 6) niepodejmowanie decyzji w przedsiębiorstwie w oparciu o działania korupcyjne; 7) opracowanie procedur informowania właściwych organów przedsiębiorcy o propozycjach korupcyjnych. W tak stworzonym katalogu zwraca uwagę fakt konkretnego dookreślenia działań antykorupcyjnych. Będzie to dawało możliwość nie tylko ich weryfikacji w wymiarze normatywnym, ale także praktycznych działań antykorupcyjnych.

W przypadku sfery publicznej regulacje projektu ustawy nakładają nowe obowiązki na osobę kierującą jednostką sektora finansów publicznych. Jest ona zobowiązana do opracowania i stosowania w podległej jej jednostce wewnętrznych procedur antykorupcyjnych, poprzez które rozumie się podejmowanie środków organizacyjnych, kadrowych i technicznych mających na celu przeciwdziałanie tworzeniu otoczenia sprzyjającego przypadkom popełnienia przestępstw korupcyjnych, w szczególności poprzez: 1) opracowanie kodeksu etycznego jednostki, jako deklaracji odrzucającej korupcję, podpisanego przez każdego pracownika, współpracownika, żołnierza w jednostce; 2) zapoznavanie osób zatrudnianych z zasadami odpowiedzialności karnej za przestępstwa, o których mowa w ust. 1; 3) opracowanie listy stanowisk w sposób szczególnie zagrożonych korupcją, opracowanie zagrożeń korupcyjnych charakterystycznych dla jednostki; 4) określenie wewnętrznej procedury i wytycznych dotyczących otrzymywanych prezentów i innych korzyści przez pracowników; 5) niepodejmowanie decyzji w oparciu o działania korupcyjne; 6) opracowanie procedur informowania właściwego kierownika jednostki o propozycjach korupcyjnych, a także sytuacjach rodzących podwyższone ryzyko korupcyjne. Przedstawiany katalog działań nie wyczerpuje oczywiście możliwych działań antykorupcyjnych, ukazując raczej niezbędne minimum. Z drugiej jednak strony, ze względów funkcjonalnych, nie można oczekiwać od projektodawcy stworzenia pełnej i zamkniętej listy takich środków.

Najważniejszymi, z punktu widzenia zmiany logiki walki z korupcją, przepisami omawianej ustawy są te zawarte w rozdziale 9 – Zasady i środki ochrony sygnalistów. To fundamentalna zmiana w stosunku do istniejącego stanu prawnego, wychodząca naprzeciw wielokrotnie zgłaszanym przez organizacje strażnicze postulatom uregulowania statusu prawnego whistleblowerów. Przedmiotowy zakres przepisów w tym względzie można podzielić na dwa obszary. W pierwszym zawarte są regulacje określające normatywny status sygnalisty. Może on zostać nadany przez prokuratora zgłaszającemu, który przedstawia wiarygodne informacje na temat podejrzenia popełnienia przestępstw korupcyjnych, a także na wniosek organów Policji oraz organów wymienionych w art. 312 Kodeksu postępowania karnego. Zgłaszający powinien wykazać że jest: (1) pracownikiem, a informacje dotyczą jego pracodawcy, lub (2) osobą fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu związanym stosunkiem umownym z podmiotem, którego dotyczą przedstawiane informacje, lub (3) przedsiębiorcą związanym stosunkiem umownym z podmiotem, którego dotyczą przedstawiane informacje. Drugi obszar reguluje zakres prawnej ochrony sygnalisty. W jego ramach pracodawca, bez zgody prokuratora, nie może: (1) rozwiązać z sygnalistą umowy o pracę, (2) zmienić warunków umowy o pracę na mniej korzystne dla sygnalisty, w szczególności w zakresie zmiany miejsca lub czasu wykonywania pracy albo warunków wynagradzania. W przypadku osób nie zatrudnionych w oparciu o umowę o pracę (będących przedsiębiorcą lub osobą fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu), podmiot którego dotyczą informacje nie może: (1) rozwiązać z sygnalistą stosunku umownego, (2) zmienić warunków umowy na mniej korzystne dla sygnalisty. Przytaczane powyżej propozycje rozwiązań statusu sygnalisty i jego ochrony, co do zasady, zmierzają w dobrym kierunku. Wątpliwości jednak budzić może zbyt szeroki zakres uprawnień prokuratorskich, co do zmiany statusu sygnalisty oraz temporalne określenie zakresu ochrony na okres jednego roku, od daty umorzenia postępowania albo zakończenia prawomocnym orzeczeniem postępowania karnego wszczętego przeciwko sprawcy przestępstwa.

Wnioski

W omawianym w niniejszej analizie zakresie regulacji projektu ustawy o jawności życia publicznego przedstawiony kierunek zmian należy określić jako uzasadniony i potrzebny. Na szczególne podkreślenie zasługuje próba uregulowania statusu sygnalistów, która w przedstawianym kształcie budzi pewne wątpliwości, jednak sama w sobie wydaje się być niezbędna. Wydaje się, że dwie kwestie w omawianym zakresie wymagają głębszego namysłu i modyfikacji proponowanych przepisów. Po pierwsze, niezbyt szczęśliwie została rozstrzygnięta kwestia odpowiedzialności sygnalistów za składanie nieuzasadnionych zgłoszeń. W proponowanym kształcie może ona stanowić czynnik zniechęcający do podejmowania działań sygnalizujących podejrzenie występowania zjawisk korupcyjnych. Po drugie, dookreślenia wymaga zakres ochrony sygnalisty, zapewnianej w ramach wewnętrznych procedur antykorupcyjnych, wdrażanych w podmiotach wskazanych w projekcie ustawy.

Niewątpliwą zaletą przedstawionego projektu ustawy jest szersze i bardziej konkretne uregulowanie kwestii ochrony antykorupcyjnej w obszarze przedsiębiorstw. Wskazują one na konieczność przeprowadzenia audytu ryzyk korupcyjnych w prowadzonej działalności oraz niezbędną strukturyzację procedur antykorupcyjnych w miejscach określonych, jako narażone na wystąpienie zjawisk korupcyjnych. Wprowadzenie strategii zarządzania ryzykiem na płaszczyźnie ochrony antykorupcyjnej będzie wymagało nie tylko podjęcia niezbędnych działań, ale wzrostu świadomości zagrożenia korupcją wśród przedsiębiorców. Proponowane mechanizmy muszą służyć nie tylko określeniu potencjalnych miejsc przyjmowania korzyści majątkowych przez pracowników, ale również tych procesów decyzyjnych, w których pracownicy przedsiębiorstwa będą narażeni na pokusę przekupienia kogoś.

Bibliografia:

Dyrektywa 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi (Dz.U.UE L z dnia 30 kwietnia 2004 r.)

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137 i 2138 oraz z 2017 r. poz. 244)

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie Zasad techniki prawodawczej (Dz. U. z 2016 r., poz. 283).

Przeworski, A. (1991), *Democracy and the Market. Political and Economic Reforms in Eastern Europe and Latin America*, Cambridge: University Press.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabela 1. Ilościowy i procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii płci.....	38
Tabela 2. Ilościowy i procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii miejsca zamieszkania.....	39
Tabela 3. Ilościowy i procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii wieku....	40
Tabela 4. Ilościowy i procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii wykształcenia.....	41
Tabela 5. Wartości współczynników korelacji pomiędzy analizowanymi twierdzeniami wykorzystanego narzędzia.....	50
Tabela 6. Wartości współczynników korelacji pomiędzy analizowanymi twierdzeniami wykorzystanego narzędzia.....	71
Wykres 1. Relacje pomiędzy przyzwoleniem na korupcję a poczuciem bezpieczeństwa jednostki.....	31
Wykres 2. Procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii płci.....	39
Wykres 3. Procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii miejsca zamieszkania.....	40
Wykres 4. Procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii wieku.....	41
Wykres 5. Procentowy rozkład badanej próby z uwzględnieniem kategorii wykształcenia.....	42
Wykres 6. Rozkład odpowiedzi badanych w module: percepcja władzy.....	43
Wykres 7. Rozkład odpowiedzi badanych w module: percepcja władzy, z uwzględnieniem kategorii płci.....	45
Wykres 8. Rozkład odpowiedzi badanych w module: percepcja władzy, z uwzględnieniem kategorii wykształcenia.....	46
Wykres 9. Rozkład odpowiedzi badanych w module: percepcja władzy, z uwzględnieniem kategorii wieku.....	47
Wykres 10. Rozkład odpowiedzi badanych w module: percepcja władzy, z uwzględnieniem kategorii miejsca zamieszkania.....	48

Wykres 11. Rozkład odpowiedzi badanych w module: ogólne przekonania o korupcji.....	53
Wykres 12. Rozkład odpowiedzi badanych w module: ogólne przekonania o korupcji, z uwzględnieniem kategorii płci.....	54
Wykres 13. Rozkład odpowiedzi badanych w module: ogólne przekonania o korupcji, z uwzględnieniem kategorii wykształcenia.....	55
Wykres 14. Rozkład odpowiedzi badanych w module: ogólne przekonania o korupcji, z uwzględnieniem kategorii wieku.....	56
Wykres 15. Rozkład odpowiedzi badanych w module: ogólne przekonania o korupcji, z uwzględnieniem kategorii wieku.....	57
Wykres 16. Rozkład odpowiedzi badanych w module: moje przyzwolenie na korupcję.....	60
Wykres 17. Rozkład odpowiedzi badanych w module: moje przyzwolenie na korupcję, z uwzględnieniem kategorii płci.....	61
Wykres 18. Rozkład odpowiedzi badanych w module: moje przyzwolenie na korupcję, z uwzględnieniem kategorii wieku.....	62
Wykres 19. Rozkład odpowiedzi badanych w module: moje przyzwolenie na korupcję, z uwzględnieniem kategorii wykształcenia.....	63
Wykres 20. Rozkład odpowiedzi badanych w module: moje przyzwolenie na korupcję, z uwzględnieniem kategorii miejsca zamieszkania.....	64
Wykres 21. Rozkład odpowiedzi badanych w module: poczucie bezpieczeństwa.....	66
Wykres 22. Rozkład odpowiedzi badanych w module: poczucie bezpieczeństwa, z uwzględnieniem kategorii płci.....	67
Wykres 23. Rozkład odpowiedzi badanych w module: poczucie bezpieczeństwa, z uwzględnieniem kategorii wykształcenia.....	68
Wykres 24. Rozkład odpowiedzi badanych w module: poczucie bezpieczeństwa, z uwzględnieniem kategorii miejsca zamieszkania.....	69
Wykres 25. Rozkład odpowiedzi badanych w module: poczucie bezpieczeństwa, z uwzględnieniem kategorii miejsca zamieszkania.....	70

ANEKS

statystyki w przeprowadzonym badaniu

Tabela 1. Statystyki opisowe dla poszczególnych odpowiedzi (N=863)

	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Władze polityczne w Polsce są uczciwe	1,00	5,00	1,1530	,53833
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nepotyzm	1,00	5,00	3,5678	1,23173
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: faworyzowanie polityków i ich rodzin	1,00	5,00	3,5214	1,24278
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nieprawidłowości w wydatkowaniu pieniędzy publicznych	1,00	5,00	3,5272	1,28850
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: zbyt duża ilość środków przekazywana na imprezy publiczne	1,00	5,00	3,7416	1,30205
Czuję się bezpieczny w moim miejscu zamieszkania	1,00	5,00	2,8111	,81759
W przypadku zagrożenia wiem do kogo zwrócić się z prośbą o pomoc	1,00	5,00	4,1031	1,00106
Mam zaufanie do policji	1,00	5,00	2,3175	1,08299
Mam przekonanie, że poradzę sobie w sytuacjach wywołujących stres	1,00	5,00	2,4415	1,24531
Rodzina i najbliżsi są dla mnie wsparciem	1,00	5,00	3,8725	1,00692
Korupcja jest zjawiskiem, którego nie da się wyzbyć z polityki	1,00	6,00	2,4855	1,05398
Uważam, że można przekupić każdego urzędnika	1,00	7,00	2,9699	1,21152
Urzędnicy wyżej cenią własny interes niż dobro publiczne	1,00	5,00	3,3859	1,17619
Perspektywa surowej kary jest skutecznym narzędziem przeciw korupcji	1,00	4,00	1,7810	,74124
W Polsce powinny zostać zaostrzone kary za korupcję	1,00	4,00	1,7683	,74127
Uważam, że wręczenie przez petenta drobnego upominku (do 100 zł) urzędnikowi z prośbą o przyspieszenie toku danej sprawy nie jest korupcją	1,00	5,00	2,2306	1,55976
Uważam, że korupcja jest dopuszczalna w pewnych sytuacjach	1,00	5,00	1,1530	,53833
W przypadku informacji o zdarzeniu korupcyjnym poinformowałbym właściwe instytucje	1,00	5,00	3,7590	1,07052
Byłem świadkiem zdarzenia korupcyjnego w przestrzeni publicznej (urząd, instytucje itp.)	1,00	5,00	1,3569	,74938
Próbowałem usprawiedliwić korupcję w konkretnym przypadku	1,00	5,00	1,7092	1,07059

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Tabela 2. Statystyki opisowe dla poszczególnych odpowiedzi w ankiecie z uwzględnieniem zmiennej płeć

	Płeć	N	Średnia	Odchylenie standardowe	Błąd standardowy średniej
Władze polityczne w Polsce są uczciwe	Kobieta	476	1,1576	,55665	,02551
	Mężczyzna	387	1,1473	,51557	,02621
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nepotyzm	Kobieta	476	3,4790	1,24375	,05701
	Mężczyzna	387	3,6770	1,20945	,06148
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: faworyzowanie polityków i ich rodzin	Kobieta	476	3,4370	1,30836	,05997
	Mężczyzna	387	3,6253	1,15021	,05847
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nieprawidłowości w wydatkowaniu pieniędzy publicznych	Kobieta	476	3,5000	1,29371	,05930
	Mężczyzna	387	3,5607	1,28293	,06522
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: zbyt duża ilość środków przekazywana na imprezy publiczne	Kobieta	476	3,6261	1,31184	,06013
	Mężczyzna	387	3,8837	1,27731	,06493
Czuję się bezpieczny w moim miejscu zamieszkania	Kobieta	476	2,8424	,80418	,03686
	Mężczyzna	387	2,7726	,83323	,04236
W przypadku zagrożenia wiem do kogo zwrócić się z prośbą o pomoc	Kobieta	476	4,1555	,96953	,04444
	Mężczyzna	387	4,0388	1,03616	,05267
Mam zaufanie do policji	Kobieta	476	2,3277	1,10584	,05069
	Mężczyzna	387	2,3049	1,05548	,05365
Mam przekonanie, że poradzę sobie w sytuacjach wywołujących stres.	Kobieta	476	2,4412	1,26604	,05803
	Mężczyzna	387	2,4419	1,22098	,06207
Rodzina i najbliżsi są dla mnie wsparciem	Kobieta	476	3,8803	,99279	,04550
	Mężczyzna	387	3,8630	1,02525	,05212
Korupcja jest zjawiskiem, którego nie da się wyzbyć z polityki	Kobieta	476	2,5483	1,04417	,04786
	Mężczyzna	387	2,4083	1,06218	,05399
Uważam, że można przekupić każdego urzędnika	Kobieta	476	3,0609	1,17807	,05400
	Mężczyzna	387	2,8579	1,24383	,06323
Urzędnicy wyżej cenią własny interes niż dobro publiczne	Kobieta	476	3,3908	1,17098	,05367
	Mężczyzna	387	3,3798	1,18405	,06019
Perspektywa surowej kary jest skutecznym narzędziem przeciw korupcji	Kobieta	476	1,7017	,72495	,03323
	Mężczyzna	387	1,8786	,75029	,03814
W Polsce powinny zostać zaostrzone kary za korupcję	Kobieta	476	1,6954	,74102	,03396
	Mężczyzna	387	1,8579	,73263	,03724
Uważam, że wręczenie przez petenta drobnego upominku (do 100 zł) urzędnikowi z prośbą o przyspieszenie toku danej sprawy nie jest korupcją	Kobieta	476	2,2899	1,60131	,07340
	Mężczyzna	387	2,1576	1,50593	,07655
Uważam, że korupcja jest dopuszczalna w pewnych sytuacjach	Kobieta	476	1,1576	,55665	,02551
	Mężczyzna	387	1,1473	,51557	,02621
W przypadku informacji o zdarzeniu korupcyjnym poinformowałbym właściwe instytucje	Kobieta	476	3,7500	1,09087	,05000
	Mężczyzna	387	3,7700	1,04625	,05318
Byłem świadkiem zdarzenia korupcyjnego w przestrzeni publicznej (urząd, instytucje itp.)	Kobieta	476	1,3866	,80115	,03672
	Mężczyzna	387	1,3204	,67959	,03455
Próbowałem usprawiedliwić korupcję w konkretnym przypadku	Kobieta	476	1,6975	1,06863	,04898
	Mężczyzna	387	1,7235	1,07421	,05461

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Tabela 3. Statystyki opisowe dla poszczególnych odpowiedzi w ankiecie z uwzględnieniem zmiennej wykształcenie

	wykształcenie	N	Średnia	Odchylenie standardowe	Błąd standardowy średniej
Władze polityczne w Polsce są uczciwe	Średnie/ policealne	394	1,1599	,53605	,02701
	Wyższe	469	1,1471	,54075	,02497
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nepotyzm	Średnie/ policealne	394	3,5584	1,22439	,06168
	Wyższe	469	3,5757	1,23911	,05722
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: faworyzowanie polityków i ich rodzin	Średnie/ policealne	394	3,5228	1,20885	,06090
	Wyższe	469	3,5203	1,27187	,05873
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nieprawidłowości w wydatkowaniu pieniędzy publicznych	Średnie/ policealne	394	3,5330	1,25812	,06338
	Wyższe	469	3,5224	1,31479	,06071
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: zbyt duża ilość środków przekazywana na imprezy publiczne	Średnie/ policealne	394	3,7183	1,26383	,06367
	Wyższe	469	3,7612	1,33434	,06161
Czuję się bezpieczny w moim miejscu zamieszkania.	Średnie/ policealne	394	2,8579	,80716	,04066
	Wyższe	469	2,7719	,82507	,03810
W przypadku zagrożenia wiem do kogo zwrócić się z prośbą o pomoc	Średnie/ policealne	394	4,1523	,95824	,04828
	Wyższe	469	4,0618	1,03487	,04779
Mam zaufanie do policji	Średnie/ policealne	394	2,3452	1,09713	,05527
	Wyższe	469	2,2942	1,07158	,04948
Mam przekonanie, że poradzę sobie w sytuacjach wywołujących stres	Średnie/ policealne	394	2,4746	1,24815	,06288
	Wyższe	469	2,4136	1,24358	,05742
Rodzina i najbliżsi są dla mnie wsparciem	Średnie/ policealne	394	3,8553	1,02234	,05150
	Wyższe	469	3,8870	,99466	,04593
Korupcja jest zjawiskiem, którego nie da się wyzbyć z polityki	Średnie/ policealne	394	2,5305	1,06546	,05368
	Wyższe	469	2,4478	1,04388	,04820
Uważam, że można przekupić każdego urzędnika	Średnie/ policealne	394	2,9061	1,13864	,05736
	Wyższe	469	3,0235	1,26824	,05856
Urzędnicy wyżej cenią własny interes niż dobro publiczne	Średnie/ policealne	394	3,3655	1,17151	,05902
	Wyższe	469	3,4030	1,18108	,05454
Perspektywa surowej kary jest skutecznym narzędziem przeciw korupcji	Średnie/ policealne	394	1,7766	,73159	,03686
	Wyższe	469	1,7846	,75000	,03463
W Polsce powinny zostać zaostrzone kary za korupcję	Średnie/ policealne	394	1,7970	,74437	,03750
	Wyższe	469	1,7441	,73858	,03410
Uważam, że wręczenie przez petenta drobnego upominku (do 100 zł) urzędnikowi z prośbą o przyspieszenie toku danej sprawy nie jest korupcją	Średnie/ policealne	394	2,2310	1,57911	,07955
	Wyższe	469	2,2303	1,54500	,07134
Uważam, że korupcja jest dopuszczalna w pewnych sytuacjach	Średnie/ policealne	394	1,1599	,53605	,02701
	Wyższe	469	1,1471	,54075	,02497
W przypadku informacji o zdarzeniu korupcyjnym poinformowałbym właściwe instytucje	Średnie/ policealne	394	3,7259	1,10100	,05547
	Wyższe	469	3,7868	1,04460	,04824
Byłem świadkiem zdarzenia korupcyjnego w przestrzeni publicznej (urząd, instytucje itp.)	Średnie/ policealne	394	1,3858	,79656	,04013
	Wyższe	469	1,3326	,70727	,03266
Próbowałem usprawiedliwić korupcję w konkretnym przypadku	Średnie/ policealne	394	1,7411	1,08611	,05472
	Wyższe	469	1,6823	1,05780	,04884

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Tabela 4. Statystyki opisowe dla poszczególnych odpowiedzi w ankiecie z uwzględnieniem zmiennej wiek

	18-24 lata (N=205)		25-34 lata (N=138)		35-44 lata (N=145)		45-54 lata (N=121)		55-64 lata (N=139)		Powyżej 65 lat (N=115)	
	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe
Władze polityczne w Polsce są uczciwe	1,13	,515	1,15	,590	1,16	,565	1,14	,434	1,17	,567	1,14	,550
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nepotyzm	3,57	1,244	3,56	1,261	3,60	1,107	3,62	1,245	3,58	1,312	3,41	1,221
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: faworyzowanie polityków i ich rodzin	3,57	1,241	3,45	1,335	3,53	1,086	3,52	1,218	3,58	1,334	3,41	1,242
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nieprawidłowości w wydatkowaniu pieniędzy publicznych	3,56	1,303	3,47	1,346	3,57	1,164	3,63	1,303	3,39	1,381	3,50	1,216
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: zbyt duża ilość środków przekazywana na imprezy publiczne	3,77	1,297	3,73	1,389	3,90	1,107	3,78	1,324	3,57	1,398	3,63	1,279
Czuję się bezpieczny w moim miejscu zamieszkania	2,76	,814	2,73	,822	2,77	,839	3,03	,773	2,84	,844	2,76	,776
W przypadku zagrożenia wiem do kogo zwrócić się z prośbą o pomoc	4,06	,957	4,05	1,099	4,11	1,000	4,08	1,069	4,19	,939	4,12	,965
Mam zaufanie do policji	2,28	1,083	2,26	1,102	2,28	1,091	2,36	1,048	2,24	1,1088	2,53	1,045
Mam przekonanie, że poradzę sobie w sytuacjach wywołujących stres	2,41	1,216	2,48	1,262	2,60	1,227	2,33	1,178	2,43	1,302	2,35	1,299
Rodzina i najbliżsi są dla mnie wsparciem	3,84	,992	3,86	,965	3,96	1,002	3,82	1,005	3,87	1,086	3,85	1,002

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Tabela 4. Statystyki opisowe dla poszczególnych odpowiedzi w ankiecie z uwzględnieniem zmiennej wiek (c.d.)

	18-24 lata (N=205)		25-34 lata (N=138)		35-44 lata (N=145)		45-54 lata (N=121)		55-64 lata (N=139)		Powyżej 65 lat (N=115)	
	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe
Korupcja jest zjawiskiem, którego nie da się wyzbyć z polityki	2,39	1,049	2,57	1,058	2,52	1,080	2,42	1,094	2,53	1,023	2,49	1,020
Uważam, że można przekupić każdego urzędnika	2,93	1,202	3,18	1,199	3,01	1,213	2,84	1,284	2,96	1,224	2,86	1,130
Urzędnicy wyżej cenią własny interes niż dobro publiczne	3,34	1,129	3,48	1,191	3,42	1,199	3,17	1,236	3,48	1,187	3,40	1,122
Perspektywa surowej kary jest skutecznym narzędziem przeciw korupcji	1,74	,737	1,62	,685	1,81	,697	1,84	,763	1,83	,728	1,86	,836
W Polsce powinny zostać zaostrzone kary za korupcję	1,74	,737	1,73	,750	1,82	,742	1,79	,784	1,82	,694	1,69	,751
Uważam, że wręczenie przez petenta drobnego upominku (do 100 zł) urzędnikowi z prośbą o przyspieszenie toku danej sprawy nie jest korupcją	2,26	1,536	2,34	1,659	2,26	1,509	2,28	1,550	2,12	1,517	2,06	1,612
Uważam, że korupcja jest dopuszczalna w pewnych sytuacjach	1,13	,515	1,15	,590	1,16	,565	1,14	,434	1,17	,567	1,14	,550
W przypadku informacji o zdarzeniu korupcyjnym poinformowałbym właściwe instytucje	3,74	1,022	3,85	1,104	3,75	1,089	3,67	1,066	3,76	1,085	3,75	1,088
Byłem świadkiem zdarzenia korupcyjnego w przestrzeni publicznej (urząd, instytucje itp.)	1,34	,701	1,28	,566	1,40	,900	1,38	,777	1,43	,799	1,29	,725
Próbowałem usprawiedliwić korupcję w konkretnym przypadku	1,70	,992	1,63	1,018	1,86	1,292	1,66	1,061	1,77	1,070	1,58	,954

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Tabela 5. Statystyki opisowe dla poszczególnych odpowiedzi w ankiecie z uwzględnieniem zmiennej miejsce zamieszkania

	wieś (N=105)		Miasto do 15 tysięcy mieszkańców (N=116)		Miasto 15-50 tysięcy mieszkańców (N=115)		Miasto 50-100 tysięcy mieszkańców (N=135)		Miasto 100-200 tysięcy mieszkańców (N=162)		Miasto powyżej 200 tysięcy mieszkańców (N=230)	
	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe
Władze polityczne w Polsce są uczciwe	1,10	,478	1,16	,509	1,20	,628	1,26	,693	1,14	,496	1,08	,435
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nepotyzm	3,66	1,363	3,19	,952	3,91	1,288	3,62	1,195	3,41	1,219	3,60	1,244
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: faworyzowanie polityków i ich rodzin	3,61	1,437	3,19	1,040	3,78	1,183	3,55	1,137	3,22	1,191	3,69	1,302
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nieprawidłowości w wydatkowaniu pieniędzy publicznych	3,61	1,437	3,19	,997	3,56	1,415	3,70	1,275	3,38	1,241	3,63	1,294
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: zbyt duża ilość środków przekazywana na imprezy publiczne	3,57	1,505	3,93	1,155	3,65	1,132	3,92	1,363	3,69	1,281	3,69	1,319
Czuję się bezpieczny w moim miejscu zamieszkania	2,66	,851	2,74	,723	2,66	,857	2,83	,821	2,99	,822	2,84	,799
W przypadku zagrożenia wiem do kogo zwrócić się z prośbą o pomoc	3,95	1,163	4,08	1,092	4,06	,952	4,07	,982	4,17	,911	4,16	,969
Mam zaufanie do policji	2,34	1,036	2,27	1,115	2,40	1,176	2,22	1,071	2,32	1,067	2,33	1,063
Mam przekonanie, że poradzę sobie w sytuacjach wywołujących stres	2,45	1,168	2,37	1,323	2,33	1,227	2,62	1,189	2,49	1,237	2,37	1,284
Rodzina i najbliżsi są dla mnie wsparciem	3,83	1,101	3,81	1,118	3,90	1,008	3,88	,943	3,87	,957	3,89	,980

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Tabela 5. Statystyki opisowe dla poszczególnych odpowiedzi w ankiecie z uwzględnieniem zmiennej miejsce zamieszkania (c.d.)

	wieś (N=105)		Miasto do 15 tysięcy mieszkańców (N=116)		Miasto 15-50 tysięcy mieszkańców (N=115)		Miasto 50-100 tysięcy mieszkańców (N=135)		Miasto 100-200 tysięcy mieszkańców (N=162)		Miasto powyżej 200 tysięcy mieszkańców (N=230)	
	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe	Średnia	Odchylenie standardowe
Korupcja jest zjawiskiem, którego nie da się wyzbyć z polityki	2,23	1,069	3,04	1,267	2,78	,886	2,37	1,027	2,35	,823	2,32	1,045
Uważam, że można przekupić każdego urzędnika	2,80	1,507	2,86	1,078	3,47	,830	3,22	1,137	2,96	1,155	2,69	1,268
Urzednicy wyżej cenią własny interes niż dobro publiczne	3,23	1,172	3,38	1,277	3,52	1,172	3,36	1,194	3,41	1,079	3,37	1,185
Perspektywa surowej kary jest skutecznym narzędziem przeciw korupcji	1,96	,887	1,75	,680	1,73	,911	1,74	,762	1,77	,668	1,76	,62
W Polsce powinny zostać zastrzone kary za korupcję	1,80	,961	1,78	,778	1,78	,781	1,85	,758	1,69	,633	1,73	,641
Uważam, że wręczenie przez petenta drobnego upominku (do 100 zł) urzędnikowi z prośbą o przyspieszenie toku danej sprawy nie jest korupcją	2,28	1,597	2,37	1,596	2,06	1,452	2,41	1,571	2,03	1,480	2,25	1,615
Uważam, że korupcja jest dopuszczalna w pewnych sytuacjach	1,10	,478	1,16	,509	1,20	,628	1,26	,693	1,14	,496	1,08	,435
W przypadku informacji o zdarzeniu korupcyjnym poinformowałbym właściwe instytucje	3,56	1,082	3,85	1,048	3,81	1,072	3,70	1,072	3,72	1,039	3,82	1,091
Byłem świadkiem zdarzenia korupcyjnego w przestrzeni publicznej (urząd, instytucje itp.)	1,31	,697	1,34	,814	1,37	,754	1,33	,753	1,42	,754	1,33	,734
Próbowałem usprawiedliwić korupcję w konkretnym przypadku	1,79	1,140	1,79	1,219	1,71	,989	1,72	1,115	1,73	1,073	1,60	,964

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Tabela 6. Jednoczynnikowa analiza wariancji ANOVA dla zmiennej wiek

		Suma kwadratów	df	Średni kwadrat	F	Istotność
Władze polityczne w Polsce są uczciwe	Między grupami	,200	5	,040	,138	n.i.
	Wewnątrz grup	249,610	857	,291		
	Ogółem	249,810	862			
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nepotyzm	Między grupami	3,345	5	,669	,439	n.i.
	Wewnątrz grup	1304,440	857	1,522		
	Ogółem	1307,784	862			
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: faworyzowanie polityków i ich rodzin	Między grupami	2,867	5	,573	,370	n.i.
	Wewnątrz grup	1328,486	857	1,550		
	Ogółem	1331,353	862			
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nieprawidłowości w wydatkowaniu pieniędzy publicznych	Między grupami	5,042	5	1,008	,606	n.i.
	Wewnątrz grup	1426,068	857	1,664		
	Ogółem	1431,110	862			
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: zbyt duża ilość środków przekazywana na imprezy publiczne	Między grupami	9,411	5	1,882	1,111	n.i.
	Wewnątrz grup	1451,966	857	1,694		
	Ogółem	1461,377	862			
Czuję się bezpieczny w moim miejscu zamieszkania	Między grupami	7,780	5	1,556	2,346	,040
	Wewnątrz grup	568,433	857	,663		
	Ogółem	576,213	862			
W przypadku zagrożenia wiem do kogo zwrócić się z prośbą o pomoc	Między grupami	1,782	5	,356	,354	, n.i.
	Wewnątrz grup	862,039	857	1,006		
	Ogółem	863,822	862			
Mam zaufanie do policji	Między grupami	7,073	5	1,415	1,208	n.i.
	Wewnątrz grup	1003,933	857	1,171		
	Ogółem	1011,006	862			
Mam przekonanie, że poradzę sobie w sytuacjach wywołujących stres	Między grupami	6,378	5	1,276	,822	n.i.
	Wewnątrz grup	1330,417	857	1,552		
	Ogółem	1336,795	862			
Rodzina i najbliżsi są dla mnie wsparciem	Między grupami	1,731	5	,346	,340	n.i.
	Wewnątrz grup	872,248	857	1,018		
	Ogółem	873,979	862			

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Tabela 6. Jednoczynnikowa analiza wariancji ANOVA dla zmiennej wiek (c.d.)

		Suma kwadratów	df	Średni kwadrat	F	Istotność
Korupcja jest zjawiskiem, którego nie da się wyzbyć z polityki	Między grupami	3,995	5	,799	,718	n.i.
	Wewnątrz grup	953,574	857	1,113		
	Ogółem	957,569	862			
Uważam, że można przekupić każdego urzędnika	Między grupami	10,488	5	2,098	1,433	n.i.
	Wewnątrz grup	1254,728	857	1,464		
	Ogółem	1265,217	862			
Urzednicy wyżej cenią własny interes niż dobro publiczne	Między grupami	8,628	5	1,726	1,249	n.i.
	Wewnątrz grup	1183,879	857	1,381		
	Ogółem	1192,508	862			
Perspektywa surowej kary jest skutecznym narzędziem przeciw korupcji	Między grupami	5,436	5	1,087	1,990	n.i.
	Wewnątrz grup	468,173	857	,546		
	Ogółem	473,608	862			
W Polsce powinny zostać zastrzone kary za korupcję	Między grupami	1,737	5	,347	,631	n.i.
	Wewnątrz grup	471,914	857	,551		
	Ogółem	473,650	862			
Uważam, że wręczenie przez petenta drobnego upominku (do 100 zł) urzędnikowi z prośbą o przyspieszenie toku danej sprawy nie jest korupcją	Między grupami	7,302	5	1,460	,599	n.i.
	Wewnątrz grup	2089,811	857	2,439		
	Ogółem	2097,112	862			
Uważam, że korupcja jest dopuszczalna w pewnych sytuacjach	Między grupami	,200	5	,040	,138	n.i.
	Wewnątrz grup	249,610	857	,291		
	Ogółem	249,810	862			
W przypadku informacji o zdarzeniu korupcyjnym poinformowałbym właściwe instytucje	Między grupami	2,161	5	,432	,376	n.i.
	Wewnątrz grup	985,707	857	1,150		
	Ogółem	987,868	862			
Byłem świadkiem zdarzenia korupcyjnego w przestrzeni publicznej (urząd, instytucje itp.)	Między grupami	2,328	5	,466	,828	n.i.
	Wewnątrz grup	481,749	857	,562		
	Ogółem	484,076	862			
Próbowałem usprawiedliwić korupcję w konkretnym przypadku	Między grupami	7,327	5	1,465	1,281	n.i.
	Wewnątrz grup	980,670	857	1,144		
	Ogółem	987,998	862			

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Tabela 7. Jednoczynnikowa analiza wariancji ANOVA dla zmiennej miejsce zamieszkania

		Suma kwadratów	df	Średni kwadrat	F	Istotność
Władze polityczne w Polsce są uczciwe	Między grupami	3,518	5	,704	2,448	,032
	Wewnątrz grup	246,292	857	,287		
	Ogółem	249,810	862			
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nepotyzm	Między grupami	35,327	5	7,065	4,759	,001
	Wewnątrz grup	1272,458	857	1,485		
	Ogółem	1307,784	862			
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: faworyzowanie polityków i ich rodzin	Między grupami	42,008	5	8,402	5,584	,001
	Wewnątrz grup	1289,345	857	1,504		
	Ogółem	1331,353	862			
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: nieprawidłowości w wydatkowaniu pieniędzy publicznych	Między grupami	23,641	5	4,728	2,879	,014
	Wewnątrz grup	1407,469	857	1,642		
	Ogółem	1431,110	862			
W Polsce ważna jest walka z następującymi problemami: zbyt duża ilość środków przekazywana na imprezy publiczne	Między grupami	13,604	5	2,721	1,611	n.i.
	Wewnątrz grup	1447,772	857	1,689		
	Ogółem	1461,377	862			
Czuję się bezpieczny w moim miejscu zamieszkania.	Między grupami	11,091	5	2,218	3,364	,005
	Wewnątrz grup	565,122	857	,659		
	Ogółem	576,213	862			
W przypadku zagrożenia wiem do kogo zwrócić się z prośbą o pomoc	Między grupami	4,363	5	,873	,870	n.i.
	Wewnątrz grup	859,459	857	1,003		
	Ogółem	863,822	862			
Mam zaufanie do policji	Między grupami	2,308	5	,462	,392	n.i.
	Wewnątrz grup	1008,698	857	1,177		
	Ogółem	1011,006	862			
Mam przekonanie, że poradzę sobie w sytuacjach wywołujących stres	Między grupami	7,583	5	1,517	,978	n.i.
	Wewnątrz grup	1329,212	857	1,551		
	Ogółem	1336,795	862			
Rodzina i najbliżsi są dla mnie wsparciem	Między grupami	,809	5	,162	,159	n.i.
	Wewnątrz grup	873,170	857	1,019		
	Ogółem	873,979	862			

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Tabela 7. Jednoczynnikowa analiza wariancji ANOVA dla zmiennej miejsce zamieszkania (c.d.)

		Suma kwadratów	df	Średni kwadrat	F	Istotność
Korupcja jest zjawiskiem, którego nie da się wyzbyć z polityki	Między grupami	62,912	5	12,582	12,053	,001
	Wewnątrz grup	894,657	857	1,044		
	Ogółem	957,569	862			
Uważam, że można przekupić każdego urzędnika	Między grupami	59,663	5	11,933	8,483	,001
	Wewnątrz grup	1205,554	857	1,407		
	Ogółem	1265,217	862			
Urzednicy wyżej cenią własny interes niż dobro publiczne	Między grupami	4,706	5	,941	,679	n.i.
	Wewnątrz grup	1187,801	857	1,386		
	Ogółem	1192,508	862			
Perspektywa surowej kary jest skutecznym narzędziem przeciw korupcji	Między grupami	4,102	5	,820	1,498	n.i.
	Wewnątrz grup	469,506	857	,548		
	Ogółem	473,608	862			
W Polsce powinny zostać zaostrzone kary za korupcję	Między grupami	2,330	5	,466	,847	n.i.
	Wewnątrz grup	471,321	857	,550		
	Ogółem	473,650	862			
Uważam, że wręczenie przez petenta drobnego upominku (do 100 zł) urzędnikowi z prośbą o przyspieszenie toku danej sprawy nie jest korupcją	Między grupami	17,060	5	3,412	1,406	n.i.
	Wewnątrz grup	2080,053	857	2,427		
	Ogółem	2097,112	862			
Uważam, że korupcja jest dopuszczalna w pewnych sytuacjach	Między grupami	3,518	5	,704	2,448	,032
	Wewnątrz grup	246,292	857	,287		
	Ogółem	249,810	862			
W przypadku informacji o zdarzeniu korupcyjnym poinformowałbym właściwe instytucje	Między grupami	7,105	5	1,421	1,242	n.i.
	Wewnątrz grup	980,762	857	1,144		
	Ogółem	987,868	862			
Byłem świadkiem zdarzenia korupcyjnego w przestrzeni publicznej (urząd, instytucje itp.)	Między grupami	1,160	5	,232	,412	n.i.
	Wewnątrz grup	482,916	857	,563		
	Ogółem	484,076	862			
Próbowałem usprawiedliwić korupcję w konkretnym przypadku	Między grupami	4,397	5	,879	,766	n.i.
	Wewnątrz grup	983,601	857	1,148		
	Ogółem	987,998	862			

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

ANEKS

Projekt ustawy o jawności życia publicznego

projekt z 23.10.2017 r.

USTAWA
z dnia _____ 2017 r.
o jawności życia publicznego¹

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa:

- 1) zasady i tryb dostępu do informacji o sprawach publicznych;
- 2) zasady jawności w procesie stanowienia prawa;
- 3) zasady i tryb prowadzenia działalności, której celem jest wywarcie wpływu na organy władzy publicznej w procesie stanowienia prawa;
- 4) środki unikania konfliktu interesów przez osoby pełniące funkcje publiczne, w tym ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej lub pełnieniu niektórych funkcji;
- 5) zakres przedmiotowy oświadczeń o stanie majątkowym, zwanych dalej „oświadczeniami majątkowymi” oraz osoby obowiązane do składania oświadczeń majątkowych;
- 6) zasady składania, dokonywania korekty oraz ujawniania oświadczeń majątkowych, w tym zakres danych, które podlegają ujawnieniu w tych oświadczeniach;
- 7) zasady analizy i kontroli oświadczeń majątkowych;

¹ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych, ustawę z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, ustawę z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, ustawę z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, ustawę z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, ustawę z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej, ustawę z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora, ustawę z dnia 21 czerwca 1996 r. o urzędach i izbach skarbowych, ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, ustawę z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, ustawę z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu, ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawę z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, ustawę z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, ustawę z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych, ustawę z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, ustawę z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, ustawę z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych, ustawę z dnia 30 lipca 2004 r. o uposażeniu posłów do Parlamentu Europejskiego wybranych w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, ustawę z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego, ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej, ustawę z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy, ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami oraz ustawę z dnia 18 marca 2011 r. o Urzędzie Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych.

- 8) środki ochrony sygnalistów;
- 9) środki przeciwdziałania praktykom korupcyjnym;
- 10) zasady odpowiedzialności za naruszenie przepisów ustawy.

Art. 2. 1. Określenia użyte w ustawie oznaczają:

- 1) dokument urzędowy — treść oświadczenia woli lub wiedzy, utrwalona i podpisana w dowolnej formie przez osobę pełniącą funkcję publiczną, w ramach jej kompetencji, skierowana do innego podmiotu lub złożona do akt sprawy;
- 2) informacja publiczna — każda informacja o sprawach publicznych;
- 3) jednostka samorządu terytorialnego — gmina, powiat, województwo, a także związek jednostek samorządu terytorialnego;
- 4) kolekcja – uporządkowany zbiór przedmiotów jednego rodzaju, w szczególności dzieł sztuki, numizmatów, zabytków, wyrobów jubilerskich, monet bulionowych, gromadzonych ze względu na ich wartość historyczną, artystyczną lub w celach inwestycyjnych;
- 5) lobbying — każde działanie podmiotów niebędących organami władzy publicznej lub upoważnionymi przez te organy przedstawicielami, prowadzone metodami prawnie dozwolonymi nieuregulowanymi w ramach ustawowych procedur postępowania przed organami władzy publicznej, zmierzające do wywarcia wpływu na podjęcie przez organ władzy publicznej rozstrzygnięcia w określonym kierunku;
- 6) lobbying zawodowy — lobbying o charakterze zarobkowym prowadzony na rzecz osób lub podmiotów w celu uwzględnienia interesów tych osób lub podmiotów;
- 7) podmiot zaangażowany – podmiot prowadzący lobbying niebędący lobbyingiem zawodowym;
- 8) lobbysta zawodowy – podmiot prowadzący lobbying zawodowy;
- 9) osoba pełniąca funkcję publiczną – osoba, o której mowa w art. 115 § 19 Kodeksu karnego;
- 10) państwowa osoba prawna — państwowa osoba prawna w rozumieniu art. 3 ust. 1-3 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz. U. poz. 2259);
- 11) samorządowa osoba prawna — osoba prawna powoływana lub tworzona przez organy jednostek samorządu terytorialnego;
- 12) spółka prawa handlowego:
 - a) spółka handlowa w rozumieniu ustawy z dnia 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1578, 1579 i 2255),
 - b) inna spółka, do której stosuje się przepisy prawa handlowego w tym spółka realizująca misję publiczną, w rozumieniu ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym,
 - c) spółka europejska w rozumieniu ustawy z dnia 4 marca 2005 r. o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej (Dz. U. z 2015 r. poz. 2142),
 - d) spółka według prawa obcego;
- 13) spółka zobowiązana — spółka prawa handlowego spełniająca co najmniej jeden z następujących warunków:

- a) udział Skarbu Państwa, jednostki samorządu terytorialnego, państwowej lub samorządowej osoby prawnej stanowi co najmniej 10% kapitału zakładowego lub 10% liczby akcji w tej spółce, lub
 - b) co najmniej jeden podmiot określony w lit. a posiada decydujący wpływ na działalność tej spółki w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 22 września 2006 r. o przejrzystości stosunków finansowych pomiędzy organami publicznymi a przedsiębiorcami publicznymi oraz o przejrzystości finansowej niektórych przedsiębiorstw (Dz. U. Nr 191, poz. 1411, z późn. zm.);
- 14) sygnalista – osoba fizyczna lub przedsiębiorca, których współpraca z wymiarem sprawiedliwości polegająca na zgłoszeniu informacji o możliwości popełnienia przestępstwa przez podmiot, z którym jest związana umową o pracę lub innym stosunkiem umownym może niekorzystnie wpłynąć na jej sytuację życiową, zawodową, materialną.

2. Spółką zobowiązaną jest także każdy podmiot, w którym inna spółka zobowiązana ma co najmniej 10% kapitału zakładowego lub 10% liczby akcji w tej spółce albo posiada decydujący wpływ na działalność tej spółki w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 22 września 2006 r. o przejrzystości stosunków finansowych pomiędzy organami publicznymi a przedsiębiorcami publicznymi oraz o przejrzystości finansowej niektórych przedsiębiorstw (Dz. U. Nr 191, poz. 1411, z późn. zm.).

Art. 3. 1. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów innych ustaw określających odmienne zasady i tryb dostępu do informacji publicznych, pod warunkiem że nie ograniczają obowiązków przekazywania informacji publicznej do centralnego repozytorium informacji publicznej, o którym mowa w art. 14 ust. 1, zwanym dalej "centralnym repozytorium".

2. Przepisów ustawy w zakresie przekazywania informacji publicznej do centralnego repozytorium oraz jej udostępniania w tym repozytorium nie stosuje się do:

- 1) centralnej bazy danych ksiąg wieczystych, o której mowa w art. 363 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2016 r. poz. 790, 996 i 1159);
- 2) Krajowego Rejestru Karnego, o którym mowa w art. 1 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1036 i 1629 oraz z 2016 r. poz. 862 i 1579);
- 3) Krajowego Rejestru Sądowego, o którym mowa w art. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 687, 996 i 1579) oraz elektronicznego katalogu dokumentów spółek, o którym mowa w art. 4 ust. 2 pkt 1 tej ustawy;
- 4) rejestru zastawów, o którym mowa w art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz. U. z 2016 r. poz. 297 i 1579).

Rozdział 2

Zasady dostępu do informacji publicznej

Art. 4. 1. Każdemu przysługuje, z zastrzeżeniem art. 8, prawo dostępu do informacji publicznej.

2. Od osoby wykonującej prawo dostępu do informacji publicznej nie żąda się wykazania interesu prawnego lub faktycznego.

Art. 5. 1. Prawo dostępu do informacji publicznej obejmuje uprawnienia do:

- 1) uzyskania informacji publicznej, w tym uzyskania informacji przetworzonej;
- 2) wglądu do dokumentów urzędowych;
- 3) dostępu do posiedzeń kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów.

2. Prawo dostępu do informacji publicznej obejmuje uprawnienie do niezwłocznego uzyskania informacji publicznej zawierającej aktualną wiedzę o sprawach publicznych.

Art. 6. 1. Informacja publiczna podlega udostępnieniu na zasadach i w trybie określonych w niniejszej ustawie.

2. Obowiązane do udostępniania informacji publicznej są władze publiczne oraz inne podmioty wykonujące zadania publiczne, w szczególności:

- 1) organy władzy publicznej;
- 2) organy samorządów gospodarczych i zawodowych;
- 3) podmioty reprezentujące zgodnie z odrębnymi przepisami Skarb Państwa;
- 4) podmioty reprezentujące państwowe lub samorządowe osoby prawne albo osoby prawne samorządu terytorialnego oraz podmioty reprezentujące inne państwowe jednostki organizacyjne albo jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego;
- 5) podmioty reprezentujące inne osoby lub jednostki organizacyjne, które wykonują zadania publiczne lub dysponują majątkiem publicznym, oraz osoby prawne, w których Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub samorządu gospodarczego albo zawodowego mają pozycję dominującą w rozumieniu przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów.

3. Obowiązane do udostępnienia informacji publicznej są organizacje związkowe i pracodawców, reprezentatywne w rozumieniu ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz. U. poz. 1240), oraz partie polityczne.

4. Informacje publiczne udostępniają podmioty, o których mowa w ust. 2 i 3, będące w posiadaniu takich informacji.

Art. 7. Udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w art. 11, podlega informacja publiczna, w szczególności o:

- 1) polityce wewnętrznej i zagranicznej, w tym o:
 - a) zamierzeniach działań władzy ustawodawczej oraz wykonawczej,
 - b) projektowaniu aktów normatywnych,

- c) programach w zakresie realizacji zadań publicznych, sposobie ich realizacji, wykonywaniu i skutkach realizacji tych zadań;
- 2) podmiotach, o których mowa w art. 6 ust. 2, w tym o:
 - a) statusie prawnym lub formie prawnej,
 - b) organizacji,
 - c) przedmiocie działalności i kompetencjach,
 - d) organach i osobach sprawujących w nich funkcje i ich kompetencjach,
 - e) strukturze własnościowej podmiotów, o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 3-5,
 - f) majątku, którym dysponują;
- 3) zasadach funkcjonowania podmiotów, o których mowa w art. 6 ust. 2, w tym o:
 - a) trybie działania władz publicznych i ich jednostek organizacyjnych,
 - b) trybie działania państwowych osób prawnych i osób prawnych samorządu terytorialnego w zakresie wykonywania zadań publicznych i ich działalności w ramach gospodarki budżetowej i pozabudżetowej,
 - c) sposobach stanowienia aktów publicznoprawnych,
 - d) sposobach przyjmowania i załatwiania spraw,
 - e) stanie przyjmowanych spraw, kolejności ich załatwiania lub rozstrzygania,
 - f) prowadzonych rejestrach, ewidencjach i archiwach oraz o sposobach i zasadach udostępniania danych w nich zawartych,
 - g) naborze kandydatów do zatrudnienia na wolne stanowiska, w zakresie określonym w przepisach odrębnych,
 - h) liczbie osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę;
- 4) danych publicznych, w tym:
 - a) treść i postać dokumentów urzędowych, w szczególności:
 - treść aktów administracyjnych i innych rozstrzygnięć,
 - dokumentacja przebiegu i efektów kontroli oraz wystąpienia, stanowiska, wnioski i opinie podmiotów ją przeprowadzających,
 - treść orzeczeń sądów powszechnych, Sądu Najwyższego, sądów administracyjnych, sądów wojskowych, Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu,
 - b) stanowiska w sprawach publicznych zajęte przez organy władzy publicznej i przez funkcjonariuszy publicznych w rozumieniu przepisów Kodeksu karnego,
 - c) treść innych wystąpień i ocen dokonywanych przez organy władzy publicznej,
 - d) informacja o stanie państwa, samorządów i ich jednostek organizacyjnych,
- 5) majątku publicznym, jego obciążeniach i pożytkach z tego majątku oraz o dochodach i wydatkach publicznych, w tym o:
 - a) majątku Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych,
 - b) majątku jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych osób prawnych oraz majątku samorządów zawodowych i gospodarczych,
 - c) innych prawach majątkowych przysługujących Skarbowi Państwa i jednostkom samorządu terytorialnego,

- d) majątku podmiotów, o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 5, pochodzącym z zadysponowania majątkiem, o którym mowa w lit. a-c, oraz pożytkach z tego majątku i jego obciążeniach,
- e) obciążeniach majątku Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego;
- f) dochodach i stratach spółek handlowych, w których podmioty, o których mowa w lit. a-c, mają pozycję dominującą w rozumieniu przepisów Kodeksu spółek handlowych, oraz dysponowaniu tymi dochodami i sposobie pokrywania strat,
- g) państwowym długu publicznym i długu Skarbu Państwa,
- h) zobowiązaniach z tytułu poręczeń i gwarancji udzielonych przez Skarb Państwa lub jednostki sektora finansów publicznych,
- i) pomocy publicznej,
- j) podatkach i innych daninach publicznych,
- k) umorzeniach lub ulgach w spłacie zobowiązań na rzecz Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego,
- l) wydatkach ze środków publicznych dokonywanych przez osoby pełniące funkcje publiczne w związku z pełnieniem tych funkcji przy użyciu kart płatniczych.

Art. 8. 1. Prawo dostępu do informacji publicznej podlega ograniczeniu:

- 1) w zakresie i na zasadach określonych w przepisach o:
 - a) ochronie informacji niejawnych,
 - b) przymusowej restrukturyzacji,
 - c) ochronie innych tajemnic ustawowo chronionych.
- 2) ze względu na:
 - a) ochronę prywatności osoby fizycznej,
 - b) tajemnicę przedsiębiorcy w rozumieniu przepisów o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.
- 2. Ograniczenie prawa dostępu do informacji publicznej określone w ust. 1 pkt 2 nie dotyczy:
 - 1) informacji o osobach pełniących funkcje publiczne, mających związek z pełnieniem tych funkcji, w tym o warunkach powierzenia lub wykonywania funkcji,
 - 2) umów cywilnoprawnych zawieranych przez organy władzy publicznej oraz wykonywania tych umów,
 - 3) postępowań administracyjnych,
 - 4) przypadku, gdy osoba fizyczna lub przedsiębiorca rezygnują z przysługującego im prawa.
- 3. Nie można, z zastrzeżeniem ust. 1 i 2, ograniczać dostępu do informacji o sprawach rozstrzyganych w postępowaniu przed organami państwa, w szczególności w postępowaniu karnym lub cywilnym, ze względu na ochronę interesu strony, jeżeli postępowanie dotyczy władz publicznych lub innych podmiotów wykonujących zadania publiczne albo osób pełniących funkcje publiczne - w zakresie tych zadań lub funkcji.
- 4. Ograniczenia dostępu do informacji w sprawach, o których mowa w ust. 3, nie naruszają prawa do informacji o organizacji i pracy organów prowadzących postępowania, w szczególności o czasie, trybie i miejscu oraz kolejności rozpatrywania spraw.

- Art. 9.** 1. Jednostki sektora finansów publicznych, przedsiębiorstwa państwowe, instytuty badawcze oraz spółki zobowiązane, prowadzą rejestr umów cywilnoprawnych, których skutkiem jest wydatkowanie środków pieniężnych przez te podmioty, zwany dalej „rejestrem umów”.
2. Rejestr umów obejmuje następujące informacje:
- 1) identyfikator umowy nadany przez podmiot prowadzący rejestr;
 - 2) data zawarcia umowy;
 - 3) dane identyfikujące kontrahenta: nazwa (firma) wraz z numerem NIP, jeżeli go posiada albo imię i nazwisko kontrahenta;
 - 4) przedmiot umowy;
 - 5) data początkowa i końcowa okresu realizacji umowy;
 - 6) całkowita wartość przedmiotu umowy (w kwotach nieobjętych podatku od towarów i usług), a w przypadku, gdy całkowita wartość przedmiotu umowy nie jest w umowie określona – kwotę zrealizowanych wydatków;
 - 7) określenie, czy przedmiot umowy jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej;
 - 8) tryb zawarcia umowy.
3. Informacje, o których mowa w ust. 2, wprowadza się do rejestru umów nie później niż 14 dni od daty zawarcia umowy lub od daty dokonania zmian w umowie w zakresie tych informacji.
4. Rejestr umów w formie umożliwiającej przeszukiwanie oraz sortowanie informacji w nim zawartych, udostępnia się w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w art. 11, podmiotu prowadzącego ten rejestr, a w przypadku gdy ten podmiot nie prowadzi Biuletynu Informacji Publicznej – na stronie internetowej tego podmiotu.
5. Informacji, o których mowa w ust. 2, dotyczących umów objętych ochroną na podstawie przepisów o ochronie informacji niejawnych nie udostępnia się w sposób określony w ust. 4.
6. Spółka zobowiązana, w której udział Skarbu Państwa przekracza 10% kapitału zakładowego lub 10% liczby akcji, może nie udostępnić w sposób określony w ust. 4 informacji, o których mowa w ust. 2, dotyczących umów, których ujawnienie może zagrażać podstawowym interesom spółki zobowiązanej.
7. W przypadkach określonych w ust. 5 i 6 informacje, o których mowa w ust. 2, przekazuje się Szefowi Centralnego Biura Antykorupcyjnego na koniec miesiąca, w którym wystąpiły zdarzenia określone w ust. 3.
8. Informacji przekazanych Szefowi Centralnego Biura Antykorupcyjnego w sposób określony w ust. 7 nie udostępnia się w trybie przewidzianym w niniejszej ustawie.
9. Za prowadzenie, aktualizowanie i udostępnienie rejestru umów, przekazywanie Szefowi Centralnego Biura Antykorupcyjnego informacji o których mowa w ust. 2 oraz za podanie w rejestrze umów lub przekazanie Szefowi Centralnego Biura Antykorupcyjnego prawdziwych informacji z odpowiada kierownik jednostki organizacyjnej, o której mowa w ust. 1 lub członek zarządu wyznaczony przez kolegialny organ zarządzający jednostką organizacyjną, o której mowa w ust. 1.
-

10. Prezes Rady Ministrów, określi, w drodze rozporządzenia sposób i tryb:

- 1) prowadzenia rejestru umów,
 - 2) przekazywania Szefowi Centralnego Biura Antykorupcyjnego informacji, w przypadku o którym mowa w ust. 7
- uwzględniając konieczność zapewnienia elektronicznego sposobu przetwarzania przekazywanych danych.

Rozdział 3

Środki i tryb dostępu do informacji publicznej

Art. 10. 1. Udostępnianie informacji publicznych następuje w drodze:

- 1) ogłaszania informacji publicznych, w tym dokumentów urzędowych, w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w art. 11;
- 2) udostępniania w centralnym repozytorium, o którym mowa w art. 14.
- 3) udostępniania, o którym mowa w art. 16;
- 4) wstępu na posiedzenia organów, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3, i udostępniania materiałów, w tym audiowizualnych i teleinformatycznych, dokumentujących te posiedzenia;

2. Dostęp do informacji publicznej jest bezpłatny, z zastrzeżeniem art. 20.

Art. 11. 1. Powszechne udostępnianie informacji publicznej następuje w urzędowym publikatorze teleinformatycznym - Biuletynie Informacji Publicznej - będącym ujednoliconym systemem stron w sieci teleinformatycznej, zwanym dalej "BIP".

2. Informacje publiczne są udostępniane w BIP przez podmioty, o których mowa w art. 6 ust. 2 i 3.

3. Podmioty, o których mowa w art. 6 ust. 2 i 3, obowiązane są do udostępniania w BIP informacji publicznych, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1-3, pkt 4 lit. a tiret drugie, lit. c i d i pkt 5. Podmioty, o których mowa w zdaniu pierwszym, mogą udostępniać w BIP również inne informacje publiczne.

4. Podmioty, o których mowa w art. 6 ust. 2 i 3, są obowiązane do udostępniania w BIP informacji dotyczących sposobu dostępu do informacji publicznych będących w ich posiadaniu i nieudostępnionych w BIP.

5. W przypadku wyłączenia jawności informacji publicznej, w BIP podaje się zakres wyłączenia, podstawę prawną wyłączenia jawności oraz wskazuje się organ lub osobę, które dokonały wyłączenia, a w przypadku, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt 2 i 3, podmiot, w interesie którego dokonano wyłączenia jawności.

6. Podmioty udostępniające informacje publiczne w BIP są obowiązane do:

- 1) oznaczenia informacji danymi określającymi podmiot udostępniający informację;
- 2) podania w informacji danych określających tożsamość osoby, która wytworzyła informację lub odpowiada za treść informacji;

- 3) dołączenia do informacji danych określających tożsamość osoby, która wprowadziła informację do Biuletynu Informacji Publicznej;
- 4) oznaczenia czasu wytworzenia informacji i czasu jej udostępnienia;
- 5) zabezpieczenia możliwości identyfikacji czasu rzeczywistego udostępnienia informacji.

Art. 12. 1. Minister właściwy do spraw informatyzacji tworzy stronę główną BIP:

- 1) zawierającą wykaz podmiotów, o których mowa w art. 6 ust. 1 i 2, wraz z odnośnikami umożliwiającymi połączenie z ich stronami;
- 2) zapewniającą dostęp do informacji publicznej oraz możliwość jej przeszukiwania w systemie, o którym mowa w ust. 5;
- 3) zapewniającą dostęp do centralnego repozytorium.

2. Podmioty, o których mowa w art. 6 ust. 2 i 3, przez zastosowanie systemu, o którym mowa w ust. 5, albo innego systemu teleinformatycznego, tworzą własne strony Biuletynu Informacji Publicznej, na których udostępniają informacje podlegające udostępnieniu w tej drodze.

3. Podmioty, o których mowa w art. 6 ust. 2 i 3, są obowiązane przekazać ministrowi właściwemu do spraw informatyzacji informacje niezbędne do zamieszczenia na stronie, o której mowa w ust. 1.

4. Minister właściwy do spraw informatyzacji:

- 1) gromadzi i udostępnia adresy wskazujące strony Biuletynu Informacji Publicznej tworzone przez podmioty, o których mowa w art. 6 ust. 2 i 3;
- 2) gromadzi i udostępnia dane o liczbie pobrań stron, o których mowa w pkt 1;
- 3) nieodpłatnie udostępnia system, o którym mowa w ust. 5.

5. Scentralizowany System Dostępu do Informacji Publicznej stanowi system teleinformatyczny, który umożliwia tworzenie stron Biuletynu Informacji Publicznej, o których mowa w ust. 2, oraz przetwarzanie informacji publicznych, w tym ich przeszukiwanie według kryteriów przedmiotowych i podmiotowych.

6. Minister właściwy do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe wymagania dotyczące układu ujednoliconego systemu stron BIP, w szczególności:
 - a) strukturę strony głównej, o której mowa w ust. 1,
 - b) standardy struktury stron, o których mowa w ust. 2,
- 2) zakres i tryb przekazywania informacji, o których mowa w ust. 3,
- 3) wymagania dotyczące zabezpieczania treści informacji publicznych udostępnianych w BIP
 - mając na względzie sprawność i jednolitość działania systemu stron BIP, a także uwzględniając konieczność równego traktowania rozwiązań informatycznych oraz potrzebę umożliwienia realizacji prawa do stosowania przez podmioty obowiązane do przekazywania informacji oprogramowania bez konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów z tytułu opłat licencyjnych.

Art. 13. 1. Informacje publiczne o szczególnym znaczeniu dla rozwoju innowacyjności w państwie i rozwoju społeczeństwa informacyjnego, które ze względu na sposób przechowywania i udostępniania pozwalają na ich ponowne wykorzystywanie w rozumieniu przepisów ustawy z

dnia 25 lutego 2016 r. o ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz. U. poz. 352), w sposób użyteczny i efektywny, stanowią zbiór, zwany dalej "zasobem informacyjnym", i są udostępniane w centralnym repozytorium.

2. Do przekazania, w celu udostępnienia w centralnym repozytorium, posiadanych zasobów informacyjnych oraz metadanych opisujących ich strukturę są obowiązane:

- 1) organy administracji rządowej;
- 2) fundusze celowe;
- 3) Zakład Ubezpieczeń Społecznych;
- 4) Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego;
- 5) Narodowy Fundusz Zdrowia;
- 6) państwowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyjątkiem uczelni, Polskiej Akademii Nauk oraz jednostek naukowych w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. z 2014 r. poz. 1620, z 2015 r. poz. 249 i 1268 oraz z 2016 r. poz. 1020 i 1311) innych niż państwowe instytuty badawcze.

3. Obowiązek, o którym mowa w ust. 2, może zostać spełniony poprzez przekazanie:

- 1) zasobu informacyjnego oraz metadanych, o których mowa w ust. 2;
- 2) metadanych, o których mowa w ust. 2, w przypadku gdy zasób informacyjny jest przez podmiot udostępniany w repozytorium powszechnie dostępnym w sieci teleinformatycznej innym niż centralne repozytorium.

4. Podmioty wskazane w przepisach wydanych na podstawie ust. 6 są obowiązane do dostosowania:

- 1) formatów danych oraz protokołów komunikacyjnych i szyfrujących, umożliwiających odczyt maszynowy do zasad określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 18 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 1114 oraz z 2016 r. poz. 352 i 1579);
- 2) metadanych, o których mowa w ust. 2, do zestawu elementów metadanych, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie ust. 6 i art. 14 ust. 6.

5. Podmioty wskazane w przepisach wydanych na podstawie ust. 6 są obowiązane do systematycznego weryfikowania i aktualizowania zasobów informacyjnych oraz metadanych udostępnionych w centralnym repozytorium.

6. Minister właściwy do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, odrębnie dla poszczególnych podmiotów, o których mowa w ust. 2:

- 1) sposób przekazania, o którym mowa w ust. 2, mając na względzie posiadaną przez ten podmiot infrastrukturę teleinformatyczną umożliwiającą gromadzenie w niej informacji publicznych oraz ich udostępnianie, a także możliwości techniczne przechowywania tych informacji w centralnym repozytorium;
- 2) zakres zasobu informacyjnego, mając na względzie szczególne znaczenie określonych informacji publicznych dla rozwoju innowacyjności i społeczeństwa informacyjnego;
- 3) harmonogram przekazania zasobu informacyjnego oraz metadanych, o których mowa w ust. 2, oraz ich aktualizowania mając na względzie konieczność zagwarantowania aktualności informacji.

7. Minister właściwy do spraw informatyzacji w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 6, może określić dodatkowe wymagania techniczne opracowania zasobu informacyjnego oraz dodatkowy zestaw elementów metadanych, innych niż określone w przepisach wydanych na podstawie art. 14 ust. 6, mając na względzie:

- 1) ułatwienie wyszukiwania zasobu informacyjnego w sposób określony w art. 14 ust. 2;
- 2) kontrolę zasobu informacyjnego oraz jego długotrwałe przechowywanie i zarządzanie nim;
- 3) możliwość jak najszerszego ponownego wykorzystywania informacji publicznych i ich maszynowego odczytu.

Art. 14. 1. Minister właściwy do spraw informatyzacji prowadzi centralne repozytorium, powszechnie dostępne w sieci teleinformatycznej.

2. Centralne repozytorium zapewnia przeszukiwanie zasobów informacyjnych w szczególności według:

- 1) kryterium przedmiotowego;
- 2) kryterium podmiotowego;
- 3) elementów metadanych, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie ust. 6 i art. 13 ust. 6.

3. Minister właściwy do spraw informatyzacji może zlecić wyspecjalizowanym podmiotom czynności związane z prowadzeniem centralnego repozytorium, pod warunkiem zapewnienia:

- 1) przez te podmioty:
 - a) rozliczalności i niezawodności jego prowadzenia,
 - b) integralności, rozliczalności, dostępności, autentyczności i niezaprzeczalności zasobów informacyjnych w nim udostępnianych;
- 2) możliwości przeprowadzenia przez tego ministra kontroli spełnienia warunków, o których mowa w pkt 1.

4. Minister właściwy do spraw informatyzacji weryfikuje przekazywane zasoby informacyjne oraz metadane, o których mowa w art. 13 ust. 2, pod względem spełnienia wymogów, o których mowa w art. 13 ust. 4, oraz wymogów określonych w przepisach wydanych na podstawie ust. 6 i art. 13 ust. 6.

5. W przypadku gdy zasób informacyjny lub metadane, o których mowa w art. 13 ust. 2, nie spełniają wymogów, o których mowa w ust. 4, minister właściwy do spraw informatyzacji wzywa podmiot, który je przekazał do ich niezwłocznego dostosowania do tych wymogów.

6. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób weryfikacji, o której mowa w ust. 4,
 - 2) sposób przetwarzania i udostępniania w centralnym repozytorium zasobów informacyjnych i metadanych, o których mowa w art. 13 ust. 2,
 - 3) standardy techniczne prowadzenia centralnego repozytorium,
 - 4) minimalny zestaw elementów metadanych, o których mowa w art. 13 ust. 2
— uwzględniając zasadę neutralności technologicznej, konieczność zapewnienia przeszukiwalności, dostępności informacji jak najszerszej grupie użytkowników, możliwość zastosowania automatyzacji procesów oraz potrzebę zapewnienia ich użyteczności i efektywności.
-

Art. 15. 1. W centralnym repozytorium mogą być udostępniane zasoby informacyjne oraz metadane inne niż wskazane w przepisach wydanych na podstawie art. 13 ust. 6 lub 7, przez podmioty określone w art. 14.

2. Zasoby informacyjne oraz metadane udostępnione w centralnym repozytorium na podstawie ust. 1 są systematycznie weryfikowane i aktualizowane przez podmioty je udostępniające.

3. Do podmiotów oraz zasobów informacyjnych określonych w ust. 1 stosuje się odpowiednio przepisy wydane na podstawie art. 14 ust. 6.

4. Minister właściwy do spraw informatyzacji może usunąć z centralnego repozytorium zasoby informacyjne, które nie mają szczególnego znaczenia dla rozwoju innowacyjności w państwie i rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

Art. 16. 1. Informacja publiczna, która nie została udostępniona w BIP lub centralnym repozytorium, jest udostępniana na wniosek.

2. Informacja publiczna, która może być niezwłocznie udostępniona, jest udostępniana w formie ustnej lub pisemnej bez pisemnego wniosku.

3. Informacja publiczna może być udostępniana:

- 1) w drodze wyłożenia lub wywieszenia w miejscach ogólnie dostępnych;
- 2) przez zainstalowane w miejscach, o których mowa w pkt 1, urządzenia umożliwiające zapoznanie się z tą informacją.

Art. 17. 1. Informacje publiczne udostępniane w sposób, o którym mowa w art. 16, są oznaczane:

- 1) danymi określającymi podmiot udostępniający informację;
- 2) danymi określającymi tożsamość osoby, która wytworzyła informację lub odpowiada za treść informacji;
- 3) danymi określającymi tożsamość osoby, która udostępniła informację;
- 4) datą udostępnienia.

2. Podmiot udostępniający informację publiczną jest obowiązany zapewnić możliwość:

- 1) kopiowania informacji publicznej albo jej wydruk lub
- 2) przesłania informacji publicznej albo przeniesienia jej na odpowiedni, powszechnie stosowany informatyczny nośnik danych.

Art. 18. 1. Udostępnianie informacji publicznej na wniosek następuje bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku, z zastrzeżeniem ust. 2 i art. 20 ust. 2.

2. Jeżeli informacja publiczna nie może być udostępniona w terminie określonym w ust. 1, podmiot obowiązany do jej udostępnienia powiadamia w tym terminie o powodach opóźnienia oraz o terminie, w jakim udostępni informację, nie dłuższym jednak niż 30 dni od dnia złożenia wniosku.

Art. 19. 1. Udostępnianie informacji publicznej na wniosek następuje w sposób i w formie zgodnych z wnioskiem, chyba że środki techniczne, którymi dysponuje podmiot obowiązany do

udostępnienia, nie umożliwiają udostępnienia informacji w sposób i w formie określonych we wniosku.

2. Jeżeli informacja publiczna nie może być udostępniona w sposób lub w formie określonych we wniosku, podmiot obowiązany do udostępnienia powiadamia pisemnie lub w inny sposób wskazany przez wnioskodawcę o przyczynach braku możliwości udostępnienia informacji zgodnie z wnioskiem i wskazuje, w jaki sposób lub w jakiej formie informacja może być udostępniona niezwłocznie.

3. W przypadku określonym w ust. 2, jeżeli w terminie 14 dni od powiadomienia wnioskodawca nie złoży wniosku o udostępnienie informacji w sposób lub w formie wskazanych w powiadomieniu, postępowanie o udostępnienie informacji umarza się.

Art. 20. 1. Jeżeli w wyniku udostępnienia informacji publicznej na wniosek, o którym mowa w art. 16 ust. 1, podmiot obowiązany do udostępnienia ma ponieść dodatkowe koszty związane ze wskazanym we wniosku sposobem udostępnienia lub koniecznością przekształcenia informacji w sposób lub formę wskazaną we wniosku, podmiot ten może pobrać od wnioskodawcy opłatę w wysokości odpowiadającej tym kosztom.

2. Podmiot, o którym mowa w ust. 1, w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku, zawiadamia wnioskodawcę o wysokości opłaty.

3. Udostępnienie informacji zgodnie z wnioskiem następuje po upływie 14 dni od dnia uiszczenia opłaty przez wnioskodawcę, chyba że wnioskodawca w tym terminie:

- 1) nie uiszcza opłaty, o której mowa w ust. 1, o wysokości której został zawiadomiony przez podmiot obowiązany do udostępnienia;
- 2) dokona zmiany wniosku w zakresie sposobu lub formy udostępnienia informacji;
- 3) wycofa wniosek.

Art. 21. 1. Odmowa udostępnienia informacji publicznej albo umorzenie postępowania o udostępnienie informacji w przypadku określonym w art. 19 ust. 3 przez organ władzy publicznej następują w drodze decyzji.

2. W przypadku gdy wnioskodawca w sposób uporczywy składa wnioski, o których mowa w art. 16 ust. 1, których realizacja ze względu na ilość lub zakres udostępnianej informacji znacząco utrudniałaby działalność podmiotu obowiązanego do udzielenia informacji publicznej, podmiot ten może odmówić udostępnienia informacji publicznej.

3. Do decyzji, o których mowa w ust. 1 lub 2, stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, z tym że:

- 1) odwołanie od decyzji rozpoznaje się w terminie 14 dni;
- 2) uzasadnienie decyzji o odmowie udostępnienia informacji zawiera także oznaczenie podmiotów, ze względu na których dobra, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 2 i 3, wydano decyzję o odmowie udostępnienia informacji.

Art. 22. 1. Do rozstrzygnięć podmiotów obowiązanych do udostępnienia informacji, niebędących organami władzy publicznej, o odmowie udostępnienia informacji oraz o umorzeniu postępowania o udostępnienie informacji przepisy art. 21 stosuje się odpowiednio.

2. Wnioskodawca może wystąpić do podmiotu, o którym mowa w ust. 1, o ponowne rozpatrzenie sprawy. Do wniosku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące odwołania.

Art. 23. 1. Jawne i dostępne są posiedzenia pochodzących z powszechnych wyborów kolegialnych organów:

- 1) władzy publicznej;
- 2) jednostek pomocniczych jednostek samorządu terytorialnego.

2. Posiedzenia kolegialnych organów pomocniczych organów, o których mowa w ust. 1, są jawne i dostępne.

3. Organy, o których mowa w ust. 1 i 2, są obowiązane zapewnić lokalowe lub techniczne środki umożliwiające wykonywanie prawa, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3. W miarę potrzeby zapewnia się transmisję audiowizualną lub teleinformatyczną z posiedzeń organów, o których mowa w ust. 1 i 2.

4. Ograniczenie dostępu do posiedzeń organów, o których mowa w ust. 1 i 2, z przyczyn lokalowych lub technicznych nie może prowadzić do nieuzasadnionego zapewnienia dostępu tylko wybranym podmiotom.

5. Organy, o których mowa w ust. 1 i 2, sporządzają i udostępniają protokoły lub stenogramy swoich obrad, chyba że sporządzą i udostępnią materiały audiowizualne lub teleinformatyczne rejestrujące w pełni te obrady.

6. Organy, o których mowa w ust. 1 i 2 utrwalają przebieg swoich obrad za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk.

Art. 24. Do skarg rozpatrywanych w postępowaniach o udostępnienie informacji publicznej stosuje się przepisy ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2016 r. poz. 718, 846 i 996), z tym że:

- 1) przekazanie akt i odpowiedzi na skargę następuje w terminie 15 dni od dnia otrzymania skargi;
- 2) skargę rozpatruje się w terminie 30 dni od dnia otrzymania akt wraz z odpowiedzią na skargę.

Rozdział 4

Zasady jawności w procesie stanowienia prawa

Art. 25 1. Rada Ministrów, Prezes Rady Ministrów, ministrowie, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu i organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego prowadzą odrębne wykazy prac legislacyjnych, zwane dalej „wykazami”, przy czym:

- 1) wykaz prac legislacyjnych Rady Ministrów obejmuje:
 - a) projekty założeń projektów ustaw;
 - b) projekty ustaw;
 - c) projekty rozporządzeń Rady Ministrów;
- 2) wykaz prac legislacyjnych Marszałka Sejmu oraz Marszałka Senatu obejmuje:
 - a) projekty założeń projektów ustaw;
 - b) projekty ustaw;

- 3) wykazy prac legislacyjnych Prezesa Rady Ministrów i ministrów obejmują odpowiednio projekty rozporządzeń Prezesa Rady Ministrów i ministrów;
 - 4) wykaz prac legislacyjnych organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego obejmuje projekty uchwał.
2. Wykazy zawierają w szczególności:
- 1) zwięzłą informację o przyczynach i potrzebie wprowadzenia rozwiązań, które planuje się zawrzeć w projekcie;
 - 2) wskazanie istoty rozwiązań, które planuje się zawrzeć w projekcie;
 - 3) planowany termin wydania;
 - 4) imię i nazwisko oraz stanowisko lub funkcję osoby odpowiedzialnej za opracowanie projektu;
 - 5) informację o rezygnacji z prac nad projektem, z uwzględnieniem przyczyny tej rezygnacji;
 - 6) zgłoszone poprawki do projektów.
3. Wykaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, zawiera również:
- 1) wskazanie organu odpowiedzialnego za opracowanie projektu;
 - 2) wskazanie organu odpowiedzialnego za przedłożenie projektu Radzie Ministrów;
4. Wykazy podlegają udostępnieniu w BIP organu prowadzącego dany wykaz.

Art. 26. 1. Rada Ministrów lub jej organ pomocniczy może określić termin planowanego przyjęcia przez Radę Ministrów projektu objętego wykazem.

2. Rada Ministrów przedstawia Sejmowi, raz na 6 miesięcy roku kalendarzowego, wykaz w zakresie projektów ustaw, co do których określono planowany termin ich przyjęcia przez Radę Ministrów.

Art. 27. 1. Właściwy organ prowadzący uzgodnienia projektu założeń projektu ustawy, projektu ustawy, projektu rozporządzenia lub projektu uchwały organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego, biorąc pod uwagę treść projektu, a także uwzględniając inne okoliczności, w tym znaczenie projektu oraz przewidywane skutki społeczno-gospodarcze, stopień jego złożoności oraz jego pilność, przedstawia projekt do konsultacji publicznych, w tym może skierować projekt do organizacji społecznych lub innych zainteresowanych podmiotów albo instytucji w celu przedstawienia ich stanowiska, określając jednocześnie termin do zajęcia stanowiska.

2. Organ właściwy do wydania aktu prawa miejscowego może skierować do konsultacji publicznych projekt takiego aktu mając na względzie okoliczności określone w ust. 1.

3. Rada Ministrów może określić wytyczne w zakresie prowadzenia konsultacji publicznych.

Art. 28. 1. W BIP Rządowego Centrum Legislacji udostępnia się:

- 1) projekty założeń projektów ustaw, projekty ustaw oraz projekty rozporządzeń — z chwilą przekazania tych projektów do uzgodnień z członkami Rady Ministrów;
- 2) dokumenty urzędowe dotyczące prac nad projektami, o których mowa w pkt 1.

2. W BIP organu prowadzącego prace nad projektami wymienionymi w ust. 1 pkt 1 mogą być również udostępniane projekty i dokumenty, o których mowa w ust. 1, lub odnośniki do właściwych stron BIP Rządowego Centrum Legislacji.

3. Organ właściwy do wydania aktów prawa miejscowego udostępnia w BIP projekty tych aktów.

Rozdział 5

Zasady i tryb prowadzenia lobbingu w pracach nad projektami aktów normatywnych i dokumentów rządowych

Art. 29. 1. Lobbing, w tym lobbing zawodowy, jeżeli dotyczy prac nad projektem założeń projektu ustawy, projektem ustawy, projektem rozporządzenia lub projektem innego dokumentu rządowego w szczególności strategii, programu, sprawozdania, informacji, stanowiska Rządu do pozarządowego projektu ustawy lub innego stanowiska, przewidzianego w obowiązujących przepisach, zleconego przez Radę Ministrów lub Prezesa Rady Ministrów albo przygotowywanego za jego zgodą w celu przedstawienia Radzie Ministrów, wymaga zgłoszenia, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. W przypadku prac nad projektem uchwały organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego zgłoszenia dokonuje się jeżeli zainteresowanie pracami nad projektem dotyczy lobbingu zawodowego.

3. Zgłoszenie wnosi się na urzędowym formularzu odpowiednio do:

- 1) organu odpowiedzialnego za przedłożenie Radzie Ministrów projektu założeń projektu ustawy, projektu ustawy, projektu rozporządzenia lub projektu innego dokumentu rządowego;
- 2) przewodniczącego komisji sejmowej lub senackiej rozpatrującej projekt ustawy;
- 3) właściwego organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego.

4. Zgłoszenie podlega udostępnieniu w BIP właściwego organu prowadzącego prace nad projektem, z wyjątkiem adresów osób fizycznych, jako dokument dotyczący prac nad projektem, o którym mowa w ust. 1.

5. W zgłoszeniu podaje się:

- 1) oznaczenie podmiotu zaangażowanego lub lobbysty zawodowego zainteresowanego pracami nad projektem, o którym mowa w ust. 1:
 - a) nazwę albo imię i nazwisko,
 - b) adres siedziby albo adres zamieszkania,
 - c) adres do korespondencji i adres e-mail;
- 2) imiona i nazwiska oraz adresy do korespondencji osób uprawnionych do reprezentowania podmiotu, o którym mowa w pkt 1;
- 3) interes, który podmiot zaangażowany lub lobbysta zawodowy przedstawia w odniesieniu do danej regulacji, oraz propozycje rozwiązań, o których uwzględnienie w projekcie będzie zabiegać;
- 4) imię i nazwisko oraz podpis osoby składającej zgłoszenie oraz datę zgłoszenia.

6. Do zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1:

- 1) podmiot zaangażowany zainteresowany pracami nad projektem, w przypadku gdy działa on w formie stowarzyszenia, fundacji, organizacji pracodawców lub innej organizacji społecznej lub zawodowej, w tym organizacji pożytku publicznego załącza zestawienie podmiotów finansujących działalność statutową podmiotu zaangażowanego pracami nad projektem, o którym mowa w ust. 1, zawierające nazwę (firmę) podmiotu finansującego i jego numer NIP lub imię i nazwisko osoby fizycznej, jeżeli nie prowadzi ona działalności gospodarczej;
- 2) osoba fizyczna działająca w imieniu własnym i nie jest lobbystą zawodowym lub pełnomocnikiem lobbysty zawodowego załącza zestawienie źródeł dochodów z określeniem podmiotów finansujących za okres dwóch lat poprzedzających zgłoszenie;
- 3) lobbysta zawodowy będący osobą fizyczną lub pełnomocnik lobbysty zawodowego załącza oświadczenie wskazujące oznaczenia podmiotów, których interes reprezentuje w pracach nad określonym projektem jako lobbysta zawodowy oraz zaświadczenie o wpisie do rejestru lobbystów zawodowych;
- 4) przedstawiciel niebędący podmiotem zaangażowanym reprezentujący przedsiębiorcę zainteresowanego pracami nad projektem i przedsiębiorca ten nie jest lobbystą zawodowym załącza pełnomocnictwo.

7. W zestawieniu, o którym mowa w ust. 6 pkt 1, uwzględnia się podmiot finansujący, którego kwota wpłat dokonanych w ciągu roku na rzecz finansowania działalności statutowej podmiotu zaangażowanego zainteresowanego pracami nad projektem przekracza wartość minimalnego wynagrodzenia za pracę, o którym mowa w ustawie z dnia 22 lipca 2016 r. o zmianie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 1265, z późn. zm.) w okresie 12 miesięcy poprzedzających zgłoszenie.

8. Zestawienia, o których mowa w ust. 6 pkt 1 i 2 oraz oświadczenie, o którym mowa w ust. 6 pkt 3, składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Składający zestawienie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: "Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.". Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.

9. Podmiot zaangażowany lub lobbysta zawodowy, który zgłosił zainteresowanie pracami nad projektem o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany zgłosić zmiany danych podlegających zgłoszeniu w terminie 7 dni od dnia ich wystąpienia odpowiednio:

- 1) organowi odpowiedzialnemu za przedłożenie Radzie Ministrów projektu założeń projektu ustawy, projektu ustawy, projektu rozporządzenia [lub projektu innego dokumentu rządowego];
- 2) przewodniczącemu komisji sejmowej lub senackiej rozpatrującej projekt ustawy];
- 3) właściwemu organowi stanowiącemu jednostki samorządu terytorialnego.

10. Zgłoszenie zainteresowania pracami nad projektem wyrażone bez zachowania formy lub trybu przewidzianych w ust. 2-9 albo nie zawierające wszystkich elementów treści nie podlega rozpatrzeniu, a podmiot zaangażowany lub lobbysta zawodowy nie może przedstawiać organowi w trakcie prac nad projektem stanowisk i opinii w zakresie określonym w ust. 5 pkt 3.

11. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór urzędowego formularza zgłoszenia zainteresowania pracami nad projektem o którym mowa w ust. 1;
- 2) wzory zestawień, o których mowa w ust. 6 pkt 1 i 2 oraz oświadczenia, o którym mowa w ust. 6 pkt 3
- uwzględniając potrzebę sprawnego rozpatrywania zgłoszeń oraz przejrzystość wzorów zestawień i oświadczenia.

Art. 30. Zgłoszenia, o którym mowa w art. 29 ust. 1 nie składa się, jeżeli właściwy organ prowadzący uzgodnienia projektu przedstawił projekt do konsultacji publicznych, o których mowa w art. 27.

Art. 31. 1. Podmiot odpowiedzialny za opracowanie projektu może przeprowadzić wysłuchanie publiczne dotyczące tego projektu.

2. Informacja o terminie i miejscu wysłuchania publicznego dotyczącego projektu podlega udostępnieniu w BIP co najmniej na 7 dni przed dniem wysłuchania publicznego.

3. Jeżeli ze względów lokalowych lub technicznych, w szczególności ze względu na liczbę osób chętnych do wzięcia udziału w wysłuchaniu publicznym, nie jest możliwe zorganizowanie wysłuchania publicznego dotyczącego projektu rozporządzenia, podmiot uprawniony do jego organizacji może:

- 1) zmienić termin lub miejsce wysłuchania publicznego, podając w BIP przyczyny tej zmiany oraz nowy termin lub miejsce wysłuchania publicznego;
- 2) odwołać wysłuchanie publiczne, podając w BIP przyczyny odwołania.

4. Podmiot organizujący wysłuchanie publiczne w szczególności:

- 1) kieruje przebiegiem wysłuchania publicznego;
- 2) zapewnia niezakłócony przebieg wysłuchania publicznego;
- 3) udziela głosu uczestnikom wysłuchania publicznego.

5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb przeprowadzania wysłuchania publicznego dotyczącego projektów,
- 2) sposób dokumentowania przebiegu wysłuchania publicznego, o którym mowa w pkt 1 — mając na uwadze zapewnienie identyfikacji osób uczestniczących w wysłuchaniu publicznym, swobody prezentacji racji i argumentów uczestników wysłuchania publicznego oraz sprawnego przebiegu wysłuchania.

Rozdział 6

Zasady wykonywania i kontroli lobbingu zawodowego

Art. 32. 1. Lobbing zawodowy może być wykonywany przez przedsiębiorcę albo przez osobę fizyczną niebędącą przedsiębiorcą na podstawie umowy cywilnoprawnej, po uzyskaniu wpisu do rejestru lobbystów zawodowych.

2. Umowa, o której mowa w ust. 1, wymaga dla swojej ważności zachowania formy pisemnej lub elektronicznej.

Art. 33. 1. Rejestr lobbystów zawodowych, zwany dalej „rejestrem” prowadzi minister właściwy do spraw administracji publicznej.

2. Rejestr prowadzi się w formie elektronicznej w postaci bazy danych.

3. Rejestr zawiera następujące dane:

- 1) oznaczenie akt rejestrowych;
- 2) firmę i adres siedziby przedsiębiorcy wykonującego lobbing zawodowy albo imię, nazwisko, adres zamieszkania i numer PESEL, jeżeli go posiada, osoby fizycznej niebędącej przedsiębiorcą wykonującej lobbing zawodowy;
- 3) w przypadku przedsiębiorców wykonujących lobbing zawodowy - numer w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, albo numer w ewidencji działalności gospodarczej, o ile taki numer posiadają, oraz numer identyfikacji podatkowej (NIP);
- 4) datę wpisu do rejestru;
- 5) informacje, o których mowa w art. 36 ust. 4;
- 6) informacje o zmianach danych w rejestrze oraz daty wprowadzenia zmian w rejestrze;
- 7) datę i podstawę wykreślenia z rejestru.

4. Rejestr jest jawny.

5. Informacje zawarte w rejestrze podlegają udostępnieniu w BIP organu prowadzącego rejestr, z wyjątkiem adresów zamieszkania osób fizycznych.

Art. 34 1. Wpis do rejestru jest dokonywany na podstawie zgłoszenia.

2. Wpis do rejestru jest odpłatny. Opłatę za wpis do rejestru uiszcza się, dokonując zgłoszenia.

3. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, wnosi się na urzędowym formularzu i podaje się w nim dane określone w art. 33 ust. 3 pkt 2 i 3.

4. Do zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, załącza się:

- 1) dowód wniesienia opłaty za dokonanie wpisu do rejestru lub jego kopię;
- 2) kopie stron dokumentu potwierdzającego tożsamość - w przypadku osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami, wykonujących lobbing zawodowy.

5. W przypadku stwierdzenia w zgłoszeniu, o którym mowa w ust. 1, braków formalnych, organ prowadzący rejestr wzywa podmiot dokonujący zgłoszenia do usunięcia braków.

6. W przypadku oczywistej bezzasadności zgłoszenia lub nieusunięcia, w terminie 7 dni, pomimo wezwania organu prowadzącego rejestr, braków formalnych zgłoszenia, organ prowadzący rejestr odmawia dokonania wpisu do rejestru. Odmowa dokonania wpisu następuje w drodze decyzji administracyjnej.

7. Podmioty wpisane do rejestru mają obowiązek zgłosić organowi prowadzącemu rejestr zmiany danych podlegających wpisowi do rejestru w terminie 7 dni od dnia ich wystąpienia. Zgłoszenie zmiany danych w rejestrze nie podlega opłacie.

8. Organ prowadzący rejestr wydaje na żądanie podmiotu wpisanego do rejestru zaświadczenie o wpisie do rejestru.

9. Minister właściwy do spraw administracji publicznej określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób i tryb zgłaszania i dokonywania wpisów w rejestrze i ich aktualizacji, w tym wzór formularza zgłoszenia,
- 2) wzór zaświadczenia o wpisie do rejestru,
- 3) wysokość opłaty za wpis do rejestru, ustalonej na poziomie niestanowiącym ograniczenia w zgłaszaniu zawodowej działalności lobbingowej do rejestru przy czym wysokość opłaty nie może przekroczyć 1000 zł
- kierując się potrzebą sprawności załatwiania dokonywanych zgłoszeń.

Art. 35. 1. Organ prowadzący rejestr wykreśla z rejestru przedsiębiorcę albo osobę fizyczną:

- 1) których dotyczy prawomocne orzeczenie zakazujące wykonywania lobbingu zawodowego, wydane na podstawie art. 41 Kodeksu karnego lub art. 9 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. Nr 197, poz. 1661, z późn. zm.);
- 2) na wniosek tego przedsiębiorcy albo tej osoby fizycznej.

2. Wykreślenie z rejestru następuje w drodze decyzji administracyjnej.

Art. 36. 1. Lobbysta zawodowy, po dokonaniu zgłoszenia, o którym mowa w art. 29 ma prawo:

- 1) uzyskiwać wszelkie informacje dotyczące procesu legislacyjnego w stosunku do którego wniósł zgłoszenie;
- 2) przedstawiać stanowiska, opinie, propozycje rozwiązań.

2. Lobbysta zawodowy jest obowiązany doręczyć organowi władzy publicznej lub pracownikowi urzędu obsługującego organ władzy publicznej, przed którym występuje, zaświadczenie o wpisie do rejestru, o którym mowa w art. 34.

3. W przypadku stwierdzenia, że czynności wchodzące w zakres lobbingu zawodowego są wykonywane przez podmiot niewpisany do rejestru, właściwy organ władzy publicznej:

- 1) podejmuje działania mające na celu uniemożliwienie wykonywania czynności przez podmiot niewpisany do rejestru;
- 2) niezwłocznie informuje o tym na piśmie Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego.

4. Lobbysta zawodowy jest obowiązany zgłaszać do rejestru na bieżąco, jednak nie później niż terminie 30 dni od zaistnienia zdarzenia informacje zawierające:

- 1) wskazanie podmiotów, w których wykonuje lobbing;
- 2) wskazanie podmiotów, w których interesie wykonuje lobbing;
- 3) określenie form lobbingu, wraz ze wskazaniem, czy polega on na wspieraniu określonych projektów, czy też na występowaniu przeciwko tym projektom.

5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób postępowania pracowników urzędu obsługującego organ władzy publicznej z podmiotem zaangażowanym lub lobbystą zawodowym, w tym sposób dokumentowania podejmowanych kontaktów, mając na uwadze umożliwienie reprezentowania interesów podmiotów, na rzecz których jest wykonywana

zawodowa działalność lobbingowa, minimalizację zakłócenia czynności urzędu, przy zachowaniu przejrzystości i zgodności z obowiązującym prawem postępowania pracowników urzędu oraz konieczność niezwłocznego uniemożliwienia wykonywania w urzędzie czynności zawodowej działalności lobbingowej przez podmiot niewpisany do rejestru.

6. Zasady wykonywania zawodowej działalności lobbingowej na terenie Sejmu i Senatu określają odpowiednio regulamin Sejmu i regulamin Senatu.

Art. 37. 1. Organy władzy publicznej są obowiązane niezwłocznie udostępniać w BIP informacje o działaniach podejmowanych wobec nich przez podmioty wykonujące zawodową działalność lobbingową. Informacja zawiera określenie podmiotu prowadzącego działania wraz ze wskazaniem oczekiwanego przez ten podmiot sposobu rozstrzygnięcia.

2. Kierownicy urzędów obsługujących organy władzy publicznej opracowują raz w roku, do końca lutego, zbiorczą informację o działaniach podejmowanych wobec tych organów w roku poprzednim przez podmioty wykonujące zawodową działalność lobbingową.

3. Informacja, o której mowa w ust. 2, zawiera:

- 1) określenie spraw lub projektów, w stosunku do których była podejmowany lobbing zawodowy;
- 2) wskazanie podmiotów, które wykonywały zawodową działalność lobbingową;
- 3) określenie form podjętej zawodowej działalności lobbingowej, wraz ze wskazaniem, czy polegała ona na wspieraniu określonych projektów, czy też na występowaniu przeciwko tym projektom;
- 4) określenie wpływu, jaki wywarł podmiot wykonujący zawodową działalność lobbingową w procesie stanowienia prawa w danej sprawie;
- 5) określenie przypadków wykonywania w urzędzie czynności zawodowej działalności lobbingowej przez podmiot niewpisany do rejestru wraz ze wskazaniem podmiotów wykonujących te czynności.

4. Informacja, o której mowa w ust. 2, podlega niezwłocznie udostępnieniu w BIP.

Rozdział 7

Środki unikania konfliktu interesów przez osoby pełniące funkcje publiczne

Art. 38. 1. Osoba pełniąca funkcję publiczną, w czasie pełnienia tej funkcji, oraz, w przypadkach określonych w ustawie, po ustaniu pełnienia tej funkcji, jest obowiązana unikać konfliktu interesów polegającego na wykonywaniu zajęć, które mogłyby wywołać podejrzenie o stronniczość lub występowanie w interesie podmiotu, w którym nie pełni funkcji publicznej.

2. Kierownik jednostki organizacyjnej może określić zajęcia, których wykonywanie przez osoby pełniące funkcje publiczne zatrudnione w tej jednostce organizacyjnej, z uwagi zakres obowiązków tych osób lub zakres zadań jednostki, oznacza powstanie konfliktu interesów.

Art. 39. Osoba pełniąca funkcje publiczne, określone w art. 40, nie może:

- 1) być członkiem organu:
 - a) zarządzającego lub kontrolnego spółki prawa handlowego,

- b) zarządzającego lub kontrolnego spółdzielni, z wyjątkiem rady nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej,
- c) zarządzającego stowarzyszenia lub fundacji posiadających możliwość prowadzenia bądź prowadzących działalność gospodarczą;
- 2) być zatrudniona lub wykonywać w spółce prawa handlowego lub na jej rzecz jakichkolwiek odpłatnych zajęć;
- 3) posiadać w spółce prawa handlowego więcej niż 10% akcji lub udziałów albo akcje lub udziały przedstawiające więcej niż 10% kapitału zakładowego - w każdej z tych spółek;
- 4) prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami w osobowej spółce prawa handlowego, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem lub pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności; nie dotyczy to działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, w formie i zakresie gospodarstwa rodzinnego.

Art. 40. Przepis art. 39 stosuje się w okresie zajmowania stanowiska lub pełnienia funkcji publicznej przez:

- 1) osobę zajmującą kierownicze stanowiska państwowe, wymienione w art. 2 ustawy z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe;
- 2) sędziego Trybunału Konstytucyjnego;
- 3) posła albo senatora;
- 4) osobę, zajmującą stanowisko :
 - a) dyrektora generalnego, dyrektora departamentu (jednostki równorzędnej) i jego zastępcy oraz naczelnika wydziału (jednostki równorzędnej) - w urzędach naczelnych i centralnych organów administracji rządowej oraz innych organów państwowych,
 - b) dyrektora generalnego urzędu wojewódzkiego, dyrektora wydziału, biura lub delegatury (jednostki równorzędnej) i jego zastępcy oraz głównego księgowego - w urzędach wojewódzkich,
 - c) kierownika urzędu oraz kierownika delegatury urzędu i ich zastępców - w urzędach terenowych organów niezespólonej administracji rządowej;
- 5) pracownika urzędu państwowego, albo członka korpusu służby cywilnej, zajmującego stanowiska równorzędne pod względem płacowym ze stanowiskami wymienionymi w pkt 4, w rozumieniu przepisów o wynagradzaniu pracowników urzędów państwowych albo członków korpusu służby cywilnej;
- 6) innego niż wymieniony w pkt 4 i 5 członka korpusu służby cywilnej zatrudnionego w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw finansów publicznych lub w jednostkach organizacyjnych Krajowej Administracji Skarbowej;
- 7) dyrektora generalnego Najwyższej Izby Kontroli oraz pracownika Najwyższej Izby Kontroli nadzorującego lub wykonującego czynności kontrolne;
- 8) radcę Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej referendarza zatrudnionego w Urzędzie Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz pracownika zatrudnionego w Urzędzie Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej do wykonywania zadań, o których mowa w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 2261);

- 9) Przewodniczącego, Zastępcę Przewodniczącego oraz członków Komisji Nadzoru Finansowego;
- 10) pracownika regionalnej izby obrachunkowej zajmującego stanowiska: prezesa, członka kolegium, naczelnika wydziału oraz inspektora do spraw kontroli;
- 11) pracownika samorządowego kolegium odwoławczego zajmującego stanowiska: przewodniczącego, jego zastępcy oraz etatowego członka kolegium;
- 12) wójta (burmistrza, prezydenta miasta), zastępcę wójta (burmistrza, prezydenta miasta), skarbnika gminy, sekretarza gminy, kierownika jednostki organizacyjnej gminy, osobę zarządzającą i członka organu zarządzającego gminą osobą prawną oraz inną osobę wydającą decyzje administracyjne w imieniu wójta (burmistrza, prezydenta miasta);
- 13) członka zarządu powiatu, skarbnika powiatu, sekretarza powiatu, kierownika jednostki organizacyjnej powiatu, osobę zarządzającą i członka organu zarządzającego powiatową osobą prawną oraz inną osobę wydającą decyzje administracyjne w imieniu starosty;
- 14) członka zarządu województwa, skarbnika województwa, sekretarza województwa, kierownika wojewódzkiej samorządowej jednostki organizacyjnej, osobę zarządzającą i członka organu zarządzającego wojewódzką osobą prawną oraz inną osobę wydającą decyzje administracyjne w imieniu marszałka województwa;
- 15) kierownika komórki organizacyjnej urzędu obsługującego organ samorządu terytorialnego;
- 16) osobę zajmującą w banku państwowym stanowisko: prezesa, wiceprezesa, członka zarządu lub skarbnika;
- 17) osobę zajmującą w przedsiębiorstwie państwowym stanowisko: dyrektora przedsiębiorstwa, jego zastępcy oraz głównego księgowego;
- 18) osobę pełniącą w spółce zobowiązanej funkcje: prezesa, wiceprezesa lub członka zarządu, chyba, że pełni funkcje w organach spółki nie pobierając wynagrodzenia;
- 19) osobę zajmującą w agencji państwowej stanowisko: prezesa, wiceprezesa, dyrektora zespołu, dyrektora oddziału terenowego i jego zastępcy - lub stanowisko równorzędne;
- 20) sędziego i prokuratora;
- 21) funkcjonariusza służb podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych, wewnętrznych, obrony narodowej i Ministrowi Sprawiedliwości, chyba że uzyskał zgodę przewidzianą odrębnymi przepisami;
- 22) funkcjonariusza służb specjalnych, chyba że uzyskał zgodę przewidzianą odrębnymi przepisami;
- 23) osobę wykonującą zawód egzaminatora w zakresie uprawnień do kierowania pojazdami;
- 24) państwowego inspektora sanitarnego.

Art. 41. 1. Osoba wymieniona w art. 40 pkt 4, 5 i 15 może pełnić funkcje wymienione w art. 39 pkt 1, jeżeli została zgłoszona do objęcia funkcji w spółce prawa handlowego przez Skarb Państwa, jednostkę samorządu terytorialnego, ich związki lub związek metropolitalny w ramach sprawowanego przez te podmioty nadzoru nad działalnością spółki, z tym, że jedna osoba nie może być zgłoszona do więcej niż dwóch spółek.

2. Osoba wymieniona w art. 40 pkt 16-18 może:

- 1) w ramach pełnienia swojej funkcji prowadzić działalność gospodarczą z zakresu zarządzania tą spółką;
- 2) nieodpłatnie pełnić funkcje w organie innej spółki dla której ta spółka jest spółką dominującą w rozumieniu art. 4 § 1 pkt 4 Kodeksu spółek handlowych.

Art. 42. 1. Osoba wymieniona w art. 40 1-2 i 4-24 nie może, przed upływem trzech lat od zaprzestania zajmowania stanowiska lub pełnienia funkcji, być zatrudniona lub wykonywać innych odpłatnych zajęć u przedsiębiorcy, jeżeli brała udział w wydaniu rozstrzygnięć dotyczących bezpośrednio tego przedsiębiorcy, wydawaniu wyroków, decyzji administracyjnych, jeżeli brała udział w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego, zawieraniu umów dotyczących robót, dostaw, usług lub innych umów cywilnoprawnych albo kierowała jednostką lub komórką organizacyjną, w której takie rozstrzygnięcie zapadło.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy decyzji administracyjnych w sprawie ustalenia wymiaru podatków i opłat lokalnych na podstawie odrębnych przepisów, z wyjątkiem decyzji dotyczących ulg i zwolnień w tych podatkach lub opłatach.

Art. 42a. 1. Radny gminy, radny powiatu, radny sejmiku województwa nie może:

- 1) wykonywać pracy w ramach stosunku pracy odpowiednio w urzędzie gminy, urzędzie powiatu lub w urzędzie marszałkowskim, w jednostce samorządu terytorialnego, w której uzyskał mandat;
- 2) wykonywać funkcji kierownika lub jego zastępcy w jednostce organizacyjnej gminy, powiatu lub województwa, w której uzyskał mandat.

2. Radny dzielnic, radny m. st. Warszawy, z uwzględnieniem ust. 1, nie może wykonywać pracy w ramach stosunku pracy w urzędzie żadnej z dzielnic m. st. Warszawy, oraz wykonywać funkcji kierownika lub jego zastępcy w jednostce organizacyjnej żadnej z dzielnic m. st. Warszawy.

3. Wójt, zarząd powiatu lub starosta zarząd województwa lub marszałek województwa nie może powierzyć odpowiednio radnemu gminy, radnemu powiatu, radnemu sejmiku województwa, w jednostce samorządu terytorialnego, w której uzyskał mandat, wykonywania pracy na podstawie umowy cywilnoprawnej.

Art. 42b. 1. Radny gminy, radny powiatu, radny sejmiku województwa nie może prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia odpowiednio gminy, powiatu lub województwa, w którym radny uzyskał mandat, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

2. Radni i ich małżonkowie oraz małżonkowie członków zarządu województwa, skarbników województwa, sekretarzy województwa, kierowników wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych oraz osób zarządzających i członków organów zarządzających wojewódzkimi osobami prawnymi nie mogą być członkami władz zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych ani pełnomocnikami spółek handlowych z udziałem wojewódzkich osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby.

3. Radni nie mogą posiadać pakietu większego niż 10% udziałów lub akcji w spółkach handlowych z udziałem wojewódzkich osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby. Udziały lub akcje przekraczające ten pakiet powinny być zbyte przez radnego przed pierwszą sesją sejmiku województwa, a w razie niezbycia ich nie uczestniczą one przez okres sprawowania mandatu i 2 lat po jego wygaśnięciu w wykonywaniu przysługujących im uprawnień (prawa głosu, prawa do dywidendy, prawa do podziału majątku, prawa poboru).

Art. 44. 1. W uzasadnionych przypadkach zgodę na zatrudnienie lub wykonywanie innych odpłatnych zajęć u przedsiębiorcy przed upływem okresu wskazanego w art. 42 ust. 1 może wyrazić Komisja do spraw Rozstrzygania Konfliktu Interesów powołana przez Prezesa Rady Ministrów, zwana dalej „Komisją”.

2. Komisja rozpatruje sprawy w składach trzyosobowych.

3. Do postępowania przed Komisją stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

4. Decyzje Komisji są podejmowane w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku o wyrażenie zgody, o której mowa w ust. 1, i są ostateczne.

5. Obsługę Komisji zapewnia Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.

6. Prezes Rady Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, organizację pracy i skład Komisji oraz zasady wynagradzania jej członków.

7. Do osób wymienionych w art. 45 ust. 3 przepisu ust. 1 nie stosuje się.

Art. 45. 1. Osoby wymienione w art. 40 obowiązane są do złożenia przełożonemu oświadczenia o działalności gospodarczej prowadzonej przez małżonka - przed powołaniem na stanowisko, a także o zamiarze podjęcia takiej działalności lub zmianie jej charakteru - w trakcie pełnienia funkcji.

2. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1 nie podlega udostępnieniu w BIP.

3. Komisja, na wniosek przełożonego lub osoby zainteresowanej, wydaje, w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku, opinię, czy działalność gospodarcza, o której mowa w ust. 1, może wywołać podejrzenie o stronnictwo lub interesowność osoby wymienionej w art. 1. Przepisy art. 44 ust. 2-5 stosuje się odpowiednio, z tym że opinię doręcza się w każdym przypadku przełożonemu.

4. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, sędzia Trybunału konstytucyjnego, Szef Kancelarii Prezydenta, Szef Kancelarii Sejmu, Szef Kancelarii Senatu, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Główny Inspektor Pracy, Prezes Polskiej Akademii Nauk, Kierownik Krajowego Biura Wyborczego oraz Rzecznik Ubezpieczonych składają oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i Prezes Trybunału Konstytucyjnego składają oświadczenie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

5. Do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, Prezesa Rady Ministrów, wicemarszałka Sejmu, wicemarszałka Senatu, wiceprezesa Rady Ministrów, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, wiceprezesa Najwyższej Izby Kontroli, Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, wiceprezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Narodowego Banku Polskiego, pierwszego zastępcy Prezesa Narodowego Banku Polskiego oraz wiceprezesa Narodowego Banku Polskiego - przepisu ust. 2 nie stosuje się.

Art. 46. 1. Tworzy się Rejestr Korzyści.

2. W Rejestrze Korzyści ujawniane są korzyści uzyskiwane przez osoby, o których mowa w ust. 6, lub ich małżonków.

3. Do Rejestru Korzyści należy zgłaszać informacje o:

- 1) wszystkich stanowiskach i zajęciach wykonywanych zarówno w administracji publicznej, jak i w instytucjach prywatnych, z tytułu których pobiera się wynagrodzenie, oraz pracy zawodowej wykonywanej na własny rachunek;
- 2) faktach materialnego wspierania działalności publicznej prowadzonej przez zgłaszającego;
- 3) darowiznie otrzymanej od podmiotów krajowych lub zagranicznych, jeżeli jej wartość przekracza 50% najniższego wynagrodzenia pracowników za pracę;
- 4) wyjazdach krajowych lub zagranicznych niezwiązanych z pełnioną funkcją publiczną, jeżeli ich koszt nie został pokryty przez zgłaszającego lub jego małżonka albo instytucje ich zatrudniające bądź partie polityczne, zrzeszenia lub fundacje, których są członkami;
- 5) innych uzyskanych korzyściach, o wartościach większych niż wskazane w pkt 3, niezwiązanych z zajmowaniem stanowisk lub wykonywaniem zajęć albo pracy zawodowej, o których mowa w pkt 1.

4. Przy podawaniu informacji zgłaszający jest obowiązany zachować największą staranność i kierować się swoją najlepszą wiedzą.

5. Wszystkie zmiany danych objętych Rejestrem Korzyści należy zgłosić nie później niż w ciągu 30 dni od dnia ich zaistnienia.

6. Obowiązek zgłaszania informacji, o których mowa w ust. 2-5, do Rejestru Korzyści obejmuje członków Rady Ministrów, sekretarzy i podsekretarzy stanu, kierowników urzędów centralnych, wojewodów, wicewojewodów, członków zarządów województw, sekretarzy województw, skarbników województw, członków zarządów powiatów, sekretarzy powiatów, skarbników powiatów, radnych rady gminy, radnych rady powiatu, radnych sejmiku województwa, radnych Rady Miasta Stołecznego Warszawy, radnych rady dzielnicy Miasta Stołecznego Warszawy, wójtów (burmistrzów, prezydentów miast), zastępców wójtów, sekretarzy gmin, skarbników gmin, członków zarządu związku metropolitalnego, sekretarza związku metropolitalnego i skarbnika związku metropolitalnego.

7. Rejestr Korzyści jest jawny.

8. Rejestr Korzyści prowadzi Państwowa Komisja Wyborcza.

9. Ujawnienie informacji w Rejestrze Korzyści nie zwalnia od obowiązku złożenia oświadczenia majątkowego.

Rozdział 8

Oświadczenia majątkowe

Oddział 1

Zakres przedmiotowy oświadczeń majątkowych

Art. 47. 1. Oświadczenie majątkowe dotyczy majątku osobistego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową składającego oświadczenie majątkowe.

2. Oświadczenie majątkowe zawiera imię i nazwisko składającego wraz z numerem PESEL oraz adresem zamieszkania, wskazanie stanowiska, funkcji lub zawodu, z którym wiąże się obowiązek złożenia oświadczenia, a w przypadku osób pozostających w związkach małżeńskich - informacje o panującym między małżonkami ustroju majątkowym.

3. W oświadczeniu majątkowym podaje się informacje o:

- 1) posiadanych zasobach pieniężnych, zgromadzonych w walucie polskiej lub walutach obcych na rachunkach bankowych, oraz w gotówce;
 - 2) posiadanych instrumentach finansowych w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2014 r. poz. 94 i 586);
 - 3) posiadanych polisach ubezpieczeniowych o charakterze kapitałowym, w szczególności powiązanych z funduszem inwestycyjnym;
 - 4) prawie do dysponowania zasobami finansowymi innych podmiotów;
 - 5) posiadanych nieruchomościach;
 - 6) posiadaniem gospodarstwa rolnym;
 - 7) mieniu nabytym, również przez małżonka, od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, jednostek samorządu terytorialnego, ich związków lub samorządowej osoby prawnej, spółek w których udział Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego przekracza 10% kapitału zakładowego lub 10% liczby akcji oraz spółek od nich zależnych nabytym w drodze przetargu w roku poprzedzającym złożenie oświadczenia;
 - 8) członkostwie w organach spółek prawa handlowego i innych osób prawnych, w tym w fundacji, stowarzyszeń i spółdzielni prowadzących działalność gospodarczą, a także pełnieniu innych funkcji w tych podmiotach;
 - 9) posiadanych udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego
 - 10) uczestniczeniu w osobowych spółkach prawa handlowego wraz z informacją o wysokości wniesionych wkładów;
 - 11) zatrudnieniu lub wykonywaniu innych zajęć w spółkach prawa handlowego;
 - 12) prowadzonej działalności gospodarczej, zarządzaniu taką działalnością oraz byciu pełnomocnikiem lub przedstawicielem w prowadzeniu takiej działalności;
 - 13) posiadanych składnikach mienia ruchomego o wartości jednostkowej lub wartości kolekcji o wartości powyżej 10 000 złotych, w tym również wchodzących w skład gospodarstwa rolnego oraz prowadzonej działalności gospodarczej przez osobę
-

wypełniającą oświadczenie majątkowe oraz małżonka pozostającego w ustroju wspólności majątkowej;

14) zobowiązaniach pieniężnych o wartości powyżej 10 000 złotych, w tym wierzytelnościach, a także zawartych umowach poręczenia, w których składający oświadczenie zobowiązał się wykonać zobowiązanie, jeżeli jego wysokość przekracza 10 000 złotych;

15) innych prawach majątkowych, których wartość przekracza 10 000 złotych;

16) dochodzie uzyskanym przez osobę zobowiązaną do składania oświadczeń majątkowych oraz jej małżonka w roku poprzedzającym złożenie oświadczenia, wraz z podaniem stron umowy oraz każdym innym przysporzeniu majątkowym o wartości powyżej 1000 złotych uzyskanym w tym roku;

17) nabyciu i zbyciu papierów wartościowych i osiągniętego z tego tytułu dochodu lub poniesionej straty w roku podatkowym poprzedzającym złożenie oświadczenia majątkowego.

4. Informacje, o których mowa w ust. 3, obejmują w szczególności:

- 1) dane identyfikujące składnik majątkowy lub prawo majątkowe, w szczególności w odniesieniu do nieruchomości ich położenie i wielkość;
- 2) wartość składnika majątkowego, zobowiązania lub prawa;
- 3) wysokość dochodu bądź przychodu jeżeli nie występują koszty uzyskania przychodu;
- 4) przedmiot i formę prowadzonej działalności;
- 5) treść zobowiązania lub prawa, w tym warunki umowy, wysokość kwoty z umowy oraz tą pozostałą do spłaty;
- 6) dane stron stosunku prawnego.

5. W oświadczeniu majątkowym podaje się informacje według stanu na dzień określony w art. 53 ust. 1 lub art. 54 ust. 3, a także zmiany mające wpływ na ukształtowanie się tego stanu zachodzące w trakcie roku poprzedzającego te daty.

Art. 48. Wzór formularza oświadczenia majątkowego zawierający szczegółowy zakres informacji zawieranych w oświadczeniu wraz z pouczeniem o sposobie jego wypełnienia umożliwiającym rzetelne wykazanie stanu majątkowego osób obowiązanych do składania oświadczeń określony jest w załączniku do ustawy.

Oddział 2

Podmioty obowiązane do składania oświadczenia majątkowego oraz zasady i tryb jego składania

Art. 49. Oświadczenie majątkowe jest obowiązany złożyć:

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
- 2) osoba zarejestrowana jako kandydat na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej — Przewodniczącemu Państwowej Komisji Wyborczej;
- 3) Marszałek i wicemarszałek Sejmu — Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) Marszałek i wicemarszałek Senatu — Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej;
- 5) Prezes Rady Ministrów, wiceprezes Rady Ministrów i członek Rady Ministrów — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;

- 6) Prezes oraz wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 7) członek Kolegium Najwyższej Izby Kontroli — Marszałkowi Sejmu;
 - 8) Prezes, pierwszy zastępca Prezesa Narodowego Banku Polskiego oraz wiceprezes Narodowego Banku Polskiego, członek Rady Polityki Pieniężnej oraz członek Zarządu Narodowego Banku Polskiego — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 9) Przewodniczący, Zastępca Przewodniczącego i członek Komisji Nadzoru Finansowego — Prezesowi Rady Ministrów;
 - 10) Rzecznik Praw Obywatelskich oraz jego zastępca — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 11) Rzecznik Praw Dziecka oraz jego zastępca — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 12) Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych oraz jego zastępca — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 13) Prezes Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz jego zastępca — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 14) Przewodniczący oraz członek Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 15) członek Rady Mediów Narodowych — Marszałkowi Sejmu;
 - 16) Główny Inspektor Pracy oraz jego zastępca — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 17) Rzecznik Finansowy — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 18) Rzecznik Ubezpieczonych — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 19) Rzecznik Praw Pacjenta oraz jego zastępca — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 20) członek Państwowej Komisji Wyborczej – Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 21) Szef Krajowego Biura Wyborczego — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 22) Prezes oraz wiceprezes Polskiej Akademii Nauk — Prezesowi Rady Ministrów;
 - 23) Prezes oraz wiceprezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej — Prezesowi Rady Ministrów;
 - 24) Szef Kancelarii Prezydenta oraz jego zastępca — Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 25) Szef Kancelarii Sejmu oraz jego zastępca — Marszałkowi Sejmu;
 - 26) Szef Kancelarii Senatu oraz jego zastępca — Marszałkowi Senatu;
 - 27) Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz jego zastępca — Prezesowi Rady Ministrów;
 - 28) sekretarz stanu i podsekretarz stanu — Prezesowi Rady Ministrów;
 - 29) osoba pełniąca funkcję naczelnego lub centralnego organu administracji rządowej niewymienionego w innych punktach niniejszego artykułu oraz jego zastępca — organowi nadzorującemu;
 - 30) poseł — Marszałkowi Sejmu;
 - 31) senator — Marszałkowi Senatu;
 - 32) poseł do Parlamentu Europejskiego wybrany w Rzeczypospolitej Polskiej — Marszałkowi Sejmu;
 - 33) członek Trybunału Stanu — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
-

- 34) Prezes Trybunału Konstytucyjnego — Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej;
- 35) sędzia Trybunału Konstytucyjnego — Prezesowi Trybunału Konstytucyjnego;
- 36) Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i Prezesi Sądu Najwyższego — Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej;
- 37) sędzia Sądu Najwyższego — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego,
- 38) sędzia sądu powszechnego — właściwemu prezesowi sądu apelacyjnego, zaś prezes i wiceprezes sądu apelacyjnego — Krajowej Radzie Sądownictwa;
- 39) sędzia sądu wojkowego — właściwemu prezesowi wojkowego sądu okręgowego, zaś prezes i wiceprezes wojkowego sądu okręgowego — Krajowej Radzie Sądownictwa;
- 40) Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz wiceprezesi Naczelnego Sądu Administracyjnego — Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej
- 41) sędzia wojewódzkiego sądu administracyjnego — właściwemu prezesowi wojewódzkiego sądu administracyjnego, prezes i wiceprezes wojewódzkiego sądu administracyjnego oraz sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego — Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego;
- 42) asesor sądowy, starszy referendarz sądowy, referendarz sądowy, asystent sędziego i starszy asystent sędziego w sądach powszechnych i w sądach administracyjnych — właściwemu prezesowi sądu;
- 43) dyrektor sądu powszechnego i jego zastępca — Ministrowi Sprawiedliwości;
- 44) prokurator — odpowiednio właściwemu prokuratorowi regionalnemu, prokuratorowi okręgowemu, naczelnikowi oddziałowej komisji lub naczelnikowi oddziałowego biura lustracyjnego ;
- 45) Zastępca Prokuratora Generalnego, Dyrektor Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Dyrektor Biura Lustracyjnego, prokurator Prokuratury Krajowej, prokurator Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, prokurator Biura Lustracyjnego, prokurator regionalny, prokurator Wydział Zamiejscowego Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej, prokurator okręgowy oraz naczelnik oddziałowej komisji i naczelnik oddziałowego biura lustracyjnego — Prokuratorowi Generalnemu;
- 46) asesor prokuratury oraz asystent prokuratora — kierownikowi właściwej powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury;
- 47) Prezes i zastępca Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, członek Zarządu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz członek Rady Zakładu Ubezpieczeń Społecznych — Prezesowi Rady Ministrów;
- 48) Prezes i zastępca Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, członek Rady Ubezpieczenia Społecznego Rolników — Prezesowi Rady Ministrów,
- 49) Prezes i zastępca Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia, członek Rady Narodowego Funduszu Zdrowia — Prezesowi Rady Ministrów,
- 50) członek rady oddziału wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia – ministrowi właściwemu do spraw zdrowia;
- 51) wojewoda oraz wicewojewoda — Prezesowi Rady Ministrów;
- 52) żołnierz zawodowy, w tym żołnierz Żandarmerii Wojskowej— Ministrowi Obrony Narodowej za pośrednictwem Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej;

- 53) osoba zajmująca stanowisko dyrektora generalnego urzędu — Szefowi Służby Cywilnej;
 - 54) urzędnik służby cywilnej, członek korpusu służby cywilnej zatrudniony w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw finansów publicznych lub w jednostkach organizacyjnych Krajowej Administracji Skarbowej, osoba kierująca komórką organizacyjną lub inną wewnętrzną jednostką organizacyjną urzędu obsługującego naczelne lub centralne organy administracji rządowej lub organy rządowej administracji zespolonej i organy niezespolonej administracji rządowej oraz jej zastępca, a także osoba upoważniona do wydawania decyzji administracyjnych w imieniu organu lub osoba zajmująca stanowiska: głównego księgowego, pełnomocnika do spraw ochrony informacji niejawnych oraz jego zastępcy, audytora wewnętrznego, radcy prawnego w tych urzędach — dyrektorowi generalnemu urzędu, a w przypadku gdy stanowiska dyrektora generalnego w urzędzie nie utworzono – kierownikowi urzędu;
 - 55) urzędnik oraz pracownik Sądu Najwyższego — Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
 - 56) urzędnik oraz pracownik sądu administracyjnego — właściwemu prezesowi sądu;
 - 57) urzędnik oraz pracownik sądu powszechnego i prokuratury — odpowiednio właściwemu dyrektorowi sądu albo kierownikowi właściwej jednostki organizacyjnej prokuratury;
 - 58) członek Krajowej Izby Odwoławczej — Prezesowi Urzędu Zamówień Publicznych;
 - 59) ekspert, asesor i aplikant ekspercki w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej — Prezesowi Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 60) okręgowy inspektor pracy i jego zastępca, pracownik Państwowej Inspekcji Pracy wykonujących czynności kontrolne lub zatrudniony na stanowiskach głównego księgowego, radcy prawnego – Głównemu Inspektorowi Pracy;
 - 61) Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i jego zastępca oraz Szef Agencji Wywiadu i jego zastępca — ministrowi-członkowi Rady Ministrów właściwemu do spraw koordynowania działalności służb specjalnych, a jeżeli nie został powołany - Prezesowi Rady Ministrów;
 - 62) funkcjonariusz Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz funkcjonariusz Agencji Wywiadu i pracownik jednej z tych Agencji, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, odpowiednio Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego albo Szefowi Agencji Wywiadu;
 - 63) Szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego i jego zastępca oraz Szef Służby Wywiadu Wojskowego i jego zastępca — ministrowi-członkowi Rady Ministrów właściwemu do spraw koordynowania działalności służb specjalnych, a jeżeli nie został powołany - Prezesowi Rady Ministrów;
 - 64) funkcjonariusz Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz funkcjonariusz Służby Wywiadu Wojskowego, żołnierz zawodowy wyznaczony na stanowiska służbowe w jednej z tych służbach i pracownik jednej z tych służb, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe — odpowiednio Szefowi Służby Kontrwywiadu Wojskowego albo Szefowi Służby Wywiadu Wojskowego;
 - 65) Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego, jego zastępca — ministrowi-członkowi Rady Ministrów właściwemu do spraw koordynowania działalności służb specjalnych, a jeżeli nie został powołany - Prezesowi Rady Ministrów;
-

- 66) funkcjonariusz Centralnego Biura Antykorupcyjnego i pracownik tego Biura, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe — Szefowi Centralnego Biura Antykorupcyjnego;
- 67) Szef Biura Ochrony Rządu i jego zastępca — ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych;
- 68) funkcjonariusz Biura Ochrony Rządu — Szefowi Biura Ochrony Rządu;
- 69) funkcjonariusz Służby Celno-Skarbowej — kierownikowi właściwej jednostki organizacyjnej;
- 70) osoba zatrudniona w Krajowej Informacji Skarbowej, izbie administracji skarbowej, Krajowej Szkole Skarbowości oraz Centrum Informatyki Krajowej Administracji Skarbowej - kierownikowi jednostki organizacyjnej Krajowej Administracji Skarbowej, w której osoba jest zatrudniona;
- 71) dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej, dyrektor izby administracji skarbowej, naczelnik urzędu skarbowego, naczelnik urzędu celno-skarbowego, dyrektor Szkoły, dyrektor Centrum oraz ich zastępcy - Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej;
- 72) Komendant Główny Straży Granicznej i jego zastępca — ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych;
- 73) funkcjonariusz Straży Granicznej — właściwemu komendantowi oddziału Straży Granicznej, komendantowi ośrodka szkolenia Straży Granicznej albo komendantowi ośrodka Straży Granicznej, zaś komendant oddziału Straży Granicznej, komendant placówki i dywizjonu Straży Granicznej, komendant ośrodka szkolenia Straży Granicznej oraz komendant ośrodka Straży Granicznej — Komendantowi Głównemu Straży Granicznej;;
- 74) funkcjonariusz Służby Więziennej — kierownikowi jednostki, w której pełnią służbę, zaś kierujący jednostką organizacyjną Służby Więziennej i jego zastępca — Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej, a Dyrektor Generalny Służby Więziennej – Ministrowi Sprawiedliwości;
- 75) strażak i pracownik Państwowej Straży Pożarnej – właściwemu miejscowo komendantowi;
- 76) funkcjonariusz i pracownik Policji - właściwemu miejscowo komendantowi;
- 77) syndyk, tymczasowy nadzorca sądowy albo zarządca przymusowy, komornik sądowy, asesor komorniczy, notariusz, zastępca notarialny — Ministrowi Sprawiedliwości;
- 78) pracownik Najwyższej Izby Kontroli z wyłączeniem pracowników zatrudnionych na stanowiskach administracyjnych i obsługi — Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli;
- 79) radca, referendarz i pracownik Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej — Prezesowi Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej;
- 80) pracownik Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego — Przewodniczącemu Komisji Nadzoru Finansowego,
- 81) prezes oraz członek regionalnej izby obrachunkowej — Prezesowi Rady Ministrów;
- 82) osoba zajmująca stanowisko inspektora do spraw kontroli w regionalnej izbie obrachunkowej — właściwemu prezesowi regionalnej izby obrachunkowej;
- 83) prezes, jego zastępca oraz członek samorządowego kolegium odwoławczego — Prezesowi Rady Ministrów;
- 84) Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy i jego zastępca – wojewodzie mazowieckiemu, burmistrzów dzielnicy miasta stołecznego Warszawy i jego zastępca - Prezydentowi Miasta Stołecznego Warszawy, przewodniczący Rady Miasta

- Stołecznego Warszawy i jego zastępcę — Prezydentowi Miasta Stołecznego Warszawy, radny Rady Miasta Stołecznego Warszawy — Przewodniczącemu Rady Miasta Stołecznego Warszawy, przewodniczący rady dzielnicy – burmistrzowi dzielnicy, radny rady dzielnicy Miasta Stołecznego Warszawy — przewodniczącemu rady dzielnicy Miasta Stołecznego Warszawy,
- 85) wójt (burmistrz, prezydent miasta) oraz ich zastępcy, starosta i członek zarządu powiatu, marszałek województwa i członek zarządu województwa — właściwemu wojewodzie;
- 86) radny rady gminy, powiatu oraz sejmiku województwa — odpowiednio przewodniczącemu rady gminy, przewodniczącemu rady powiatu albo przewodniczącemu sejmiku województwa;
- 87) przewodniczący rady gminy (miasta), przewodniczący rady powiatu albo przewodniczący sejmiku województwa — odpowiednio wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta), staroście, marszałkowi województwa;
- 88) skarbnicy gmin, sekretarze gmin oraz kierownicy jednostek organizacyjnych gmin składają oświadczenie właściwemu wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta);
- 89) skarbnik powiatu, sekretarz powiatów oraz kierownicy jednostek organizacyjnych powiatów składają oświadczenie właściwemu staroście;
- 90) skarbnik województwa, sekretarz województwa oraz kierownik wojewódzkiej samorządowej jednostki organizacyjnej — właściwemu marszałkowi województwa;
- 91) strażnik gminny (miejski) — właściwemu wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta);
- 92) pracownik samorządowy oraz pracownik jednostki organizacyjnej jednostki samorządu terytorialnego, do którego stosuje się przepisy ustawy o pracownikach samorządowych kierujący komórkami organizacyjnymi i innymi wewnętrznymi jednostkami organizacyjnymi oraz ich zastępców albo zajmujący stanowiska: głównego księgowego, pełnomocnika do spraw ochrony informacji niejawnych oraz ich zastępców, audytora wewnętrznego, radcy prawnego, albo pracownik upoważniony do wydawania decyzji administracyjnych w imieniu organu,
- 93) osoba wykonująca zawód egzaminatora w zakresie uprawnień do kierowania pojazdami — właściwemu marszałkowi województwa;
- 94) członek zarządów oraz członek rady nadzorczej powszechnego towarzystwa emerytalnego — Przewodniczącemu Komisji Nadzoru Finansowego;
- 95) członek zarządu oraz członek rady nadzorczej banku państwowego — Szefowi Centralnego Biura Antykorupcyjnego;
- 96) dyrektor, jego zastępcę oraz główny księgowy w przedsiębiorstwie państwowym — organowi założycielskiemu przedsiębiorstwa państwowego;
- 97) członek organu zarządzającego, członek organu nadzoru lub kontroli, prokurent i likwidator spółki zobowiązanej, a także główny księgowy w takiej spółce — ministrowi właściwemu ze względu na przedmiot działania spółki;
- 98) członek organu zarządzającego, członek organu nadzoru lub kontroli, prokurent i likwidator spółki zobowiązanej, a także główny księgowy w takiej spółce — organowi wykonawczemu właściwej jednostki samorządu terytorialnego;
- 99) osoba zarządzająca oraz członek organu zarządzającego, a także organu nadzoru lub kontroli państwowej albo samorządowej osoby prawnej niebędącej spółką, o której
-

- mowa w pkt 98 i 99 oraz osoba kierująca oddziałem takiej osoby prawnej — organowi nadzorującemu;
- 100) rektor, prorektor, kanclerz i kvestor uczelni publicznej — ministrowi właściwemu do spraw nauki i szkolnictwa wyższego;
- 101) Prezes i członek Prezydium oraz kanclerz Polskiej Akademii Nauk, a także osoba kierująca utworzoną przez Polską Akademię Nauk jednostką organizacyjną oraz jej zastępca — Prezesowi Rady Ministrów;
- 102) konsultant krajowy w ochronie zdrowia — ministrowi właściwemu do spraw zdrowia;
- 103) konsultant wojewódzki w ochronie zdrowia — właściwemu wojewodzie;
- 104) członek wojewódzkiego albo powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności — właściwemu wojewodzie;
- 105) lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, lekarz rzeczoznawca Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz członek komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych albo Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego — odpowiednio Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych albo Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego;
- 106) osoba sprawująca funkcję organu rządowej administracji zespolonej albo organu niezespolonej administracji rządowej oraz zastępca takiej osoby lub osoba upoważniona do wydawania decyzji administracyjnych w imieniu takiego organu, nie zobowiązana do składania oświadczenia majątkowego na podstawie innych przepisów ustawy — właściwemu organowi nadrzędnemu a w razie jego braku — organowi państwowemu sprawującemu nadzór nad ich działalnością;
- 107) osoba kierująca jednostką budżetową, samorządowym zakładem budżetowym, agencją wykonawczą, instytucją gospodarki budżetowej, państwowym funduszem celowym, samodzielnym publicznym zakładem opieki zdrowotnej, państwową albo samorządową instytucją kultury oraz państwową instytucją filmową i zastępca takiej osoby — właściwemu organowi założycielskiemu;
- 108) osoba biorąca udział w postępowaniach:
- a) o udzielenie zamówienia publicznego w podmiocie będącym zamawiającym bądź centralnym zamawiającym:
 - kierownik zamawiającego bądź osoba, której powierzono wykonywanie czynności zastrzeżonych dla kierownika zamawiającego,
 - członek komisji przetargowej,
 - osoba przygotowująca opis przedmiotu zamówienia lub Specyfikację Istotnych Warunków Zamówienia,
 - biegły, jeżeli został powołany przez kierownika zamawiającego
 - b) dotyczących prywatyzacji, komercjalizacji, wsparcia finansowego, rozporządzania mieniem jednostek sektora finansów publicznych lub przedsiębiorców, o których mowa w pkt 94-99,
 - c) dotyczących przyznawania plafonów, poręczeń i gwarancji kredytowych;
 - jeśli wartość postępowania, o którym mowa w lit. a-c przewyższa wartość 500 000 zł, a osoby te nie są zobowiązane do składania oświadczeń o stanie majątkowym na podstawie pkt. 1-106 — dyrektorowi generalnemu urzędu, w którym są zatrudnieni,

a w urzędach lub jednostkach, w których nie tworzy się stanowiska dyrektora generalnego – kierownikowi urzędu lub jednostki, w której jest zatrudniona.

Art. 50. 1. W przypadku zbiegu obowiązków do złożenia oświadczenia majątkowego, osoba zobowiązana do złożenia tego oświadczenia składa jedno oświadczenie majątkowe wybranemu organowi lub osobie uprawnionej do odebrania oświadczenia majątkowego, jednocześnie informując o tym fakcie pozostałe organy lub osoby uprawnione do odbioru jej oświadczenia majątkowego.

2. W przypadku określonym w ust. 1 oświadczenie majątkowe publikuje organ, do którego zostało to oświadczenie złożone.

Art. 51. Kierownik jednostki organizacyjnej, w terminie trzech miesięcy przed datą złożenia oświadczenia o stanie majątkowym lub w chwili nawiązania stosunku pracy, mianowania, zlecenia lub służby, informuje osoby obowiązane do złożenia oświadczenia majątkowego o tym obowiązku oraz o terminach i zasadach jego wykonania.

Art. 52. Oświadczenie majątkowe składa się w formie pisemnej lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej w formie dokumentu elektronicznego opatrzonego bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy kwalifikowanego certyfikatu albo podpisem potwierdzonym profilem zaufanym ePUAP, jeżeli środki techniczne, którymi dysponuje podmiot przyjmujący oświadczenie majątkowe umożliwiają dokonanie tej czynności.

Art. 53. 1. Oświadczenia majątkowe składa się:

- 1) w terminie czternastu dni od objęcia stanowiska, funkcji albo zaistnienia innego zdarzenia powodującego objęcie obowiązkiem złożenia oświadczenia majątkowego, według stanu na dzień objęcia stanowiska, funkcji albo zaistnienia innego zdarzenia powodującego objęcie obowiązkiem złożenia oświadczenia majątkowego;
- 2) co roku do dnia 30 kwietnia, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego;
- 3) w terminie czternastu dni od dnia zakończenia zajmowania stanowiska, pełnienia funkcji albo zaistnienia innego zdarzenia powodującego ustanie obowiązku składania oświadczenia majątkowego, według stanu na dzień opuszczenia stanowiska, zaprzestania pełnienia funkcji albo zaistnienia innego zdarzenia powodującego ustanie obowiązku składania oświadczenia majątkowego.

2. Jeżeli złożenie oświadczenia majątkowego w terminie, o którym mowa w ust. 1, nie jest możliwe ze względu na chorobę lub inną niedającą się usunąć przeszkodę, oświadczenie składa się w terminie czternastu dni od dnia ustania przyczyny uchybienia terminowi wraz z pisemnym wyjaśnieniem wskazującym tę przyczynę.

3. Osoba zobowiązana do złożenia tego oświadczenia, o której mowa w art. 49 pkt 108 składa jedno oświadczenie majątkowe w terminie do dnia 31 grudnia roku, w którym brała udział w postępowaniu.

Art. 54. 1. Osoba zobowiązana do złożenia oświadczenia majątkowego może być raz w roku kalendarzowym wezwana przez Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego do złożenia oświadczenia majątkowego niezależnie od obowiązku złożenia przez nią oświadczenia rocznego

składanego w terminie określonym w art. 53 ust. 1 pkt 2, z wyjątkiem osób wskazanych w art. 45 ust. 3.

2. Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego może również wezwać w każdym czasie do złożenia oświadczenia majątkowego:

- 1) każdą osobę pełniącą funkcję publiczną, nieobjętą obowiązkiem złożenia oświadczenia majątkowego określonego w art. 49;
- 2) pracowników spółki zobowiązanej nieobjętych obowiązkiem złożenia oświadczenia majątkowego na podstawie art. 49 pkt 97 i 98.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, w oświadczeniu majątkowym ujmuje się stan majątkowy na dzień wskazany przez Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego.

4. Oświadczenie majątkowe składa się w terminie 14 dni od dnia wezwania przez Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego.

Art. 55. 1. W przypadku niezłożenia oświadczenia majątkowego przez osobę obowiązaną do jego złożenia organ lub osoba uprawnione do odebrania tego oświadczenia wzywają tę osobę, w terminie czternastu dni od upływu terminu określonego w art. 53, do złożenia oświadczenia majątkowego w dodatkowym terminie trzech dni od daty otrzymania wezwania.

2. O niezłożeniu oświadczenia majątkowego przez osobę obowiązaną do jego złożenia w dodatkowym terminie, o którym mowa w ust. 1, organ lub osoba uprawnione do odebrania tego oświadczenia zawiadamiają Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego w terminie 30 dni od upływu terminu określonego w art. 53.

3. Jeżeli złożenie oświadczenia majątkowego w dodatkowym terminie, o którym mowa w ust. 1, nie jest możliwe ze względu na chorobę lub inną niedającą się usunąć przeszkodę, oświadczenie składa się w terminie trzech dni od dnia ustania przyczyny uchybienia terminowi wraz z pisemnym wyjaśnieniem wskazującym tę przyczynę.

Art. 56. 1. Oświadczenie majątkowe składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.

2. Składający oświadczenie majątkowe jest obowiązany do zawarcia w nim albo podpisania klauzuli następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu lub osoby uprawnionych do odebrania oświadczenia majątkowego o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.

Art. 57. 1. Osoba, która złożyła oświadczenie majątkowe, może dokonać jego korekty.

2. Korekta oświadczenia majątkowego następuje przez złożenie nowego oświadczenia majątkowego, wraz z dołączonym pisemnym uzasadnieniem przyczyny korekty.

3. Prawo do dokonania korekty oświadczenia majątkowego wygasa z chwilą wszczęcia kontroli oświadczenia majątkowego przez uprawniony organ.

Art. 58. Do nowego oświadczenia majątkowego, o którym mowa w art. 57 ust. 2, przepisy art. 61–63 stosuje się odpowiednio, z tym że do oświadczenia przesyłanego zgodnie z art. 63 naczelnikowi urzędu skarbowego oraz Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu dołącza się również uprzednio złożone oświadczenie majątkowe.

Oddział 3**Jawność oświadczeń majątkowych**

Art. 59. Organ lub osoba uprawniona do odebrania oświadczenia majątkowego przechowują je przez 6 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym złożono oświadczenie.

Art. 60. 1. Oświadczenia majątkowe są jawne.

2. Nie podlegają ujawnieniu zawarte w oświadczeniach majątkowych informacje o:

- 1) numerze PESEL składającego oświadczenie;
- 2) adresie zamieszkania składającego oświadczenie;
- 3) miejscu położenia nieruchomości objętych oświadczeniem.

Art. 61. 1. W BIP na stronie podmiotowej urzędu, na stronie internetowej spółki zobowiązanej lub jednostki organizacyjnej zapewniających obsługę organu lub osoby uprawnionych do odebrania oświadczenia majątkowego zamieszcza się oświadczenia majątkowe złożone w danym roku przez osoby zobowiązane do ich złożenia. Oświadczenie majątkowe zamieszcza się na stronie BIP przez okres 6 lat.

2. Nie ujawnia i nie publikuje się oświadczeń majątkowych funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Służby Celno-Skarbowej, Biura Ochrony Rządu, żołnierzy zawodowych, w tym żołnierzy Żandarmerii Wojskowej, funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, z wyjątkiem oświadczeń Szefa CBA i jego zastępców.

3. Organ, któremu złożono oświadczenie majątkowe udostępnia to oświadczenie Szefowi Centralnego Biura Antykorupcyjnego na jego żądanie.

4. Rada Ministrów może, w drodze rozporządzenia, określić stanowiska w Policji, Straży Granicznej, Służby Celno-Skarbowej, Biurze Ochrony Rządu, żołnierzy zawodowych, w tym Żandarmerii Wojskowej, które objęte są obowiązkiem ujawniania lub publikowania oświadczeń majątkowych osób zajmujących te stanowiska, biorąc pod uwagę konieczność ochrony danych osobowych oraz informacji o majątku funkcjonariuszy i żołnierzy, których ujawnienie mogłoby powodować zagrożenie dla ich bezpieczeństwa lub bezpieczeństwa państwa.

Oddział 4**Analiza i kontrola oświadczeń majątkowych**

Art. 62. 1. Organ lub osoba uprawniona do odebrania oświadczenia majątkowego dokonują analizy zawartych w nim informacji w terminie:

- 1) do końca roku kalendarzowego, w którym złożono oświadczenie – w przypadku oświadczeń składanych do dnia 30 kwietnia;
 - 2) trzech miesięcy od dnia złożenia oświadczenia – w przypadku oświadczeń składanych w związku z objęciem stanowiska, funkcji albo zaistnieniem innego zdarzenia powodującego objęcie obowiązkiem złożenia oświadczenia majątkowego, a także zakończeniem zajmowania stanowiska, pełnienia funkcji albo zaistnieniem innego zdarzenia powodującego ustanie obowiązku składania oświadczenia majątkowego.
-

2. Organy lub osoby, którym złożono oświadczenie majątkowe, w przypadku posłów i senatorów, sędziów i prokuratorów i osób wymienionych w art. 49 pkt 84-92 przekazują kopię oświadczenia urzędowi skarbowemu właściwemu dla osoby składającej oświadczenie majątkowe.

3. Organ lub osoba dokonujące analizy informacji zawartych w oświadczeniu majątkowym są uprawnione do:

- 1) porównania treści oświadczenia z:
 - a) treścią uprzednio złożonych oświadczeń,
 - b) treścią innych dostępnych im na podstawie odrębnych przepisów dokumentów zawierających informacje o stanie majątkowym, dochodach i zobowiązaniach,
 - c) danymi zawartymi w publicznych rejestrach wskazującymi na stan majątkowy, dochody i zobowiązania
– osoby, która złożyła oświadczenie;
- 2) żądania od osoby, która złożyła oświadczenie, złożenia wyjaśnień oraz przedłożenia złożonych przez nią zeznań podatkowych oraz innych dokumentów koniecznych do oceny rzetelności oraz prawdziwości oświadczenia.

4. Analizy danych zawartych w oświadczeniu majątkowym może dokonać również naczelnik urzędu skarbowego właściwy dla osoby składającej oświadczenie majątkowe. Właściwy urząd skarbowy analizuje dane zawarte w oświadczeniu, w tym również porównuje jego treść z treścią uprzednio złożonych oświadczeń oraz rocznych zeznań podatkowych (PIT) i innych deklaracji podatkowych złożonych w związku z dokonanymi czynnościami prawnymi. Analizując oświadczenie majątkowe, naczelnik urzędu skarbowego uwzględnia również dane dotyczące małżonka osoby składającej oświadczenie.

Art. 63. 1. Jeżeli organ dokonujący analizy oświadczenia majątkowego, w wyniku analizy tego oświadczenia, poweźmie uzasadnione wątpliwości co do prawdziwości zawartych w nim danych, niezwłocznie przekazuje je wraz ze szczegółowym pisemnym uzasadnieniem Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu.

2. Jeżeli organ dokonujący analizy oświadczenia majątkowego w wyniku analizy tego oświadczenia poweźmie uzasadnione wątpliwości co do źródeł dochodu lub pochodzenia majątku osoby składającej oświadczenie, przekazuje je wraz ze szczegółowym pisemnym uzasadnieniem do właściwego naczelnika urzędu skarbowego.

Art. 64. Centralne Biuro Antykorupcyjne, w trybie i na zasadach określonych w rozdziale 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. z 2012 r. poz. 621, z późn. zm.²), przeprowadza kontrolę rzetelności i prawdziwości oświadczeń majątkowych.

Rozdział 9

² Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2012 r. poz. 627 i 664, z 2013 r. poz. 628, 675, 1247 i 1351 oraz z 2014 r. poz. 502.

Zasady i środki ochrony sygnalistów

Art. 65. 1. Prokurator, może postanowieniem nadać status sygnalisty zgłaszającemu wiarygodne informacje o podejrzeniu popełnienia przestępstw określonych w art. 228-230a, art. 231 § 2, art. 250a, art. 258, art. 277a, art. 286, art. 296-297, art. 299-301, art. 303, art. 305 lub art. 311 Kodeksu karnego.

2. Status sygnalisty może zostać nadany zgłaszającemu, o którym mowa w ust. 1, także na wniosek organów Policji oraz organów wymienionych w art. 312 Kodeksu postępowania karnego.

3. Zgłaszający, o którym mowa w ust. 1 powinien wykazać że jest:

- 1) pracownikiem, a informacje dotyczą jego pracodawcy, lub
- 2) osobą fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu związanym stosunkiem umownym z podmiotem, którego dotyczą informacje, o których mowa w ust.1, lub
- 3) przedsiębiorcą związanym stosunkiem umownym z podmiotem, którego dotyczą informacje, o których mowa w ust.1.

4. Uprawnienia wynikające z nadanego statusu sygnalisty wykonywane są do czasu umorzenia postępowania albo zakończenia prawomocnym orzeczeniem postępowania karnego wszczętego przeciwko sprawcy przestępstwa, o którym mowa w ust. 1.

5. Prokurator uchyła postanowienie o nadaniu statusu sygnalisty, jeżeli informacje, o których mowa w ust. 1, nie umożliwiły wszczęcia postępowania przygotowawczego w sprawach, których dotyczyły.

6. Prokurator może uchylić postanowienie o nadaniu statusu sygnalisty w przypadku przedstawienia sygnaliście zarzutów popełnienia umyślnego przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego.

7. Prokurator informuje pracodawcę lub podmiot, którego dotyczą informacje, o których mowa w ust. 1 o nadaniu zgłaszającemu statusu sygnalisty.

Art. 66. 1. Sygnaliście przysługuje od Skarbu Państwa zwrot kosztów zastępstwa procesowego w związku z poniesieniem przez niego negatywnych skutków dokonanego przez niego zgłoszenia wiarygodnych informacji o popełnieniu przestępstw, o których mowa w art. 65 ust. 1.

2. W postępowaniu przygotowawczym postanowienie w zakresie określonym w ust. 1, wydaje prokurator, a w postępowaniu sądowym – sąd.

Art. 67. 1. W ramach wykonywania praw i obowiązków wynikających z nadanego statusu sygnalisty:

- 1) pracodawca nie może:
 - a) rozwiązać z sygnalistą umowy o pracę,

- b) zmienić warunków umowy o pracę na mniej korzystne dla sygnalisty, w szczególności w zakresie zmiany miejsca lub czasu wykonywania pracy albo warunków wynagradzania.
- 2) podmiot, którego dotyczą informacje, o których mowa w ust. 1 związany stosunkiem umownym z sygnalistą będącym przedsiębiorcą lub osobą fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu nie może:
 - a) rozwiązać z sygnalistą stosunku umownego,
 - b) zmienić warunków umowy na mniej korzystne dla sygnalisty.
- 2. Prokurator, o który nadał status sygnalisty postanowieniem może wyrazić zgodę na:
 - 1) rozwiązanie umowy o pracę z sygnalistą albo zmianę warunków tej umowy;
 - 2) rozwiązanie stosunku umownego łączącego ten podmiot z sygnalistą albo zmianę warunków tej umowy.
- 3. Wniosek o wyrażenie zgody, o której mowa w ust. 2 składa:
 - 1) pracodawca poinformowany w trybie w określonym w art. 65 ust. 7, w przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 1;
 - 2) podmiot poinformowany w trybie w określonym w art. 65 ust. 7, w przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 2.
- 4. Do wniosku o wyrażenie zgody, o której mowa w ust. 3. dołącza się uzasadnienie.
- 5. Zakazy, o których mowa w ust. 1 mają zastosowanie przez okres 1 roku od daty umorzenia postępowania albo zakończenia prawomocnym orzeczeniem postępowania karnego wszczętego przeciwko sprawcy przestępstwa.

Art. 68. Do postępowania określonego w art. 65-67, w zakresie nieuregulowanym w tych przepisach, stosuje się przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Art. 69. 1. Sygnaliście, z którym rozwiązano wskutek zgłoszenia przez niego informacji, o których mowa w art. 65 ust. 1, bez zgody prokuratora:

- 1) umowę o pracę, przysługuje odpowiednio odszkodowanie od strony rozwiązującej umowę o pracę w wysokości dwukrotności wynagrodzenia rocznego pobieranego przez sygnalistę na ostatnio zajmowanym stanowisku;
 - 2) umowę, przysługuje odszkodowanie od strony rozwiązującej umowę w wysokości całkowitej kwoty płatności należnej sygnaliście określonej w treści tej umowy i niezapłaconej do dnia rozwiązania umowy.
2. Przepisy ust. 1 stosuje się odpowiednio w przypadku zmiany, bez zgody prokuratora, warunków umowy o pracę lub stosunku umownego na mniej korzystne dla sygnalisty.

Art. 70. Skorzystanie z uprawnień wynikających z nadanego statusu sygnalisty nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu środków przewidzianych w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz. U. z 2015 r. poz. 21).

Rozdział 10**Przeciwdziałanie praktykom korupcyjnym**

Art. 71. 1. Przedsiębiorca będący co najmniej średnim przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej ma obowiązek stosowania wewnętrznych procedur antykorupcyjnych w celu przeciwdziałania przypadkom dokonywania przez osoby działające w imieniu lub na rzecz tego przedsiębiorcy przestępstw określonych w art. 229, 230a, 296a § 2-4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, art. 46 ust. 2-4 i art. 48 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2016 r. poz. 176) oraz art. 54 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 345, 1830 i 1991 oraz z 2016 r. poz. 652).

2. Poprzez stosowanie wewnętrznych procedur antykorupcyjnych rozumie się podejmowanie środków organizacyjnych, kadrowych i technicznych mających na celu przeciwdziałanie tworzeniu otoczenia sprzyjającego przypadkom popełnienia przestępstw, o których mowa w art. 71 ust. 1 przez osoby, które działają w imieniu i na rzecz przedsiębiorcy, w szczególności:

- 1) niedopuszczanie do tworzenia mechanizmów służących finansowaniu kosztów, udzielania korzyści majątkowych i osobistych, w tym z wykorzystaniem majątku przedsiębiorstwa;
- 2) zapoznavanie osób zatrudnianych przez przedsiębiorcę z zasadami odpowiedzialności karnej za przestępstwa, o których mowa w ust. 1;
- 3) umieszczanie w umowach klauzul, stanowiących iż żadna część wynagrodzenia z tytułu wykonania umowy nie zostanie przeznaczona na pokrycie kosztów udzielania korzyści majątkowych i osobistych;
- 4) opracowanie kodeksu etycznego przedsiębiorstwa, jako deklaracji odrzucającej korupcję, podpisany przez każdego pracownika, współpracownika i kontrahenta firmy;
- 5) określenie wewnętrznej procedury i wytycznych dotyczących otrzymywanych prezentów i innych korzyści przez pracowników;
- 6) niepodejmowanie decyzji w przedsiębiorstwie w oparciu o działania korupcyjne;
- 7) opracowanie procedur informowania właściwych organów przedsiębiorcy o propozycjach korupcyjnych.

Art. 72. 1. Osoba kierująca jednostką sektora finansów publicznych zobowiązana jest do opracowania i stosowania w podległej jej jednostce wewnętrznych procedur antykorupcyjnych.

2. Przez stosowanie wewnętrznych procedur antykorupcyjnych rozumie się podejmowanie środków organizacyjnych, kadrowych i technicznych mających na celu przeciwdziałanie tworzeniu otoczenia sprzyjającego przypadkom popełnienia przestępstw korupcyjnych, w szczególności poprzez:

- 1) opracowanie kodeksu etycznego jednostki, jako deklaracji odrzucającej korupcję, podpisanego przez każdego pracownika, współpracownika, żołnierza w jednostce;
 - 2) zapoznavanie osób zatrudnianych z zasadami odpowiedzialności karnej za przestępstwa, o których mowa w ust. 1;
 - 3) opracowanie listy stanowisk w sposób szczególny zagrożonych korupcją, opracowanie zagrożeń korupcyjnych charakterystycznych dla jednostki;
-

- 4) określenie wewnętrznej procedury i wytycznych dotyczących otrzymywanych prezentów i innych korzyści przez pracowników
- 5) niepodejmowanie decyzji w oparciu o działania korupcyjne;
- 6) opracowanie procedur informowania właściwego kierownika jednostki o propozycjach korupcyjnych, a także sytuacjach rodzących podwyższone ryzyko korupcyjne.

Rozdział 11

Odpowiedzialność za naruszenie przepisów ustawy

Art. 73. Kto, wbrew ciążącemu na nim obowiązкови, nie udostępnia informacji publicznej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 74. 1. Kto wbrew ciążącemu na nim obowiązкови nie prowadzi, nie aktualizuje lub nie udostępnia rejestru umów, nie przekazuje Szefowi Centralnego Biura Antykorupcyjnego danych z rejestru umów lub podaje w rejestrze umów lub przekazuje Szefowi Centralnego Biura Antykorupcyjnego nieprawdziwe lub niepełne dane z rejestru umów, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w ust. 1 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 75. 1. Podmiot, który wykonuje czynności wchodzące w zakres lobbingu zawodowego bez wpisu do rejestru, albo nie zgłasza do rejestru danych, o których mowa w art. 36 ust. 5 lub zmian tych danych w terminie określonym w art. 34 ust. 7 lub podaje dane niepełne, podlega karze pieniężnej w wysokości od 10.000 zł do 100 000 zł.

2. Karę, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji administracyjnej minister właściwy do spraw administracji publicznej.

3. Przy ustalaniu wysokości kary pieniężnej uwzględnia się stopień wpływu podmiotu, o którym mowa w ust. 1, na określone rozstrzygnięcie organu władzy publicznej dotyczące stanowienia prawa oraz zakres i charakter podjętych przez ten podmiot czynności z zakresu zawodowej działalności lobbingowej.

4. Karę pieniężną można nakładać wielokrotnie, jeżeli czynności z zakresu zawodowej działalności lobbingowej są kontynuowane bez wpisu do rejestru.

5. Karę pieniężną uiszcza się w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja ministra właściwego do spraw administracji publicznej stała się ostateczna, na rachunek bankowy urzędu obsługującego ten organ. Koszty związane z uiszczeniem kary pieniężnej pokrywa wpłacający

6. Środki finansowe uzyskane z kar pieniężnych, o których mowa w ust. 1, stanowią dochód budżetu państwa.

Art. 76. 1. Jeżeli osoba określona w art. 40 przed dniem wyboru, powołania na stanowisko lub nawiązania innego stosunku prawnego z którymi łączą się zakazy wymienione w art. 39 pełniła funkcję, prowadziła działalność gospodarczą albo posiadała akcje lub udziały, z naruszeniem zakazów określonych w art. 39 pkt 5, obowiązana jest w ciągu 3 miesięcy od dnia

wyboru, powołania na stanowisko lub nawiązania innego stosunku prawnego zrzec się funkcji, zaprzestać prowadzenia działalności gospodarczej albo zbyć udziały lub akcje.

2. Jeżeli radny gminy, powiatu lub sejmiku województwa przed rozpoczęciem wykonywania mandatu, prowadził działalność gospodarczą, o której mowa w art. 42b ust. 1, jest obowiązany do zaprzestania prowadzenia tej działalności gospodarczej w ciągu 3 miesięcy od dnia złożenia ślubowania.

2. Z zastrzeżeniem ust. 1 lub 2, naruszenie zakazów, o których mowa w art. 39, 42a lub 42b, przez osoby:

- 1) wymienione w art. 40 pkt 4-8, 10, 11 stanowi przewinienie służbowe, które podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej i stanowi podstawę do rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika;
- 2) wymienione w art. 40 pkt 20-23 stanowi przewinienie służbowe, które podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej;
- 3) wymienione w art. 40 pkt 7, 9 i 13-19 stanowi podstawę do odwołania ze stanowiska;
- 4) pełniące funkcję wójta (burmistrza, prezydenta miasta), powoduje wygaśnięcie ich mandatu
- 5) pełniące funkcję radnego gminy, radnego dzielnicy m.st. Warszawy, radnego powiatu, radnego m. st. Warszawy lub sejmiku województwa stanowi podstawę do stwierdzenia wygaśnięcia mandatu radnego w trybie art. 383 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz. U. poz. 112, z późn. zm.).

3. Jeżeli zakazy, o których mowa w art. 39, narusza osoba, o której mowa w art. 40 pkt 12-14, z wyłączeniem wójta (burmistrza, prezydenta miasta), właściwy organ, z zastrzeżeniem ust. 4, odwołuje ją albo rozwiązuje z nią umowę o pracę, najpóźniej po upływie miesiąca od dnia, w którym uzyskał informację o przyczynie odwołania albo rozwiązania umowy o pracę.

4. Jeżeli zakazy, o których mowa w art. 39, narusza członek zarządu województwa lub powiatu, skarbnik województwa, powiatu lub gminy, organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego odwołuje tę osobę z pełnionej funkcji najpóźniej po upływie miesiąca od dnia, w którym przewodniczący organu stanowiącego uzyskał informację o przyczynie odwołania.

4. Jeżeli wybór lub powołanie, o których mowa w art. 42b ust. 2 nastąpiły przed rozpoczęciem wykonywania mandatu radnego albo dniem wyboru odpowiednio wójta lub przed zatrudnieniem na stanowisku sekretarza gminy, powołaniem na stanowisko zastępcy wójta, skarbnika gminy, kierownika jednostki organizacyjnej gminy oraz osoby zarządzającej i członka organu zarządzającego gminną osobą prawną, członka zarządu powiatu lub przed zatrudnieniem na stanowisku sekretarza powiatu, powołaniem skarbnika powiatu, kierownika jednostki organizacyjnej powiatu oraz osoby zarządzającej i członka organu zarządzającego powiatową osobą prawną, członka zarządu województwa lub przed zatrudnieniem na stanowisku sekretarza województwa, powołaniem na stanowisko skarbnika województwa, kierownika wojewódzkiej samorządowej jednostki organizacyjnej oraz osoby zarządzającej i członka organu zarządzającego wojewódzką osobą prawną, osoby, o których mowa w art. 42b ust. 2, są obowiązane zrzec się stanowiska lub funkcji w terminie 3 miesięcy od dnia złożenia ślubowania przez radnego albo od dnia wyboru, zatrudnienia lub powołania na stanowisko. W razie

niezrzeczenia się stanowiska lub funkcji osoba, o której mowa w art. 42b ust. 2, traci je z mocy prawa po upływie terminu, o którym mowa w zdaniu pierwszym.

5. Odwołanie i rozwiązanie umowy o pracę w trybie określonym w ust. 2-4 jest równoznaczne z rozwiązaniem umowy o pracę bez wypowiedzenia na podstawie art. 52 § 1 pkt 1 Kodeksu pracy.

6. Osoba z którą rozwiązano stosunek pracy lub którą odwołano ze stanowiska ze względu na naruszenie ustawowych zakazów wymienionych w art. 39 nie może przez trzy lata od dnia rozwiązania stosunku pracy lub odwołania ze stanowiska być zatrudniona na stanowiskach określonych w art. 49 ani pełnić innych funkcji publicznych wymienionych w tym przepisie.

Art. 76a(43). Wybór lub powołanie do władz spółki, spółdzielni, fundacji, stowarzyszenia z naruszeniem zakazów określonych w art. 39, 42 lub art. 42b ust. 2 są z mocy prawa nieważne.

Art. 77. 1. Kto podejmuje zatrudnienie lub wykonuje inne odpłatne zajęcia u przedsiębiorcy wbrew warunkom określonym w art. 42, bez uzyskania zgody Komisji, o której mowa w art. 44 ust. 1 lub wbrew warunkom określonym w art. 82 ust. 6

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. W razie skazania sprawcy za przestępstwo określone w ust. 1 sąd orzeka nawiązkę na rzecz Skarbu Państwa w wysokości sumy wynagrodzenia wypłaconego tej osobie.

Art. 78. 1. Przedsiębiorca, który zatrudnia osoby wbrew zakazom określonym w art. 42 podlega karze pieniężnej od 10 000 do 500 000 zł.

2. Wysokość kary określa się w zależności od charakteru naruszenia oraz skali działalności przedsiębiorcy rozumianej jako obrót brutto z roku poprzedzającego nałożenie kary.

3. W sprawach nałożenia kary, o której mowa w ust. 1, orzeka w drodze decyzji administracyjnej, Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego.

Art. 79. 1. Kto będąc obowiązany do złożenia oświadczenia majątkowego, oświadczenia takiego nie składa w dodatkowym terminie, o którym mowa w art. 55 ust. 1, podlega karze pieniężnej w wysokości 1000 złotych.

2. Osoba ukarana karą, o której mowa w ust. 1, jest obowiązana do złożenia oświadczenia majątkowego w terminie siedmiu dni od dnia doręczenia ostatecznej decyzji o ukaraniu, a w przypadku wniesienia skargi do sądu administracyjnego – w terminie siedmiu dni od dnia uprawomocnienia się wyroku oddalającego skargę albo postanowienia o umorzeniu postępowania.

3. Postępowanie w sprawie nałożenia kary pieniężnej podlega umorzeniu, jeżeli niezłożenie oświadczenia nie było możliwe ze względu na chorobę lub inną niedającą się usunąć przeszkodę, o których mowa w art. 55 ust. 3.

4. Kary, o których mowa w ust. 1, nakłada Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego w drodze decyzji administracyjnej. Decyzji nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.

Art. 80. 1. Jeśli osoba obowiązana do złożenia oświadczenia majątkowego nie składa go w terminie, o którym mowa w art. 55 ust. 2, organ lub osoba uprawnione do odebrania

oświadczenia zawiadamiają o tym naczelnika urzędu skarbowego, który przeprowadza kontrolę skarbową wobec osoby obowiązanej do złożenia oświadczenia.

2. Wyniki kontroli publikuje się w sposób określony w art. 60 i 61, z uwzględnieniem przepisów wydanych na podstawie art. 61 ust. 3 i 4.

Art. 81. 1. Kto, będąc zobowiązanym do złożenia oświadczenia o stanie majątkowym, w związku z opuszczeniem stanowiska nie spełnia tego obowiązku podlega karze pieniężnej od 10 do 50% miesięcznego wynagrodzenia netto na ostatnio zajmowanym stanowisku.

2. W sprawach nałożenia kary pieniężnej, o której mowa w ust. 1, orzeka w drodze decyzji administracyjnej, naczelnik urzędu skarbowego, właściwego według miejsca zamieszkania ukaranej na wniosek organu uprawnionego do odebrania oświadczenia o stanie majątkowym o którym mowa w ust. 1.

3. Do postępowania w przedmiocie nałożenia i wyegzekwowania kary pieniężnej stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 613).

Art. 82. Niezłożenie oświadczenia majątkowego przez osobę obowiązaną lub niezłożenie tego oświadczenia w terminie określonym w art. 53 albo złożenie oświadczenia nieprawdziwego lub nierzetelnego stanowi podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej, służbowej lub porządkowej albo może stanowić podstawę do wszczęcia postępowania zmierzającego do odwołania ze stanowiska.

Art. 83. 1 Kto będąc obowiązany do złożenia oświadczenia o stanie majątkowym podaje w nim nieprawdę albo zataja prawdę lub nie złoży w terminie określonym w art. 55 ust. 1 lub 3, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.

2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w ust. 1 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 84. 1. Kto będąc obowiązany do ujawnienia korzyści w Rejestrze Korzyści podaje w nim nieprawdę albo zataja prawdę lub nie ujawnia korzyści w terminie określonym w art. 46 ust. 5, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w ust. 1 podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 85. 1. Przedsiębiorca, który nie stosuje wewnętrznych procedur antykorupcyjnych lub stosowane procedury były pozorne bądź nieskuteczne i osobie działającej w imieniu lub na rzecz przedsiębiorcy przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstwa określonego w art. 71 ust. 1, podlega karze pieniężnej w wysokości od 10 000 do 10 000 000 złotych.

2. Jeżeli prokurator postawił zarzuty popełnienia przestępstw, o których mowa w art. 71 ust. 1 osobie, która działała w imieniu lub na rzecz przedsiębiorcy realizując zawartą z nim umowę Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego wszczyna kontrolę tego przedsiębiorcy w zakresie stosowania wewnętrznych procedur antykorupcyjnych.

3. W przypadku gdy kontrola, o której mowa w ust. 2 wykaże, iż przedsiębiorca nie stosował wewnętrznych procedur antykorupcyjnych lub stosowane procedury były pozorne bądź nieskuteczne Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego sporządza wniosek o ukaranie, w którym określa wysokość wnioskowanej kary i informuje o tym przedsiębiorcę.

4. Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego kieruje do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wniosek o ukaranie po upływie 30 dni od dnia poinformowania przedsiębiorcy, o którym mowa w ust. 3, o ile przedsiębiorca w tym terminie nie uiszcza na rzecz Skarbu Państwa kwoty wnioskowanej kary.

5. Ustalając wysokość wnioskowanej kary pieniężnej Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego bierze pod uwagę okoliczności łagodzące lub obciążające, które wystąpiły w sprawie.

6. Karę, o której mowa w ust. 1 wymierza Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

7. Orzekając karę pieniężną Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów uwzględnia w szczególności wagę nieprawidłowości, rozmiar korzyści uzyskanej przez przedsiębiorcę, sytuację majątkową przedsiębiorcy oraz społeczne następstwa ukarania.

8. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów odstępuje od wymierzenia kary, o której mowa w ust. 1. w przypadku gdy przedsiębiorca zawiadomił organy ścigania o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa określonego w art. 71 ust. 1. przez osobę, która działała w imieniu lub na rzecz przedsiębiorcy realizując zawartą z nim umowę.

9. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów może odstąpić od wymierzenia kary, o której mowa w ust. 1 w przypadku gdy naruszenie wewnętrznych procedur antykorupcyjnych było nieznaczne lub nie miało wpływu na popełnienie przez osobę, która działała w imieniu lub na rzecz przedsiębiorcy realizując zawartą z nim umowę, zarzucanych jej czynów.

10. Do postępowania przed Prezesem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie nałożenia kary, o której mowa w ust. 1 stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 1 działu VI ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2017 r. poz. 229).

11. Od decyzji Prezesa Urzędu przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie miesiąca od dnia jej doręczenia.

Art. 86. 1. Przedsiębiorca, któremu wymierzono karę o której mowa art. 72 ust. 1 przez okres 5 lat od daty uprawomocnienia się orzeczenia o wymierzeniu tej kary nie może ubiegać się o uzyskanie zamówienia publicznego.

2. Sąd wymierzając karę, o której mowa w art. 72 ust. 1 zawiadamia niezwłocznie Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych.

Art. 87. W razie skazania sprawcy za przestępstwo określone w 228-230a, art. 231 § 2, art. 250a, art. 258, art. 277a, art. 286, art. 296-297, art. 299-301, art. 303, art. 305 lub art. 311 sąd może orzec nawiązkę na rzecz osoby, która uzyskała status sygnalisty lub na rzecz prowadzonego przez niego przedsiębiorstwa.

Art. 88. 1. Kierownik jednostki sektora finansów publicznych, który nie stosuje wewnętrznych procedur antykorupcyjnych lub stosowane procedury były pozorne bądź nieskuteczne i osobie zatrudnionej w tej jednostce przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstwa określonego w art. 71 ust. 1, podlega grzywnie.

2. Jeżeli prokurator postawił osobie, zatrudnionej w jednostce sektora finansów publicznych zarzut popełnienia przestępstwa określonego w art. 71 ust. 1, Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego wszczyna kontrolę w tej jednostce w zakresie stosowania wewnętrznych procedur antykorupcyjnych.

3. W przypadku gdy kontrola, o której mowa w ust. 2 wykaże, iż w jednostce sektora finansów publicznych nie stosowano wewnętrznych procedur antykorupcyjnych lub stosowane procedury były pozorne bądź nieskuteczne Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego kieruje do sądu wniosek o ukaranie kierownika jednostki.

4. Sąd odstępuje od wymierzenia grzywny w przypadku gdy kierownik jednostki sektora finansów publicznych zawiadomił organy ścigania o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa określonego w art. 71 ust. 1.

Rozdział 12

Zmiany w przepisach

Art. 89. W ustawie z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 269) w art. 17 uchyla się ust. 4.

Art. 90. W ustawie z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1263, z 2012 r. poz. 460 i 892 oraz z 2013 r. poz. 3) w art. 13 uchyla się ust. 3 i ust. 5.

Art. 91. W ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, 645 i 1318 oraz z 2014 r. poz. 379) wprowadza się następujące zmiany:

1) uchyla się art. 24a, 24b, 24c, 24d, 24f, 24h, art. 24i, art. 24k i art. 24l

2) w art. 28g:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

1. W przypadku przemijającej przeszkody w wykonywaniu zadań i kompetencji wójta jego zadania i kompetencje przejmuje:

1) osoba, o której mowa w art. 28h, w przypadku:

a) tymczasowego aresztowania wójta,

b) odbywania przez wójta kary pozbawienia wolności wymierzonej za przestępstwo nieumyślne,

c) odbywania przez wójta kary aresztu,

2) zastępcą, a w gminach, w których powołano więcej niż jednego zastępcę - pierwszy zastępcą, w przypadku:

a) niezdolności wójta do pracy z powodu choroby trwającej powyżej 30 dni,

b) zawieszenia wójta w czynnościach służbowych.”

b) w ust. 7:

— pkt 1 otrzymuje brzmienie:

- „1) przejęciu zadań i kompetencji wójta przez zastępcę albo pierwszego zastępcę, w przypadku wystąpienia okoliczności, o których mowa w ust. 1 pkt 2, albo”,
— po pkt 1 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:
„1a) konieczności wyznaczenia osoby, o której mowa w art. 28h - w związku z przepisem ust. 1 pkt 1, albo”.

Art. 92. W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, ze zm.⁴) w art. 62 uchyla się ust. 2-8.

Art. 93. W ustawie z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2011 r. Nr 116, poz. 675, z późn. zm.⁵) uchyla się art. 91a.

Art. 94. W ustawie z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1340 i 1351 oraz z 2014 r. poz. 502) w art. 57a uchyla się ust. 6-12.

Art. 95. W ustawie z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz. U. z 2016 r. poz. 1510) uchyla się art. 35 i załącznik.

Art. 96. W ustawie z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz.U. z 2016 r. poz. 573, z późn. zm.) po art. 4 dodaje się art. 4a w brzmieniu:

„Art. 4a. Podmiot realizujący na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego zadania gospodarki komunalnej o charakterze użyteczności publicznej jest obowiązany, na żądanie radnego tej jednostki samorządu terytorialnego, w terminie przez niego określonym nie dłuższym niż 14 dni, przedstawić mu do wglądu umowy cywilnoprawne, których przedmiot jest finansowany z udziałem środków publicznych.”.

Art. 97. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137, z późn. zm.) w art. 296a § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 2 albo w § 3 w związku z § 2, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa lub wszystkie istotne okoliczności związane z finansowaniem przyjętych korzyści zanim organ ten o tym się dowiedział.”

Art. 98. W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. z 2012 r. poz. 952, z późn. zm.⁷)⁵) uchyla się art. 28 i art. 29.

Art. 99. W ustawie z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 989, 1289 i 1717) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) uchyla się art. 41a;
- 2) w art. 59 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

³ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2012 r. poz. 627, 664, 908, 951 i 1529, z 2013 r. poz. 628, 675, 1351, 1635 i 1650 oraz z 2014 r. poz. 24, 486 i 502. Tekst jednolity nie uwzględnia zmian ogłoszonych w Dz. U. z 2011 r. Nr 217, poz. 1280 i Nr 230, poz. 1371.

⁴ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. Nr 117, poz. 677, Nr 170, poz. 1015, Nr 171, poz. 1016 i Nr 230, poz. 1371, z 2012 r. poz. 627, 664, 769 i 951, z 2013 r. poz. 628, 675, 829, 1351 i 1650 oraz z 2014 r. poz. 463, 486 i 502.

⁵ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 448 i 1247 oraz z 2014 r. poz. 188 i 512.

„4. Organ nadzoru cofa zezwolenie członkom zarządu powszechnego towarzystwa, także gdy odmówią oni złożenia oświadczenia o stanie majątkowym zgodnie z przepisami ustawy z dnia ... 2017 r. o jawności życia publicznego (Dz. U. poz. ...).”.

Art. 100. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1376, z późn. zm.⁶) w art. 16 uchyla się ust. 2-7.

Art. 101. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2015 r. poz. 613, z późn. zm.) po art. 305 dodaje się art. 305¹ w brzmieniu:

„Art. 305¹. 1. Organ podatkowy zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej aktualizowany na koniec każdego kwartału roku podatkowego wykaz ulg w spłacie zobowiązań podatkowych udzielonych przez ten organ, sporządzony w formie umożliwiającej przeszukiwanie oraz sortowanie informacji w nim zawartych.

2. Wykaz, o którym mowa w ust. 1 zawiera:

1) dane identyfikujące podatnika, któremu udzielono ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych:

a) imię i nazwisko podatnika - w przypadku podatników będących osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej,

b) nazwa firmy, siedziba oraz numer NIP – w przypadku podatników prowadzących działalność gospodarczą;

2) podstawę prawną oraz uzasadnienie udzielenia ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych;

3) wartość udzielonej ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych;

4) okres na jaki udzielono ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych.”

Art. 102. W ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595 i 645 oraz z 2014 r. poz. 379) uchyla się art. 23, 24, 25, 25b, 25c, 25d, 25f i 25g.

Art. 103. W ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2013 r. poz. 596 i 645 oraz z 2014 r. poz. 379) uchyla się art. 25, 26, 27b, 27c, 27d, 27f i 27g.

Art. 104. W ustawie z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2014 r. poz. 170 i 520) w art. 56 uchyla się ust. 3.

Art. 105. W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 427, z późn. zm.⁷) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 16 w § 5 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) odrębna jednostka organizacyjna do spraw z zakresu ochrony konkurencji, przeciwdziałania praktykom korupcyjnym, regulacji energetyki, telekomunikacji i transportu kolejowego (sąd ochrony konkurencji i konsumentów);”;

2) uchyla się art. 86 § 3 art. 87-88.

Art. 106. W ustawie z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy w art. 2 dotychczasowa treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje ust. 2 w brzmieniu:

⁶ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2012 r. poz. 759 i 1544 oraz z 2013 r. poz. 829 i 1513.

⁷ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 662, 1165, 1247, 1433 i 1623 oraz z 2014 r. poz. 31, 481, 504 i 512.

„2. Do radnych m.st. Warszawy stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące radnych powiatu.”.

Art. 107. W ustawie z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 154, z późn. zm.⁸) uchyla się art. 80a.

Art. 108. W ustawie z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz. U. Nr 153, poz. 1269, z późn. zm.⁹) uchyla się art. 8.

Art. 109. W ustawie z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2013 r. poz. 499 oraz z 2014 r. poz. 504) uchyla się art. 38.

Art. 110. W ustawie z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 593, z późn. zm.¹⁰) uchyla się art. 58.

Art. 111. W ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 907, z późn. zm.¹³)¹¹) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 11 ust. 7c otrzymuje brzmienie:

„7c. Ogłoszenia, o których mowa w ustawie zamawiający dodatkowo:

1) zamieszcza na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, a jeżeli nie ma takiej strony, na swojej stronie internetowej, w miejscu wyodrębnionym dla zamówień publicznych;

2) może zamieścić w inny sposób niż określony w ust. 1, w szczególności w prasie o zasięgu ogólnopolskim lub w innych środkach masowego przekazu, a także w miejscu publicznie dostępnym w swojej siedzibie.”;

2) w art. 12a ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Zamawiający niezwłocznie po zamieszczeniu zmiany treści ogłoszenia o zamówieniu w Biuletynie Zamówień Publicznych lub jej przekazaniu Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej zamieszcza informację o zmianach na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, a jeżeli nie ma takiej strony, na swojej stronie internetowej.”

3) w art. 13 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Zamawiający po zatwierdzeniu albo uchwaleniu planu finansowego zgodnie z obowiązującymi zamawiającego przepisami, statutem lub umową, a w przypadku zamawiających, którzy nie sporządzają planu finansowego - raz w roku, może przekazać Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej lub zamieścić w profilu nabywcy, wstępne ogłoszenie informacyjne o planowanych w terminie następnych 12 miesięcy

⁸ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2010 r. Nr 182, poz. 1228 i Nr 238, poz. 1578, z 2011 r. Nr 53, poz. 273, Nr 84, poz. 455, Nr 117, poz. 677 i Nr 230, poz. 1371, z 2012 r. poz. 627 i 908, z 2013 r. poz. 628, 675, 1247 i 1351 oraz z 2014 r. poz. 502 i 544.

⁹ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. Nr 169, poz. 1417, z 2009 r. Nr 219, poz. 1706, z 2010 r. Nr 36, poz. 196, z 2011 r. Nr 126, poz. 714 i Nr 203, poz. 1192 oraz z 2014 r. poz. 512.

¹⁰ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2010 r. Nr 107, poz. 679, Nr 113, poz. 745, Nr 127, poz. 857, Nr 182, poz. 1228 i Nr 238, poz. 1578, z 2011 r. Nr 22, poz. 114, Nr 112, poz. 654, Nr 122, poz. 696, Nr 171, poz. 1016 i Nr 236, poz. 1396, z 2013 r. poz. 675, 829, 852 i 1355 oraz z 2014 r. poz. 502.

¹¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 984, 1047 i 1473 oraz z 2014 r. poz. 423.

- zamówieniach lub umowach ramowych, których wartość jest równa lub przekracza kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8.”
- 4) w art. 24 w ust. 1 po pkt 14 dodaje się pkt 14a w brzmieniu:
„14a) wykonawcę, który został prawomocnie ukarany za niestosowanie wewnętrznych procedur antykorupcyjnych lub gdy stosowane procedury w oczywisty sposób były nieskuteczne bądź pozorne.”;
- 5) w art. 37 ust. 2 i 3 otrzymują brzmienie:
2. Zamawiający w postępowaniu prowadzonym w trybie przetargu nieograniczonego albo przetargu ograniczonego udostępnia, a w postępowaniu prowadzonym w innym trybie może udostępnić, specyfikację istotnych warunków zamówienia na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, a jeżeli nie ma takiej strony, na swojej stronie internetowej od dnia publikacji ogłoszenia o zamówieniu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej lub od dnia wysłania zaproszenia do potwierdzenia zainteresowania w przypadku zamówień lub konkursów, których wartość jest równa lub przekracza kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8, albo od dnia zamieszczenia ogłoszenia o zamówieniu w Biuletynie Zamówień Publicznych w przypadku zamówień lub konkursów, których wartość jest mniejsza niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8.
3. Zamawiający prowadząc postępowanie w trybie negocjacji z ogłoszeniem, dialogu konkurencyjnego albo partnerstwa innowacyjnego, w celu ustalenia przez wykonawców charakteru i zakresu zamówienia oraz podjęcia decyzji co do złożenia wniosku o dopuszczenie do udziału w postępowaniu, udostępnia na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, a jeżeli nie ma takiej strony, na swojej stronie internetowej informacje i wymagania dotyczące prowadzonego postępowania, w tym informacje w zakresie określenia przedmiotu zamówienia, przedstawiając opis potrzeb i cechy charakterystyczne dostaw, usług lub robót budowlanych będących przedmiotem zamówienia lub informacje w zakresie określenia zapotrzebowania na innowacyjny produkt, usługę lub roboty budowlane, od dnia publikacji ogłoszenia o zamówieniu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej lub od dnia wysłania zaproszenia do potwierdzenia zainteresowania w przypadku zamówień, których wartość jest równa lub przekracza kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8, albo od dnia zamieszczenia ogłoszenia o zamówieniu w Biuletynie Zamówień Publicznych w przypadku zamówień, których wartość jest mniejsza niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8.
- 6) w art. 40 ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:
- „1. Zamawiający wszczyna postępowanie w trybie przetargu nieograniczonego, zamieszczając ogłoszenie o zamówieniu w miejscu publicznie dostępnym w swojej siedzibie oraz na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, a jeżeli nie ma takiej strony, na swojej stronie internetowej.
2. Jeżeli wartość zamówienia jest mniejsza niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8, zamawiający zamieszcza ogłoszenie o zamówieniu na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej oraz w Biuletynie Zamówień Publicznych.”
-

- 7) w art. 42 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Specyfikację istotnych warunków zamówienia udostępnia się na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, a jeżeli nie ma takiej strony, na stronie internetowej od dnia zamieszczenia ogłoszenia o zamówieniu w Biuletynie Zamówień Publicznych albo publikacji w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej do upływu terminu składania ofert.”;
- 8) w art. 62 w ust. 2a wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:
„ Zamawiający, niezwłocznie po wyborze oferty najkorzystniejszej, zamieszcza na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, a jeżeli nie ma takiej strony, na swojej stronie internetowej, a także może odpowiednio zamieścić w Biuletynie Zamówień Publicznych lub przekazać do Urzędu Publikacji Unii Europejskiej ogłoszenie o zamiarze zawarcia umowy zawierające co najmniej:”
- 9) w art. 66:
a) w ust. 2 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:
„Zamawiający, po wszczęciu postępowania, zamieszcza na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, a jeżeli nie ma takiej strony, na swojej stronie internetowej, ogłoszenie o zamiarze zawarcia umowy zawierające co najmniej:”
b) po ust. 2 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:
„3. Ogłoszenie, o którym mowa w ust. 2, zamawiający może odpowiednio zamieścić w Biuletynie Zamówień Publicznych lub przekazać do Urzędu Publikacji Unii Europejskiej.”;
- 10) w art. 75 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„ 1. Zamawiający wszczyna postępowanie w trybie licytacji elektronicznej, zamieszczając ogłoszenie o zamówieniu w Biuletynie Zamówień Publicznych, na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, a jeżeli nie ma takiej strony, na swojej stronie internetowej oraz stronie, na której będzie prowadzona licytacja.”
- 11) w art. 95 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„ 1. Jeżeli wartość zamówienia lub umowy ramowej jest mniejsza niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8, zamawiający nie później niż w terminie 30 dni od dnia zawarcia umowy w sprawie zamówienia publicznego albo umowy ramowej zamieszcza ogłoszenie o udzieleniu zamówienia w Biuletynie Zamówień Publicznych, na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, a jeżeli nie ma takiej strony, na swojej stronie internetowej.”
- 12) w art. 104 w ust. 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:
„Od dnia zamieszczenia ogłoszenia o zamówieniu w Biuletynie Zamówień Publicznych albo publikacji w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej zamawiający udostępnia na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, a jeżeli nie ma takiej strony, na swojej stronie internetowej informację o stosowaniu dynamicznego systemu zakupów wraz z informacjami dotyczącymi dynamicznego systemu zakupów, a w szczególności:”
- 13) w art. 145a po pkt 3 dodaje się pkt 4 w brzmieniu:
„4) osobie, która w postępowaniu o udzielenie zamówienia, którego dotyczy umowa działała w imieniu lub na rzecz wykonawcy w związku z tym działaniem przedstawiono zarzut przekupstwa.”.

14) art. 145b otrzymuje brzmienie:

„1. W przypadku, o którym mowa w art. 145a, wykonawca może żądać wyłącznie wynagrodzenia należnego z tytułu wykonania części umowy.

2. Wykonawca traci prawo do żądania wynagrodzenia należnego z tytułu wykonania części umowy jeżeli rozwiązanie umowy nastąpiło z przyczyny, o której mowa w art. 145a pkt 4.”

15) w art. 174:

a) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Członek Izby składa Prezesowi Urzędu co roku do dnia 30 kwietnia oświadczenie, czy toczą się przeciwko niemu postępowania karne, wraz z informacją dotyczącą przedmiotu postępowania.”;

b) w ust. 5 pkt 8 otrzymuje brzmienie:

„8) niezłożenia w terminie oświadczenia, o którym mowa w ust. 3, lub oświadczenia o stanie majątkowym, o którym mowa w ustawie z dnia ... 2017 r. o jawności życia publicznego (Dz. U. poz. ...);”.

Art. 112. W ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej w art. 79 w ust. 2 po pkt 6 dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

„7) kontroli stosowania wewnętrznych procedur antykorupcyjnych na podstawie przepisów o ustawie o jawności życia publicznego.”.

Art. 113. W ustawie z dnia 30 lipca 2004 r. o uposażeniu posłów do Parlamentu Europejskiego wybranych w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 187, poz. 1925, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 oraz z 2009 r. Nr 111, poz. 918) uchyla się art. 3a i załącznik.

Art. 114. W ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2 ust. 1

c) w pkt 1 lit. a otrzymuje brzmienie:

„a) działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego, określonych w art. 228-231 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny, a także o którym mowa w art. 74, 77, 83 i 84 ustawy z dnia 2017 r. o jawności życia publicznego (Dz. U. poz.),”;

d) pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) ujawnianie i przeciwdziałanie przypadkom nieprzestrzegania przepisów ustawy z dnia 2017 r. o jawności życia publicznego oraz nakładanie kar pieniężnych w przypadkach określonych w tej ustawie;”;

c) po pkt 5 dodaje się pkt 5a w brzmieniu:

„5a) kontrola stosowania wewnętrznych procedur antykorupcyjnych, o których mowa w przepisach ustawy z dnia 2017 r. o jawności życia publicznego.”;

2) w art. 31:

e) w ust. 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) ustawy z dnia 2017 r. o jawności życia publicznego;”;

f) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Czynności kontrolne polegają również na badaniu i kontroli:

1) określonych przepisami prawa procedur podejmowania i realizacji decyzji w przedmiocie: prywatyzacji i komercjalizacji, wsparcia finansowego, udzielania zamówień

publicznych, rozporządzania mieniem państwowym lub komunalnym oraz przyznawania koncesji, zezwoleń, zwolnień podmiotowych i przedmiotowych, ulg, preferencji, kontyngentów, plafonów, poręczeń i gwarancji kredytowych.

2) stosowania wewnętrznych procedur antykorupcyjnych.”

3) w art. 46 w ust. 1:

c) w pkt 1 lit. a otrzymuje brzmienie:

„a) o odwołanie ze stanowiska lub rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika z powodu nieprzestrzegania przepisów ustawy z dnia 2017 r. o jawności życia publicznego oraz innych ustaw wprowadzających ograniczenia w podejmowaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne,”

d) w pkt 2 lit. a otrzymuje brzmienie:

„a) o odwołanie ze stanowiska lub rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika z powodu nieprzestrzegania przepisów ustawy z dnia 2017 r. o jawności życia publicznego oraz innych ustaw wprowadzających ograniczenia w podejmowaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne,”;

4) w art. 64:

a) w ust. 1 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) podania nieprawdy w oświadczeniu składanym na podstawie przepisów ustawy z dnia 2017 r. o jawności życia publicznego, stwierdzonego w drodze postępowania dyscyplinarnego,”

b) w ust. 2 pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) niezłożenia w terminie oświadczenia na podstawie przepisów ustawy z dnia 2017 r. o jawności życia publicznego,”

5) w art. 72 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. W stosunku do funkcjonariuszy mają zastosowanie ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej wynikające z ustawy z dnia 2017 r. o jawności życia publicznego. Funkcjonariusze obowiązani są do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym na zasadach, w trybie i w terminach określonych w przepisach tej ustawy.”

Art. 115. W ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. z 2014 r. poz. 253 i 502) uchyla się art. 42.

Art. 116. W ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 223, poz. 1458, z późn. zm.¹²) wprowadza się następujące zmiany:

1) uchyla się art. 32;

2) art. 33 i art. 34 otrzymują brzmienie:

„Art. 33. Przepisy art. 31 stosuje się odpowiednio do doradców i asystentów.

Art. 34. 1. Do pracowników samorządowych, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1 i 2, przepisów art. 27 i art. 31 nie stosuje się.

2. Do sekretarza nie stosuje się przepisów art. 31.”.

¹² Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1241, z 2010 r. Nr 229, poz. 1494, z 2011 r. Nr 134, poz. 777 i Nr 201, poz. 1183 oraz z 2013 r. poz. 645.

Art. 117. W ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1870, 1948, 1984 i 2260 oraz z 2017 r. poz. 60 i 191) w art. 34 ust. 1 w pkt 11 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 12 w brzmieniu:

„12) udostępnianie przez jednostki sektora finansów publicznych rejestrów umów, w trybie i na zasadach określonych w ustawie z dnia ____ 2017 r. o jawności życia publicznego (Dz. U. poz. ____”;

Art. 118. W ustawie z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. z 2014 r. poz. 173 i 502) uchyla się art. 161.

Art. 119. W ustawie z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2017 r. poz. 1463) w art. 46 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w ust. 2 i ust. 3 w związku z ust. 2, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa lub wszystkie istotne okoliczności związane z finansowaniem przyjętych korzyści, zanim organ ten o nim się dowiedział.”.

Art. 120. W ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz. U. Nr 30, poz. 151, z późn. zm.¹³) w art. 63 uchyla się ust. 5.

Art. 121. W ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112, z późn. zm.¹⁴) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 11 § 2 po pkt 2 dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) naruszenia w okresie 4 lat poprzedzających datę wyborów ustawowych zakazów łączenia funkcji pochodzących wyborów, o których mowa w § 1 z wykonywaniem funkcji lub prowadzeniem działalności gospodarczej, określonych w odrębnych przepisach.”.

2) w art. 383 w § 1 pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) niezłożenia oświadczenia o stanie majątkowym w terminach określonym w art. 53 lub 55 ustawy z dnia ... r. o jawności życia publicznego (Dz. U. poz. ...).”;

3) w art. 492 w § 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) niezłożenia oświadczenia o stanie majątkowym w terminach określonym w art. 53 lub 55 ustawy z dnia ... r. o jawności życia publicznego;”.

Art. 122. W ustawie z dnia 18 marca 2011 r. o Urzędzie Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych (Dz. U. Nr 82, poz. 451, z 2012 r. poz. 95 oraz z 2013 r. poz. 1245) w art. 9 ust. 9 otrzymuje brzmienie:

„9. W odniesieniu do Prezesa Urzędu i Wiceprezesów Urzędu oraz innych pracowników Urzędu stosuje się przepisy ustawy z dnia2017 r. o jawności życia publicznego.”.

Art. 123. W ustawie z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz. U. z 2016 r. poz. 177) uchyla się art. 103 § 3 art. 104-105.

¹³ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. Nr 92, poz. 530, Nr 106, poz. 622, Nr 205, poz. 1210, Nr 227, poz. 1367 i Nr 244, poz. 1454, z 2012 r. poz. 113 oraz z 2013 r. poz. 82, 657, 700 i 829.

¹⁴ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. Nr 26, poz. 134, Nr 94, poz. 550, Nr 102, poz. 588, Nr 134, poz. 777, Nr 147, poz. 881, Nr 149, poz. 889, Nr 171, poz. 1016 i Nr 217, poz. 1281, z 2012 r. poz. 849, 951 i 1529 oraz z 2014 r. poz. 179 i 180.

Art. 124. W ustawie z dnia 22 czerwca 2016 r. o Radzie Mediów Narodowych (Dz. U. poz. 929) w art. 9 uchyla się ust. 2.

Art. 125. W ustawie z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. poz. 1947) uchyla się art. 149, 200 i 202 ust. 1 pkt 2 i pkt 4-6.

Art. 126. W ustawie z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz.U. poz. 2073) uchyla się art. 11-15.

Rozdział 13

Przepisy epizodyczne, dostosowawcze, przejściowe i końcowe

Art. 127. 1. Do spraw z zakresu dostępu do informacji publicznej, niezakończonych w dniu wejścia w życie ustawy ostatecznym albo prawomocnym rozstrzygnięciem, stosuje się przepisy niniejszej ustawy.

2. Podmioty są obowiązane w sprawach, o których mowa w ust. 1, w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie ustawy, udostępnić informację publiczną albo wydać decyzję o odmowie udostępnienia informacji.

Art. 128. Do rejestru umów wprowadza się informacje o umowach zawartych od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 129. Do oświadczeń majątkowych, których obowiązek złożenia powstał przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 130. Tracą moc:

- 1) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. z 2017 poz. 1393);
- 2) ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1764);
- 3) ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414, z późn. zm.).

Art. 132. Ustawa wchodzi w życie z dniem _____ 2017 r.